

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

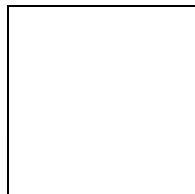
ΘΕΜΑ: Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΓΚΙΝΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: Επικ. Καθηγήτρια κα ΣΗΜΙΤΗ ΜΑΡΙΛΕΝΑ

Αθήνα 2011

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΔΕΞΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

ΓΚΙΝΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ (ΑΜ:Θ/09008)

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: Επικ. Καθηγήτρια κα ΣΗΜΙΤΗ ΜΑΡΙΛΕΝΑ

Αθήνα 2011

Περιεχόμενα

<i>Εισαγωγή</i>	Σελ. 1-2
<i>Κεφάλαιο 1</i>	
Το φαινόμενο της ακροδεξιάς	Σελ. 3-18
1.1 Ορισμός της ακροδεξιάς	Σελ. 3-4
1.2 Η ταυτότητα της άκρας δεξιάς	Σελ. 5-15
1.3 Η ακροδεξιά στις συμβιωτικές δημοκρατίες	Σελ. 15-18
<i>Κεφάλαιο 2</i>	
Παράγοντες ενίσχυσης της ακροδεξιάς στην Ευρώπη	Σελ. 19-31
2.1 Οι παράγοντες που εδραιώνουν την ακροδεξιά	Σελ. 19
2.1.1 Πολιτικοί παράγοντες	Σελ. 20
2.1.1.α Η νέα πολιτική πραγματικότητα της μεταπολεμικής Ευρώπης	Σελ. 20-22
2.1.1.β Παγκοσμιοποίηση	Σελ. 22-23
2.1.1.γ Τρομοκρατία	Σελ. 23-25
2.1.2. Κοινωνικοί παράγοντες	Σελ. 25
2.1.2.α Το προφίλ του ακροδεξιού ψηφοφόρου	Σελ. 25-28
2.1.2.β Ο δεξιός εξτρεμισμός ως κοινωνικό κίνημα	Σελ. 28-30
2.1.2.γ Πολιτική Τάξη	Σελ. 30-31
<i>Κεφάλαιο 3</i>	
Η ακροδεξιά στην Ευρώπη	Σελ. 32-76

3.1 Η ακροδεξιά στα Ευρωπαϊκά Κοινοβούλια	Σελ. 32-33
3.2 Η ακροδεξιά στη Γαλλία	Σελ. 33-36
3.2.1 Ιδεολογική εξέλιξη του Εθνικού Μετώπου	Σελ. 36-37
3.3 Ορισμός της ακροδεξιάς στην Αυστρία	Σελ. 38
3.3.1 Η ιδεολογική του Κόμματος της Ελευθερίας (FPÖ)	Σελ. 38-39
3.3.2 Ποιοι ψηφίζουν το FPÖ;	Σελ. 40-43
3.3.3 Η συμβολή του Haider στην εκλογική επιτυχία του FPÖ	Σελ. 44-46
3.4. Η ιταλική ακροδεξιά	Σελ. 47-50
3.5 Η ακροδεξιά στη Γερμανία	Σελ. 50-52
3.5.1 Ο ρόλος του NPD στη γερμανική ακροδεξιά	Σελ. 52-54
3.5.2 Η Γερμανική Λαϊκή Ένωση (DVU)	Σελ. 55
3.5.3 Το κόμμα των Republikaner	Σελ. 55-56
3.5.4 Λόγοι ανόδου του δεξιού εξτρεμισμού στα νέα Κρατίδια	Σελ. 56-57
3.5.5 Η μετανάστευση ως κύριος άξονας της Γερμανικής Ακροδεξιάς	Σελ. 57-58
3.6 Βέλγιο: Η εκλογική επιτυχία του Vlaams Blok	Σελ. 58-60
3.7 Η περιορισμένη επιτυχία της ακροδεξιάς στην Ολλανδία	Σελ. 60-62
3.8 Η αποτυχία της ακροδεξιάς στη Μεγάλη Βρετανία	Σελ. 63-64
3.8.1 Το Βρετανικό Εθνικό Κόμμα ως συνέχεια του Εθνικού Μετώπου	Σελ. 64-65
3.9 Καταδίκη της Ακροδεξιάς στην Τσεχία	Σελ. 66

3.10 Η άνοδος των Νεοναζί στη Ρωσία	Σελ. 67-68
3.11 Η περίπτωση της Ουγγαρίας	Σελ. 68-69
3.12 Η ακροδεξιά στο «ακλόνητο» πολιτικό σύστημα της Ελβετίας	Σελ.70-73
3.12.1 Το Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα (SVP)	Σελ. 74-75
3.13 Η ακροδεξιά στη Φιλανδία φέρνει αλλαγές στην Ευρωζώνη	Σελ. 75-76
<i>Κεφάλαιο 4</i>	
Συμπεράσματα	Σελ. 77-79
<i>Βιβλιογραφία</i>	Σελ.80-82
<i>Συντομογραφίες</i>	Σελ. 83

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται το φαινόμενο της ανόδου της ακροδεξιάς στην Ευρώπη. Εξαιρετικά σημαντικό κριτήριο ενασχόλησης με το παρόν θέμα, αποτελεί, τόσο η εκλογική άνοδος της ακροδεξιάς σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, όσο και οι παράγοντες που ωθούν μία σημαντική μερίδα ψηφοφόρων προς την ακροδεξιά ψήφο.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από τρία μέρη και ένα καταληκτικό κεφάλαιο. Στο πρώτο μέρος εξετάζεται η ταυτότητα της άκρα δεξιάς, ενώ γίνεται μία προσπάθεια ορισμού του ακροδεξιού φαινομένου. Ποια είναι τα διάφορα μορφώματα της άκρας δεξιάς που συναντώνται στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή; Ποια είναι η ιδεολογία και ποια τα κυριότερα χαρακτηριστικά του φαινομένου; Ποια είναι η σχέση μεταξύ της προπολεμικής και της μεταπολεμικής άκρας δεξιάς; Πρέπει τα δύο αυτά είδη να συσχετίζονται; Μπορεί να δοθεί σαφής ορισμός της ακροδεξιάς και ποια είναι τα προβλήματα στην προσέγγιση του φαινομένου; - είναι τα βασικά ερωτήματα που τίθενται στο πρώτο μέρος.

Η ανάλυση του πρώτου μέρους επικεντρώνεται στον αντιφατικό χαρακτήρα του φαινομένου, στη σύνθεση αντιφατικών ιδεολογιών που εμφανίζονται στα διάφορα μορφώματα της άκρας δεξιάς (π.χ. αποδοχή των δημοκρατικών αξιών και αντικοινοβουλευτισμός ταυτόχρονα), στις δυσκολίες ορισμού της άκρας δεξιάς, λόγω των αντικρουόμενων στοιχείων του φαινομένου, καθώς και στην ιδεολογική συγγένεια μεταξύ προπολεμικής και μεταπολεμικής ακροδεξιάς.

Στο δεύτερο μέρος δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στους παράγοντες που ενισχύουν το φαινόμενο της άκρας δεξιάς, με γνώμονα, τόσο τις πολιτικές, όσο και τις κοινωνικές αλλαγές. Οι πολιτικές αλλαγές επικεντρώνονται κυρίως στη νέα πολιτική πραγματικότητα της μεταπολεμικής Ευρώπης και στο ρόλο των κομμάτων της ακροδεξιάς στην πολιτική σκηνή των ευρωπαϊκών χωρών. Θα εξεταστούν και δύο σύγχρονα φαινόμενα, τα οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην άνοδο της ακροδεξιάς, όπως η πορεία της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά και η έξαρση της τρομοκρατίας σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Επιπροσθέτως, θα εξεταστούν και οι κοινωνικοί παράγοντες που ενισχύουν την ακροδεξιά, με ιδιαίτερη έμφαση στο προφίλ του ακροδεξιού ψηφοφόρου, γεγονός που θα μας δώσει μία πιο ξεκάθαρη εικόνα σχετικά με την ακροδεξιά ψήφο.

Στο τρίτο μέρος επιχειρείται μία παρουσίαση των ευρωπαϊκών ακροδεξιών κομμάτων, τόσο στις ανταγωνιστικές, όσο και στις συμβιωτικές δημοκρατίες της Ευρώπης. Μελετώντας τις περιπτώσεις αυτές, διαπιστώνει κανείς πως, παρότι οι διαφορές μεταξύ των ακροδεξιών κομμάτων είναι αρκετές, υπάρχουν μεταξύ τους και σημαντικές συγκλίσεις, που αφορούν τόσο στο ιδεολογικό μέρος ή στο πολιτικό πρόγραμμα, όσο και στην επιχειρηματολογία που αναπτύσσουν, ώστε να αποκτήσουν εκλογική ισχύ.

Οι ομοιότητες αυτές αποτελούν και ένα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο του καταληκτικού κεφαλαίου, το οποίο μας δίνει μία συνολική εικόνα για την ανάλυση που προηγήθηκε.

ΓΑΛΕΞΙΝΗΜΟ ΓΕΡΑΝ

Κεφάλαιο 1^ο

Το φαινόμενο της ακροδεξιάς

1.1 Ορισμός της ακροδεξιάς

Η οιαδήποτε κατηγοριοποίηση της ακροδεξιάς ενδέχεται να δημιουργήσει προβλήματα, καθότι τα όρια μεταξύ της ακροδεξιάς και των παραδοσιακών πολιτικών δυνάμεων δεν είναι σαφή. Η ακροδεξιά δεν αποτελεί έναν ομοιόμορφο τύπο με ομοιογενή χαρακτηριστικά, αλλά μία πολιτική οικογένεια, τα πολιτικά μορφώματα της οποίας έχουν κοινά στοιχεία μεταξύ τους, έχουν ιδεολογική σχέση με τον φασισμό και υπονομεύουν τα θεμέλια της δημοκρατίας. Η ακροδεξιά μοιράζεται πολλές κοινές αξίες με την παραδοσιακή δεξιά (λαμβάνει κοινές θέσεις στα κρίσιμα διακυβεύματα, όπως μετανάστευση και πολιτικό άσυλο), αλλά έχει πιο ακραίες πολιτικές θέσεις. Τα ακροδεξιά κόμματα δεν θεωρούνται αξιόπιστα όσον αφορά στη συμμετοχή τους στη δημοκρατία. Η τριβή τους με τα δημόσια αξιώματα και τις κυβερνητικές θέσεις τα έχει κάνει πιο μετριοπαθή, αλλά κατ' ουσία διατηρούν στενούς δεσμούς με τα ακροδεξιά κόμματα του Μεσοπολέμου. Ο μετασχηματισμός του Κοινωνικού Κινήματος για την Ιταλία του Φίνι σε Εθνική Συμμαχία, δεν συνεπάγεται και ιδεολογικό μετασχηματισμό. Ακόμα, το Εθνικό Μέτωπο του Λεπέν υποστηρίζει την κατάργηση της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας και την αντικατάστασή της με μία Έκτη Δημοκρατία, όπου θα αποκλείονται από τα κοινωνικά προνόμια όλοι οι μετανάστες (*Γεωργιάδου, 2004:54*).

Πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και κόμματα άρχισαν να προσαρμόζονται στο πολιτικό πρόγραμμα της άκρας δεξιάς. Ακολούθησαν αυστηρότερη νομοθεσία απέναντι σε ζητήματα χορήγησης ασύλου σε πρόσφυγες και άδειας εργασίας και εγκατάστασης σε μετανάστες. Η Αυστρία, η Δανία, η Ολλανδία και η Γερμανία, χώρες με έντονη δραστηριότητα (αποικιακή και μεταναστευτική), είχαν μεγαλύτερη ανάγκη για μεταρρυθμίσεις και αυστηρότερες πολιτικές. Νόμοι περί ποσόστωσης, περί κριτηρίων μετανάστευσης και παροχής ασύλου τέθηκαν προς ψήφιση στα εθνικά κοινοβούλια.

Η τακτική προσαρμογής είχε διττό αποτέλεσμα: πρώτον, «νομιμοποίησε» πολιτικά την ακροδεξιά, καθότι έθεσε στην πολιτική ατζέντα του πολιτικού κέντρου, αιτήματα και διακηρύξεις της, ενώ δεύτερον, της έδωσε το πολιτικό κίνητρο να

αποδεχθεί τον κοινοβουλευτισμό και τις υπάρχουσες δομές κυριαρχίας (Γεωργιάδου,2004:27). Εντούτοις, το κυριότερο αποτέλεσμα αφορά στην αλλαγή στάσης των κομμάτων της παραδοσιακής δεξιάς. Τα κόμματα αυτά επιθυμούν πλέον, όχι μόνο πολιτική, αλλά και κυβερνητική συνεργασία με τα νέο-λαϊκιστικά ακροδεξιά κόμματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κυβερνητική συνεργασία στην Ιταλία, μεταξύ του «Φόρτσα Ιτάλια» του Σίλβιο Μπερλουσκόνι και του Κοινωνικού Κινήματος για την Ιταλία του Τζιανφράνκο Φίνι, ανεξάρτητα από το γεγονός πως ο δεύτερος «αποστάτησε» από την κυβέρνηση.

Μολαταύτα, η τριβή της νέας άκρας δεξιάς με την εξουσία δεν φαίνεται να έχει θετικά αποτελέσματα όσον αφορά τα εκλογικά ποσοστά της ίδιας. Η ακροδεξιά, με την εμπλοκή της στην κυβέρνηση, αυτόματα αναιρεί το ρόλο της ως μοχλό διαμαρτυρίας. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια ψήφων από όσους την επέλεγαν ακριβώς λόγω του διαμαρτυρόμενου ιδεολογικού της λόγου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Αυστρίας. Έπειτα από δύο χρόνια συμμετοχής στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση της χώρας, το ακροδεξιό FPO έχασε τεράστια εκλογικά ποσοστά, ενώ ο κυβερνητικός του εταίρος OVP τα αύξησε σημαντικά. Το γεγονός αυτό επέφερε σημαντικές αλλαγές, καθότι το ακροδεξιό FPO στράφηκε προς την παραδοσιακή δεξιά, ενώ το OVP μετακινήθηκε δεξιότερα από το πολιτικό κέντρο. Βέβαια, είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί πως η προσαρμογή στην πολιτική ατζέντα της ακροδεξιάς δεν έχει τον ίδιο αντίκτυπο για όλα τα κόμματα. Τα συγγενή ιδεολογικά προς την ακροδεξιά κόμματα έχουν ευνοηθεί σημαντικά από μία τέτοια αλλαγή. Αντίθετα, τα κόμματα της κεντροαριστεράς που επιχειρήσαν να αποσπάσουν ψήφους με τον τρόπο αυτό, είχαν σημαντικές απώλειες σε εκλογικά ποσοστά. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Δανίας, το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, το οποίο υιοθέτησε τις ξενοφοβικές θέσεις του Λαϊκού κόμματος, δέχθηκε σημαντικό εκλογικό πλήγμα. Η προσέγγισή του επί του θέματος της μετανάστευσης θεωρήθηκε ψηφοθηρική και ασύμβατη με τις ιδέες της αριστεράς (Γεωργιάδου, 2004:29).

1.2 Η ταυτότητα της άκρας δεξιάς

Η ακροδεξιά μέχρι πρότινος ήταν μία περιθωριακή πολιτική ιδεολογία (όπως στις περιπτώσεις του Εθνικού Μετώπου του Λεπέν τη δεκαετία του '80, αλλά και στη Βρετανία της δεκαετίας του '60 και του '70), διέγραφε εξωκοινοβουλευτική πορεία και κινούταν στα όρια ενός ρατσιστικού βανδαλισμού. Γενικότερα, επικρατεί η άποψη πως το ποσοστό του πληθυσμού που ρέπει προς την ακροδεξιά ή την φασιστική ιδεολογία έχει ένα συγκεκριμένο προφίλ: συνήθως πρόκειται για άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, ως επί το πλείστον άνεργα, τα οποία θεωρούν τη φυλή τους ανώτερη και πως απειλούνται από άτομα με διαφορετικές αντιλήψεις και θρησκεία (τα στοιχεία αυτά διαφοροποιούνται ανά χώρα). Είναι εξαιρετικά δύσπιστοι απέναντι στην παραδοσιακή δημοκρατία και θεωρούν πως μόνο ένα ακροδεξιό καθεστώς που υποκαθιστά τις δημοκρατικές λειτουργίες, δύναται να ανταποκριθεί στις πεποιθήσεις τους. Έπειτα, η ακροδεξιά δεν έχει μία συγκεκριμένη μορφή, αλλά συμπεριλαμβάνει ακραία φαινόμενα: από τους skinheads και τους νεοναζί της Γερμανίας, μέχρι λαϊκιστικά κόμματα, που χρησιμοποιούν την ακροδεξιά ιδεολογία για πολιτικούς λόγους και απλώς προσαρμόζονται στα κοινωνικά δεδομένα (όπως το FPO του Haider και το Κοινωνικό Κίνημα για την Ιταλία του Φίνι). Συνήθως, τα κόμματα αυτά στοχεύουν στους δυσαρεστημένους ψηφοφόρους και επιδιώκουν να αποσπάσουν μία ψήφο διαμαρτυρίας.

Όσον αφορά στην ιδεολογία της ακροδεξιάς, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που εμφανίζονται συχνότερα στις ιδεολογικές διακηρύξεις, αλλά και την πολιτική πρακτική. Ο εθνικισμός, ο ρατσισμός, το ισχυρό κράτος, η απόρριψη της δημοκρατίας, καθώς και ο προνοιακός σοβινισμός αποτελούν κύρια συστατικά της ιδεολογίας της ακροδεξιάς. Ακόμα, η διαφθορά, η λαϊκή απογοήτευση για τα κατεστημένα πολιτικά κόμματα αποτελούν τα βασικά ερείσματα για την άνοδο των ακροδεξιών ιδεολογιών.

Η ακροδεξιά επιχειρηματολογία που εναντιώνεται στη μετανάστευση και στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες, απορρέει από εθνοκεντρικές και ξενοφοβικές αντιλήψεις, καθώς και από φυλετικές διακρίσεις. Η επιχειρηματολογία αυτή αποτυπώνεται στο ακροδεξιό μόρφωμα του προνοιακού σοβινισμού (που υποστηρίζεται κυρίως από τον Λεπέν), ο οποίος είναι και ο επικρατέστερος στην παρούσα πολιτική πραγματικότητα. Μέσω της μεταναστευτικής πολιτικής και της καλλιέργειας ρατσιστικών και ξενοφοβικών τάσεων, η ακροδεξιά μετέτρεψε τους μετανάστες σε εξιλαστήρια θύματα, στα οποία αποδίδονται πολλά από τα

προβλήματα των σύγχρονων κοινωνιών, όπως η ανεργία και η εγκληματικότητα (*Γεωργιάδου, 2004:60*). Η μετανάστευση ως κύριο θέμα της ακροδεξιάς πολιτικής ατζέντα ήταν αυτή που εξασφάλισε σημαντική πολιτική άνοδο στο κόμμα του Εθνικού Μετώπου του Ζαν-Μαρί Λεπέν¹ στη Γαλλία. Γενικότερα, η μετανάστευση και ο προνοιακός σοβινισμός κυριάρχησαν στην ατζέντα της ακροδεξιάς και της έδωσαν σημαντική εκλογική ισχύ.

Εντούτοις, η εκλογική άνοδος της ακροδεξιάς δεν θα πρέπει να θεωρηθεί απλά ως μία ψήφος διαμαρτυρίας. Για ένα μέρος του εκλογικού σώματος, ισχύει και το κριτήριο της ορθολογικής επιλογής, δηλαδή επιλογή με βάση τις διακηρύξεις των ακροδεξιών κομμάτων. Συνεπώς, η εναντίωση στις παραδοσιακές δομές εξουσίας και στην καθεστηκυία τάξη αποτελεί βασικό κριτήριο για τους ακροδεξιούς ψηφοφόρους, αλλά δεν αποτελεί τη μοναδική συνιστώσα προτίμησης προς μία εναλλακτική πολιτική. Σε κάποιο βαθμό, μία ακροδεξιά ψήφος είναι υπέρ του έθνους και της εθνικής ταυτότητας, ενώ σε πολλές περιπτώσεις η ψήφος για λόγους προγραμματικής συγγένειας υπερτερεί μίας παροδικής ψήφου διαμαρτυρίας (*Γεωργιάδου, 2004:62*).

Έθνος, εθνική ταυτότητα και εθνοκεντρισμός είναι τα κύρια συστατικά του συστήματος αξιών της ακροδεξιάς. Οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες αποτελούν απειλή για την εθνική ταυτότητα και την πολιτισμική ακεραιότητα του έθνους (*Γεωργιάδου, 2004:62*). Συνεπώς, η μετανάστευση, το Ισλάμ, η πολυπολιτισμικότητα και η παγκοσμιοποίηση δεν είναι αποδεκτές από τα ακροδεξιά κόμματα. Ακόμα, παρά το γεγονός πως η ακροδεξιά υποστηρίζει τον καπιταλισμό, δεν υποστηρίζει απόλυτα το ελεύθερο εμπόριο, εφόσον αυτό υπονομεύει το έθνος. Γενικότερα, η ακροδεξιά υιοθετεί μία δημαγωγική πολιτική, επιχειρώντας να αποσπάσει ψήφους από τα κατώτερα λαϊκά στρώματα και να ισχυροποιηθεί μέσω μίας επιχειρηματολογίας εθνολαϊκιστικού ή νεολαϊκιστικού χαρακτήρα. Επίσης, ο οικονομικός προστατευτισμός και ο δήθεν πατριωτισμός επιστρατεύονται για να υποστηρίξουν μία ρητορική που εναντιώνεται στη μετανάστευση και την παγκοσμιοποίηση (*Γεωργιάδου, 2004:62*). Επιπροσθέτως, τα ακροδεξιά κόμματα προβάλλουν το έθνος ως το μοναδικό στοιχείο που μπορεί να διατηρήσει την κοινωνική συνοχή και συσχετίζουν την προάσπιση της εθνικής ταυτότητας με την καταπολέμηση της ανεργίας και της κοινωνικής ανασφάλειας.

¹ Κεντρική θέση κατέχει το πολυσυζητημένο κείμενο «Μετανάστευση:50 συγκεκριμένα μέτρα», καθώς και το εκτενές πρόγραμμα του κόμματος, «300 μέτρα για την αναγέννηση της Γαλλίας: πρόγραμμα διακυβέρνησης του Εθνικού Μετώπου».

Εντούτοις, η άκρα δεξιά δεν έχει μία σταθερή μορφή, αλλά παρουσιάζεται σε διάφορα μορφώματα. Η πρώτη εκδοχή περιλαμβάνει μορφώματα που τάσσονται υπέρ της οικονομίας της αγοράς, ενός ισχυρού κράτους, μίας αυταρχικής αντίληψης για την πολιτική και κοινωνική τάξη, καθώς και κατά οποιασδήποτε πολιτισμικής διαφορετικότητας (*Γεωργιάδου,2004:11*). Η συγκεκριμένη εκδοχή συνδυάζει δύο κυρίαρχες τάσεις, τον «νεοφιλελευθερισμό» και τον «νεοσυντηρητισμό», δηλαδή «την ελεύθερη οικονομία και το ισχυρό κράτος» (*Andrew Heywood, 2006:82*). Η δεύτερη εκδοχή περιλαμβάνει μορφώματα της ακροδεξιάς που δεν υποστηρίζουν τον οικονομικό νεοφιλελευθερισμό και προωθούν πολιτικές αναδιανομής των εισοδημάτων και προστασίας των ασθενέστερων κοινωνικά ομάδων (*Γεωργιάδου,2004:11*). Η τρίτη εκδοχή περιλαμβάνει ένα είδος λαϊκιστικού αντικρατισμού, δηλαδή την εναντίωση στον δημόσιο τομέα (*Γεωργιάδου,2004:11*). Εντούτοις, μπορούμε να θεωρούμε πως τα τρία είδη ακροδεξιάς, συγκρούονται μεταξύ τους, καθότι αποτελούνται από αντιφατικές ιδεολογίες (π.χ. η οικονομία της αγοράς στην πρώτη εκδοχή και κρατικός παρεμβατισμός στη δεύτερη εκδοχή). Για τον λόγο αυτό, παρατηρείται η λειτουργία της σύντηξης και της συναίρεσης, η οποία είναι απαραίτητη, ώστε να μετατραπεί το πολιτικό χάσμα μεταξύ αλληλοσυγκρουόμενων πολιτικο-ιδεολογικών ρευμάτων σε μία πολυσυλλεκτικότητα, ώστε η νέα άκρα δεξιά να ενσωματωθεί στο πολιτικό σύστημα και να αποσπάσει σημαντική εκλογική ισχύ (*Γεωργιάδου,2004:12*). Δηλαδή, η λειτουργία αυτή συνδυάζει στην ιδεολογία και τον πολιτικό λόγο της νέας άκρας δεξιάς, ιδέες και αντιλήψεις μίας υπερσυντηρητικής και αυταρχικής δεξιάς, τον οικονομικό φιλελευθερισμό του κέντρου, καθώς και την προνοιακή πολιτική στα αριστερά του πολιτικού κέντρου (*Γεωργιάδου,2004:13*).

Όσον αφορά την ιδεολογική συγγένεια με τον φασισμό, δεν είναι πολιτικά ορθό να αποκαλούμε φασίστες ακόμα και το Γαλλικό Εθνικό Μέτωπο ή τους Βρετανούς και Ιταλούς ομολόγους τους, καθότι υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια με τα οποία μπορούμε να αναγνωρίσουμε φασιστικά κινήματα και καθεστώτα. Τα κυριότερα εξ' αυτών είναι ένα πνεύμα σταυροφορίας, ισχυρά αισθήματα αντισημιτισμού και αντι-σοσιαλισμού, σκληροπυρηνικός εθνικισμός και στρατιωτικοποιημένη δομή (*Gregor 1997:57*). Βέβαια, πρέπει να υπάρχει ένας χαρισματικός ηγέτης που να λειτουργεί στα Μεσσιανικά πρότυπα, οι πηγές ενημέρωσης να είναι ελεγχόμενες με κατευθυνόμενη πληροφόρηση και φιλτραρισμένες ειδήσεις, ενώ απαιτείται ένα ισχυρό συγκεντρωτικό κράτος, του

οποίου τα στελέχη αξιολογούνται με βάση τον βαθμό αφοσίωσης στο φασιστικό ιδεώδες (*Gregor 1997:57*). Αυτό, όμως, που δυσχεραίνει όποια διασαφήνιση του φασισμού είναι το γεγονός πως τα άνωθεν χαρακτηριστικά δεν εμφανίζονται μονοπωλιακά στις ακροδεξιές ιδεολογίες.

Όμως, ουδείς εξ' αυτών πληροί το "Φασιστικό Μίνιμουμ". Δεν υπάρχει πρόσωπο-ηγέτης, κόμμα που να στοχεύει στην εγκαθίδρυση φασιστικού καθεστώτος, στρατεύματα-καταιγίδα, μάχες στους δρόμους, επιθυμία για έναρξη πολεμικών συρράξεων ή για εδαφική εξάπλωση (*Laqueur 2007:48*). Μπορεί να μοιράζονται συγκεκριμένα ιδεολογικά και πολιτικά χαρακτηριστικά με τον ιστορικό φασισμό, αλλά δεν καθίστανται ως οι νομιμοποιημένοι κληρονόμοι του. Οι πραγματικοί φασίστες ή Ναζί είναι μερικές ιδεολογίες εκπεφρασμένες γραπτά ή προφορικά που διαβιούν εν απομονώσει πολιτικά και κοινωνικά και εντοπίζονται μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές της Ευρώπης, χωρίς να φέρουν κάποιο ιδιαίτερο πολιτικό βάρος.

Αντίθετα, οι ακροδεξιές οργανώσεις, έχουν ισχυρότερο κοινωνικό έρεισμα, ενώ δεν μπορούν να εντοπιστούν εύκολα λόγω του μη συνεκτικού τους χαρακτήρα. Μπορούν να κινηθούν εξίσου δεξιόστροφα ή αριστερόστροφα, ενώ πολλές φορές συνδυάζουν και τις δύο πολιτικές κουλτούρες. Παρά το γεγονός πως διακηρύσσουν πως υπερασπίζονται τα αδικημένα κατώτερα κοινωνικά στρώματα (αποκτούν λαϊκίστικο χαρακτήρα, όπως και οι φασιστικές ιδεολογίες), επιδιώκουν μόνο τη συμμετοχή στα εθνικά κοινοβούλια ή σε κυβερνήσεις συνασπισμού (*Laqueur 2007:48*).

Εντούτοις, υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με την αποδοχή της συνταγματικής δημοκρατίας από την ακροδεξιά, καθώς και σχετικά με την ακρότητα των θέσεών της. Όσον αφορά στην αποδοχή των δημοκρατικών αξιών, θα μπορούσαμε να πούμε πως η άκρα δεξιά που επιδιώκει την κοινοβουλευτική παρουσία της δεν μπορεί να χαρακτηριστεί εξ' ορισμού αντιδημοκρατική. Και τούτο διότι δηλώνει πίστη στις αρχές της δημοκρατίας και τη συνταγματική τάξη. Βέβαια, σε πολλές περιπτώσεις, η πίστη στις αρχές αυτές είναι καθαρά τυπική, δηλαδή όσον αφορά τον επίσημο πολιτικό της λόγο. Η αναγνώριση του συνταγματικού κράτους από την ακροδεξιά, γίνεται για να αποφευχθεί η πολιτική της απομόνωση, να διασφαλιστεί η νόμιμη παρουσία της στην πολιτική σκηνή, στον κομματικό ανταγωνισμό και η κρατική χρηματοδότηση.

Συνεπώς, η ακροδεξιά δεν είναι τυπικά αντικοινοβουλευτική, για αυτό και συμμετέχει στον κομματικό ανταγωνισμό. Μολαταύτα, υπονομεύει τις αρχές της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Αν και είναι επί της ουσίας αντικοινοβουλευτική, δεν είναι αντιδημοκρατική, καθότι θεωρεί τον λαό ως τον υπέρτατο θεσμό κυριαρχίας και υποστηρίζει την άμεση δημοκρατία. Βέβαια, αποδέχεται τη λαϊκή βούληση, μόνο όταν αυτή ευθυγραμμίζεται με τη βούληση του ηγέτη. Επομένως, το μοντέλο της άκρας δεξιάς είναι προσωποκεντρικό και καισαρικό.

Η ακροδεξιά δεν είναι τόσο ακραία ώστε να θεωρείται αντιδημοκρατική. Όμως, στρέφεται ανοικτά εναντίον της αντιπροσωπευτικής/κοινοβουλευτικής δημοκρατίας ως συστήματος διακυβέρνησης *(Γεωργιάδου, 2008:57)*. Στην πραγματικότητα, όμως, στρέφεται κατά της κομματικής διακυβέρνησης, γεγονός που της προσδίδει τον χαρακτήρα του αντικομματισμού. Η αντικομματικότητα αυτή εμφανίζεται σε δύο επίπεδα, όπως ορίζεται από την Γεωργιάδου. Η αντικομματικότητα πρώτου βαθμού εκφράζεται μέσω του καταγγελτικού λόγου της ακροδεξιάς για τα κόμματα και τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς. Αντίθετα, η αντικομματικότητα δεύτερου βαθμού στοχεύει στον επαναπροσδιορισμό των σχέσεων πολιτικών κομμάτων, κοινωνίας και κρατικής εξουσίας.

Με την αντικομματική της δραστηριότητα, η άκρα δεξιά καλλιεργεί στο εκλογικό σώμα τη δυσαρέσκεια και την απαξίωση όσον αφορά τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς. Η ακροδεξιά τείνει να εξομοιώνει τους πολιτικούς της αντιπάλους και να κατηγορεί τους κυβερνώντες για πελατειακές σχέσεις με ψηφοφόρους. Τα κόμματα, από διαμεσολαβητές συμφερόντων συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων στο κράτος, έχουν μετατραπεί σε «κόμματα καρτέλ»² *(Γεωργιάδου, 2008:58)*, τα οποία εξυπηρετούν οργανωμένα συμφέροντα.

Όσον αφορά στην ακρότητα των πολιτικών θέσεων της ακροδεξιάς, αυτή είναι λιγότερο ακραία όταν υπάρχει σύγκλιση με τα υπόλοιπα κόμματα, είτε σε ιδεολογικό επίπεδο, είτε σε επιμέρους διακυβεύματα, όπως η μετανάστευση και η ασφάλεια *(Γεωργιάδου, 2008:36)*. Αντίθετα, η άκρα δεξιά παρουσιάζεται περισσότερο ακραία, όταν δεν έχει κάποια ιδεολογική σύγκλιση με τα υπόλοιπα κόμματα σε επιμέρους ζητήματα.

² Τα «κόμματα καρτέλ» αποτελούν έναν ιδιαίτερο τύπο πολυσυλλεκτικού κόμματος, ανοικτού σε κάθε τύπο οργανωμένου συμφέροντος, αρχηγικού, με επαγγελματοποιημένες οργανωτικές δομές. Το «κόμμα καρτέλ» διεισδύει στο κράτος, ευρισκόμενο μαζί του σε μία διαρκή διαπραγμάτευση, αλλά και χρηματοδοτούμενο από αυτό, διεκδικώντας την εξουσία μέσω διακομματικής συνεργασίας και αποκλείοντας από την εξουσία τα μικρότερα κόμματα.

Μία εξαιρετικά σημαντική συνιστώσα στην παρούσα αξιολόγηση είναι και η γενικότερη ιδεολογικο-πολιτική απόσταση μεταξύ των κομμάτων του κομματικού συστήματος. Όταν η απόσταση αυτή είναι μεγάλη και οι ιδεολογίες είναι διακριτές, τότε ακόμα πιο διακριτή είναι και η πολιτική θέση της άκρας δεξιάς. Αντίθετα, όταν η απόσταση αυτή είναι μικρή και τα κόμματα είναι πολυσυλλεκτικά, τότε η ιδεολογικο-πολιτική φυσιогνωμία της ακροδεξιάς δεν εμφανίζεται ως ακραία (*Γεωργιάδου, 2008:37*). Βέβαια, στην περίπτωση αυτή που τα κόμματα συγκλίνουν ιδεολογικά μεταξύ τους, η ακροδεξιά έχει το πλεονέκτημα να διακρίνεται από αυτά και να μην παρουσιάζεται ως ακραία. Συνεπώς, συγκεντρώνει όλους τους ψηφοφόρους που είναι δυσαρεστημένοι από τη σύγκλιση αυτή και αναγνωρίζεται ως αντισυστημική (*Γεωργιάδου, 2008:38*). Για τον λόγο αυτό, η ακροδεξιά καταφεύγει στη λαϊκιστική ρητορεία και συγκεντρώνει ετερόκλητους ψηφοφόρους, επειδή και η ίδια συγκεντρώνει αντιφατικά πολιτικά ρεύματα. Μάλιστα, η εκλογική επιτυχία της ακροδεξιάς ώθησε πολλά κόμματα να υιοθετήσουν την πολιτικής της ατζέντα.

Στην περίπτωση που τα κόμματα συγκλίνουν ιδεολογικά περισσότερο προς τις θέσεις της λαϊκιστικής δεξιάς, η ιδεολογία της ακροδεξιάς δεν χαρακτηρίζεται ως ακραία (*Γεωργιάδου, 2008:40*). Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται ακόμα περισσότερο κατά την προεκλογική περίοδο, όπου τα κόμματα εντείνουν την πολιτική τους δράση. Η άκρα δεξιά επιβάλλει την πολιτική της ατζέντα και τις θέσεις της στους πολιτικούς της αντιπάλους, αναγκάζοντάς τους να υιοθετήσουν τις θέσεις της, ώστε να περιορίσουν τις απώλειες σε ψήφους. Μολαταύτα, η αλλαγή πορείας από τα αντίπαλα κόμματα δεν είναι πάντοτε προσοδοφόρα. Βεβαίως και οι λόγοι που συντελούν στην μεταστροφή θέσεων είναι η πολιτική πίεση και η ενδεχόμενη απώλεια ψήφων. Όμως, η υιοθέτηση ακραίων θέσεων δεν αξιολογείται πάντοτε θετικά από το εκλογικό σώμα. Διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο και η ιδεολογική τοποθέτηση των κομμάτων στο άξονα αριστεράς-δεξιάς. Για παράδειγμα, ένα κόμμα της κεντροαριστεράς, το οποίο ουδεμία σύγκλιση έχει με την ιδεολογία της άκρας δεξιάς, σε περίπτωση που υιοθετήσει τις θέσεις της, έστω και προσωρινά, υπάρχει κίνδυνος να αποδοκιμαστεί από το εκλογικό σώμα και δη από την εκλογική του βάση, διότι θεωρείται πως ακολουθεί ψηφοθηρικές τακτικές (*Γεωργιάδου, 2008:42*). Αντίθετα, η υιοθέτηση από ένα κόμμα της δεξιάς των θέσεων της ακροδεξιάς μπορεί να αποκομίσει σημαντικά εκλογικά οφέλη, καθότι υπάρχει ιδεολογική σύγκλιση μεταξύ όμορων πολιτικών δυνάμεων στον άξονα αριστεράς-δεξιάς.

Βέβαια, το κυριότερο χαρακτηριστικό που μπορεί να αποδοθεί στην ακροδεξιά, είναι αυτό του λαϊκισμού. Πολλοί ακροδεξιοί ηγέτες έχουν θεωρηθεί λαϊκιστές, όπως ο Haider στην Αυστρία, (ο οποίος άσκησε μία λαϊκιστική κριτική των κατεστημένων κομμάτων και της φύσης του πολιτικού συστήματος), ο Λεπέν στη Γαλλία και ο Μπόσι στην Ιταλία (*Τζέρι Στόκερ, 2007:227*). Η νέα άκρα δεξιά είναι κατά κανόνα λαϊκιστική, ενώ ο χαρακτηρισμός που της αποδίδεται είναι αυτός του «ρίζοσπαστικού δεξιού λαϊκισμού». Τα κόμματα που ασπάζονται αυτή την ιδεολογία είναι «νέο-λαϊκιστικά» (*Γεωργιάδου, 2004:18*). Θεωρούνται νέο-λαϊκιστικά, διότι συναιρούν ζητήματα που ανήκουν σε ολόκληρο το φάσμα του πολιτικού συστήματος (πρακτικές του πολιτικού κέντρου και των πολιτικών άκρων) και προβάλλουν το πολιτικό αυτό κράμα ως την πληρέστερη μορφή κράτους. Βέβαια, ο λαϊκισμός δεν θα πρέπει να συγχέεται με την ακροδεξιά, καθότι παρά το γεγονός πως ακόμα και αν εκληφθεί ως αντίδραση στην καθεστηκυία τάξη, μπορεί να εντοπιστεί στην ιδεολογία τόσο δεξιόστροφων, όσο και αριστερόστροφων πολιτικών μορφωμάτων. Η ακροδεξιά αποτελεί μία «αντινεωτερική μορφή διαμαρτυρίας» (*Γεωργιάδου, 2004:19*), καθότι εναντιώνεται στις πλουραλιστικές, ισονομιστικές και ατομοκεντρικές αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατίας, προωθώντας ένα καθεστώς αυταρχικής διαχείρισης, που δεν επιτρέπει τον δημοκρατικό ανταγωνισμό και την ύπαρξη πολιτικών αντιπάλων. Η επιχειρηματολογία της ανταποκρίνεται στα προαπαιτούμενα και τους πολιτικούς στόχους του λαϊκισμού της ακροδεξιάς, η οποία ταυτίζει το λαό με το έθνος, καθότι καταδικάζει την ισότιμη συμμετοχή των μεταναστών στην αγορά εργασίας και το κράτος πρόνοιας. Μάλιστα, υπάρχει και μία επαρκής εξήγηση σχετικά με τον συσχετισμό της οικονομικής ανασφάλειας με την υποστήριξη ακροδεξιών καθεστώτων. Συγκεκριμένα, όταν οι άνθρωποι είναι οικονομικά ανασφαλείς, είναι και ευνοϊκά διακείμενοι προς αυταρχικές πολιτικές και ισχυρούς ηγέτες, κάτι που είναι σύνηθες σε χώρες που έχουν βιώσει μία περίοδο μαζικών κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών (*Τζέρι Στόκερ, 2007:119*).

Εν κατακλείδι, η νέα άκρα δεξιά δεν αποτελεί νεοφασιστικό, αλλά μεταφασιστικό πολιτικό φαινόμενο. Η μεταφασιστική ακροδεξιά απαρνείται το εθνικιστικό και αυταρχικό κράτος, τον αντιφιλελευθερισμό, τον αντικομμουνισμό και τον αντισημιτισμό, χωρίς αυτό να σημαίνει πως υποστηρίζει τα αντίθετά τους (*Γεωργιάδου, 2008:67*). Βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο, αρνούμενη κάθε συγγένεια με τον ιστορικό φασισμό και τον πολιτικό εξτρεμισμό, υποστηρίζοντας το κράτος δικαίου, αλλά χωρίς να είναι σαφές για το σύστημα διακυβέρνησης που προκρίνει.

Διότι επιδιώκει να καλλιεργήσει στην κοινή γνώμη αισθήματα δυσαρέσκειας για το κοινοβουλευτικό σύστημα διακυβέρνησης, ενώ υποστηρίζει ανοικτά ένα είδος άμεσης δημοκρατίας (προωθώντας δημοψηφισματικές διαδικασίες) και ένα προσωποκεντρικό κομματικό σύστημα.

Γενικότερα, φροντίζει να εφαρμόζει τη «διπλή στρατηγική»³ (*Γεωργιάδου, 2008:68*), δηλαδή παρουσιάζει διαφορετικές πολιτικές θέσεις στα εσωκομματικά όργανα και διαφορετικές θέσεις στον δημόσιο λόγο της. Παραδέχεται το γεγονός πως επιστημονικά δεν υπάρχει βιολογική, εθνική ή πολιτισμική ανισότητα μεταξύ των ανθρώπων, ενώ δεν αμφισβητεί την γενοκτονία των Εβραίων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η επίσκεψη του ηγέτη της Εθνικής Συμμαχίας Gianfranco Fini στο Ισραήλ το 2003, όπου ο Ιταλός πολιτικός ήθελε να αποδείξει πως η μεταφασιστική ακροδεξιά δεν πρέπει να συγχέεται με το ιστορικό παρελθόν της. Βέβαια, η ακροδεξιά ακολουθεί τη λογική του συμψηφισμού. Δηλαδή παραδέχεται τη γενοκτονία των Εβραίων ως εγκληματική πράξη, αλλά τον ίδιο χαρακτηρισμό χρησιμοποιεί και για την εξόντωση των εθνικο-πατριωτών από τους κομμουνιστές. Συνεπώς εξομοιώνει τα δύο αυτά γεγονότα, πλησιάζοντας ιδεολογικά τη νεοφασιστική ακροδεξιά.

Η κυρίαρχη διαφορά μεταξύ μεταφασιστικής και νεοφασιστικής ακροδεξιάς, έγκειται στο ότι η μεταφασιστική ακροδεξιά αποδέχεται τη γενοκτονία των Εβραίων ως ιστορικό γεγονός, ενώ η νεοφασιστική ακροδεξιά το αρνείται. Η μεταφασιστική ακροδεξιά δεν απέχει ιδεολογικά από τον νεοφασισμό, ούτε επιδιώκει να τον καταδικάσει. Αντιθέτως, απλά εκλογικεύει το περιεχόμενο των ακραίων αντιλήψεών του στο εκλογικό σώμα. Αποτελεί ένα νέο μετριοπαθές κέλυφος για την νεοφασιστική ακροδεξιά, καθότι μέσω της «διπλής στρατηγικής» της, συντηρεί ακροδεξιά μορφώματα που συνδέονται με το ιστορικό παρελθόν της. Η λειτουργία της μεταφασιστικής ακροδεξιάς στο πολιτικό σκηνικό προβάλλει μια υπολανθάνουσα νομιμοποίηση των εξτρεμιστικών απόψεων της νεοφασιστικής ακροδεξιάς.

Η νεοφασιστική ακροδεξιά αποτελεί την εξέλιξη του φασισμού και τον χώρο πολιτικής έκφρασης για όσους νοσταλγούν το φασιστικό καθεστώς και για πρώην συνεργάτες των Ναζί (*Γεωργιάδου, 2008:73*). Κινείται στον δεξιό εξτρεμιστικό χώρο

³ Στο παράδειγμα της Εθνικής Συμμαχίας, η «διπλή στρατηγική» έχει ως σκοπό την προώθηση άλλου επικοινωνιακού προφίλ στην ευρύτερη πολιτική σκηνή, και άλλου στο εσωτερικό του κόμματος. Στους εκτός κόμματος τονίζει πόσο έχει αλλάξει σε σχέση με το MSI, ενώ στους εντός κόμματος τονίζει τα στοιχεία της συνέχειας με το Ιταλικό Κοινωνικό Κίνημα.

με σκοπό την άρση των περιοριστικών μέτρων και τη χορήγηση αμνηστίας σε όσους συνεργάστηκαν με φασιστικά και ναζιστικά καθεστώτα. Επίσης, στο πλαίσιο αυτό διατηρεί τις επεκτατικές της φιλοδοξίες, και αποτελεί τη δεξαμενή του δεξιού εξτρεμιστικού χώρου. Παρά τον πολιτικό του στιγματισμό, ο νεοφασισμός επιδιώκει να επεκταθεί πέραν του πολιτικο-εκλογικού του πυρήνα και να στραφεί προς μία ευρύτερη κατηγορία ψηφοφόρων και κυρίως προς τα λαϊκά στρώματα. Σπεύδει να συγκεντρώσει τη λαϊκή δυσαρέσκεια για την οικονομική ύφεση και τις συνέπειες της βιομηχανικής ανάπτυξης. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού, συγκρούεται με διάφορους πολιτικούς χώρους που συγκεντρώνουν επίσης τη λαϊκή δυσαρέσκεια. Στην προσπάθεια αυτή επιστρατεύει λαϊκιστικές διακηρύξεις, στοχεύοντας στην εργατική τάξη, στους ανέργους, αλλά και σε διάφορες κατηγορίες ψηφοφόρων που συμερίζονται αντικομματικές και αντισυστημικές αντιλήψεις. Βέβαια, ο λαϊκισμός αυτός προωθείται μέσω απόψεων που αναφέρονται είτε στην υπεροχή του Έθνους, είτε στην κατάργηση της υπάρχουσας πολιτικής δομής, αλλά και μέσω σοβινιστικών απόψεων. Η νεοφασιστική ακροδεξιά επιδιώκει τη συμμετοχή της στη μεταπολεμική πολιτική σκηνή.

Επομένως, επιδιώκει τη συνεργασία με την παραδοσιακή δεξιά, ώστε να συμμετάσχει σε έναν δεξιό κυβερνητικό συνασπισμό. Η επιτυχία της αυτή οφειλόταν στο γεγονός πως η νεοφασιστική ακροδεξιά επιδίωκε μεν τη σύνδεσή της με το ιστορικό παρελθόν της, αλλά προσαρμοζόταν δε στην πολιτική σκηνή (*Γεωργιάδου, 2008:75*). Ταυτόχρονα, διατηρεί κοινά ιδεολογικά στοιχεία με τον δεξιό πολιτικό εξτρεμισμό, ενσωματώνοντας σε πολλές περιπτώσεις τον αντικομματισμό, τον αντικρατισμό και τον προνοιακό σοβινισμό. (*Γεωργιάδου, 2008:76*).

Επιπροσθέτως, η νεοφασιστική ακροδεξιά δεν συγκαλύπτει την ιδεολογία της μόνο για να επιτύχει την εκλογική της εκπροσώπηση, αλλά καταφέρνει να συγκεράσει τον δεξιό εξτρεμισμό και τη συμμετοχή στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, χωρίς απαραίτητα να αποδέχεται τις δημοκρατικές αξίες. Ο δεξιός εξτρεμισμός είναι μία έννοια που αναφέρεται συχνά στην ανάλυση της ακροδεξιάς, αν και δεν υπάρχει ξεκάθαρος ορισμός της έννοιας του δεξιού εξτρεμισμού. Μέχρι το 1960, οι μοναδικοί όροι που χρησιμοποιούνταν από τους πολιτικούς και ιστορικούς ερευνητές, ήταν του «φασισμού», του «ναζισμού», του «νέο-φασισμού» και του «νέο-ναζισμού» (*Hainsworth 2008:8*). Έπειτα, ο όρος «δεξιός ριζοσπαστισμός» χρησιμοποιούταν ως συλλογικός όρος για να εξηγήσει τα προαναφερόμενα πολιτικά φαινόμενα («φασισμού», του «ναζισμού», του «νέο-φασισμού» και του «νέο-

ναζισμού»), ενώ, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970 αντικαταστάθηκε και ο όρος αυτός από τον όρο «δεξιός εξτρεμισμός» (*Hainsworth 2008:8*). Στη σημερινή εποχή, υπάρχει ευρεία συμφωνία διεθνώς σχετικά με τον όρο «δεξιός εξτρεμισμός». Μέχρι το 1980, ο όρος ακροδεξιά ήταν συνώνυμος με αυτόν του «νέο-φασισμού» (*Hainsworth 2008:8*). Ο όρος αυτός συνδεόταν με το καθεστώς και την κυριαρχία του MSI στην Ιταλία, ως του ηγετικού ακροδεξιού κόμματος στη Δυτική Ευρώπη της δεκαετίας αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η δεκαετία του 1980 ήταν πολύ σημαντική για την ακροδεξιά: νέα κόμματα αναδύθηκαν, τα παλαιότερα έγιναν καινοτόμα στις απηχήσεις τους, ενώ και οι δύο κατηγορίες αυτές κομμάτων κέρδισαν αξιοσημείωτη στήριξη. Εντούτοις, ο φασισμός και τα παράγωγά του «δεν παρέμειναν πλέον οι μοναδικές πηγές κουλτούρας» για τη σύγχρονη ακροδεξιά (*Hainsworth 2008:8*).

Ο δεξιός εξτρεμισμός θεωρεί ως υπέρτατη αρχή την «κοινότητα του λαού»⁴ (*Γεωργιάδου, 2008:77*) και θέλει να ανατρέψει τις υπάρχουσες δομές κυριαρχίας, χωρίς να καταλύσει τη δημοκρατία. Η κοινότητα του λαού είναι αταξική, ακομμάτιστη και ενιαία, ενώ τα προβλήματά της αφορούν εξίσου όλα τα μέλη της, όπως και οι λύσεις της. Το υπάρχον κοινοβουλευτικό σύστημα, αποτελούμενο από κόμματα και πολιτικές ελίτ, διασπά την ενότητα ενός ομογενοποιημένου συνόλου και εξυπηρετεί συγκεκριμένα μέρη του. Συνεπώς, οι λύσεις που προτείνουν λειτουργούν διαιρετικά, υπονομεύουν την πολιτική ενότητα του Όλου και δημιουργούν ανισότητες στην κοινωνική δομή. Τα κόμματα του δεξιού εξτρεμισμού, ανεξάρτητα από το πολιτικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται, βασίζουν την εκλογική τους επιτυχία στην ιδεολογία τους και στο πολιτικό τους πρόγραμμα.

Η ανάγκη προσαρμογής της ακροδεξιάς στις ιδεολογικές αρχές της μεταπολεμικής εποχής, φαίνεται χαρακτηριστικά από τις δηλώσεις ιθυνόντων του γερμανικού νεοφασιστικού Sozialistische Reichspartei (SRP) στις αρχές της δεκαετίας του 1950 περί ενσωμάτωσης του εθνικοσοσιαλισμού σε ένα δημοκρατικό κράτος δικαίου και ελευθεριών. Μολαταύτα, η προσπάθεια συγκερασμού του δεξιού εξτρεμισμού με τη δημοκρατική τάξη δεν ήταν επιτυχής, καθότι το Ομοσπονδιακό Γερμανικό Δικαστήριο, απαγόρευσε τη λειτουργία του το 1952, με την αιτιολογία πως η ιδεολογία του ακροδεξιού κόμματος δεν συμβαδίζει με τις δημοκρατικές αρχές.

⁴ Από τα ιδεολογικά στοιχεία του δεξιού εξτρεμισμού, κυρίως η υπεράσπιση της ανισότητας και η θεμελίωσή της με εθνικά ή εθνικο-πολιτισμικά κριτήρια προσδίδει δεξιόστροφη ταυτότητα στον πολιτικό εξτρεισμό.

Αντίθετα, το NPD κατάφερε να εκπροσωπηθεί στα τοπικά κοινοβούλια και να αναλάβει ενεργό πολιτική δράση, σε σημείο που πλησίασε ακόμα και την εκπροσώπηση στην ομοσπονδιακή βουλή, λόγω του ότι δεν έμεινε μόνο στην ιδεολογία της εξτρεμιστικής δεξιάς, αλλά επιδίωξε να συγκεντρώσει την λαϊκή δυσαρέσκεια.

Συνεπώς, η νεοφασιστική ιδεολογία δεν θα επιβίωνε πολιτικά χωρίς την πολιτική συνεργασία των μεταφασιστικών κομμάτων. Η μεταφασιστική ιδεολογία δεν επιδιώκει τόσο την διατήρηση μίας εξτρεμιστικής ιδεολογίας, όσο την πολιτική της ενσωμάτωση. Η επίδειξη πολιτικού πολιτισμού και η προσπάθεια προσαρμογής στο κοινοβουλευτικό σύστημα έχουν έναν διπλό στόχο: την μετρίαση του εξτρεμιστικού χαρακτήρα των νεοφασιστικών ιδεολογιών και την επίτευξη της πολιτικής εκπροσώπησης της. Χωρίς την πολιτική δράση των μεταφασιστικών κομμάτων, τα νεοφασιστικά μορφώματα θα ήταν πολιτικά περιθωριοποιημένα.

1.3 Η ακροδεξιά στις συμβιωτικές δημοκρατίες

Οι συμβιωτικές και συμφωνικές δημοκρατίες διακρίνονται από την έλλειψη ανταγωνισμού μεταξύ των μετεχόντων του κομματικού συστήματος για την ανάληψη της εξουσίας. Ο τύπος αυτός δημοκρατίας, εμφανίζεται ως ένα «σύστημα συμβιβασμού και διευθέτησης»⁵ (Γεωργιάδου, 2008:135), όπου η εξουσία ασκείται με γνώμονα την εξυπηρέτηση των συμφερόντων πολλαπλών κοινωνικών ομάδων. Υπό την έννοια αυτή, το πολιτικό σύστημα των χωρών ελέγχεται από ένα «καρτέλ των ελίτ», το οποίο έχει παγιωθεί στην εξουσία, με σκοπό την επίτευξη κοινωνικής συναίνεσης σε κρίσιμα διακυβεύματα. Όσα συμφέροντα δεν συμπεριλαμβάνονται στην πολιτική ατζέντα των ελίτ και δεν συμμετέχουν ενεργά στις δομές διακυβέρνησης, υιοθετούν μία πολιτική έντονου πολιτικού ανταγωνισμού με το καρτέλ που διαχειρίζεται την εξουσία.

Η πολιτική αυτή υιοθετείται και από τα κόμματα της ακροδεξιάς, τα οποία καταγγέλλουν τα κατεστημένα κόμματα για αδιαφορία ως προς συγκεκριμένα

⁵ Ο ορισμός αυτός της συμβιωτικής δημοκρατίας ως «σύστημα συμβιβασμού και διευθέτησης» (“essentially a system of compromise and accommodation”) ανήκει στον David E. Apter, “The Political Kingdom in Uganda: A Study in Bureaucratic Nationalism”, Princeton University Press, Princeton, N.J. 1961, σελ 24-25.

διακυβεύματα. Οι συμφωνικές δημοκρατίες τείνουν να μετατραπούν σε «δημοκρατίες καρτέλ» (*Γεωργιάδου, 2008:146*), όπου τα κόμματα δεν ευθυγραμμίζονται με τις πραγματικές ανάγκες τις κοινωνίας και δεν συμπεριλαμβάνουν στην πολιτική τους ατζέντα κρίσιμα διακυβεύματα. Οι «δημοκρατίες καρτέλ» δεν ανταποκρίνονται στον αρχικό σκοπό της συμβιωτικής δημοκρατίας, ο οποίος αφορούσε στην εξάλειψη κοινωνικής αστάθειας και την εφαρμογή πολιτικών για μία «ευγενικότερη και ηπιότερη κοινωνία» (*Schmidt,2004:386*) αλλά προσαρμόζουν τις διαδικασίες του συμβιωτισμού στα συμφέροντα των επιμέρους κομματικών ελίτ που διαχειρίζονται την εξουσία. Βέβαια, η συνοχή που παρουσιάζει αυτή η ευθυγράμμιση στα πλαίσια της «δημοκρατίας καρτέλ», αυξάνει την κοινωνική δυσαρέσκεια και δημιουργεί την ανάγκη για την πολιτική δραστηριοποίηση των κομμάτων που δεν εκπροσωπούνται στις δομές διακυβέρνησης. Συνεπώς, είναι σημαντικό να τονισθεί πως η ακροδεξιά στις συμβιωτικές δημοκρατίες δεν εξετάζεται μόνο σε πλαίσια δημοκρατικότητας, αλλά και κυρίως σε πλαίσια πολιτικής απομόνωσης από τις πολιτικές ελίτ. Επί παραδείγματι, το FPO του Haider εξετάζεται από την οπτική της αντιδημοκρατικότητας λόγω ιστορικής συγγένειας με τον ναζισμό, αλλά πρέπει να επισημανθεί πως το κόμμα αυτό λειτουργεί στα πλαίσια μίας συμβιωτικής δημοκρατίας, όπου οι κυβερνήσεις συνασπισμού αποτελούνται από τους ίδιους πολιτικούς εταίρους και δεν επιτρέπουν τη συμμετοχή λοιπών πολιτικών δυνάμεων στις δομές διακυβέρνησης.

Επομένως, τα ακροδεξιά κόμματα δεν αποκλείονται από την εξουσία μόνο λόγω της ιδεολογίας τους, αλλά και επειδή το ίδιο το πολιτικό σύστημα δεν τους επιτρέπει την συμμετοχή στην εξουσία. Το ίδιο ισχύει και για το πολιτικό σύστημα της Ελβετίας, όπου η κατανομή της εξουσίας είναι συγκεκριμένη και αφορά συγκεκριμένες πολιτικές ελίτ. Στα συστήματα αυτά, υπάρχει μία τάση προς τη σταθερότητα, καθότι οι ανταγωνιζόμενες πολιτικές δυνάμεις τείνουν να στεγανοποιηθούν και να μετεξελιχθούν σε συμβιωτικές δημοκρατίες. Η εξάλειψη του ανταγωνισμού και η πλήρης ευθυγράμμιση, όπως προαναφέρθηκε, τείνουν να δημιουργήσουν αστάθεια στο πολιτικό σύστημα μεταγενέστερα, καθότι η διακυβέρνηση από τα καρτέλ ενδέχεται να απονομιμοποιηθεί και να δημιουργήσει κοινωνικές συγκρούσεις. Αυτή τη δυνατότητα συγκρούσεων εκμεταλλεύονται τα ακροδεξιά κόμματα, τα οποία κινητοποιούν την κοινή γνώμη σε κρίσιμα διακυβεύματα, με σκοπό την συμμετοχή στη διακυβέρνηση.

Είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί πως αυτός ο τύπος δημοκρατίας επηρέασε την εκλογική συμπεριφορά και την αλλαγή στον συσχετισμό δυνάμεων στην Αυστρία, καθότι η στροφή προς ένα σύστημα συμβιωτικής δημοκρατίας ευνόησε την άνοδο του ακροδεξιού Κόμματος της Ελευθερίας. Στην πολιτική σκηνή της Αυστρίας παρουσιάζεται το φαινόμενο της χαλάρωσης της κομματικής ταύτισης, αλλά και η αλλαγή κριτηρίων του Αυστριακού εκλογέα. Κατά τη δεκαετία του 1990, περίπου το ήμισυ των εκλογέων ψήφιζε με βάση την κοινωνική του θέση, εκ των οποίων, το 80% έδειχνε εκλογική προτίμηση στα δύο κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού (σοσιαλιστές και χριστιανοδημοκράτες), ενώ, μόλις το 20% ψήφιζε το Κόμμα της Ελευθερίας. Εντούτοις, είχαν αρχίσει να επικρατούν και άλλα κριτήρια στην εκλογική συμπεριφορά των ψηφοφόρων, όπως η ψήφος με βάση τα πολιτικά πρόσωπα ή η αρνητική ψήφος.

Συνεπώς, η πολιτική ευθυγράμμιση των δύο μεγάλων κομμάτων συνοδεύεται και από την πολιτική ισχυροποίηση του FPÖ, καθότι, τόσο η προσωπικότητα του Haider, όσο και η δυσαρέσκεια για τα κατεστημένα κόμματα, ευνόησαν πολιτικά το Κόμμα της Ελευθερίας. Τα κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού συρρικνώνονται ποσοτικά, αλλά και ποιοτικά, καθότι μειώνεται η επιρροή τους σε ζητήματα κομματικής ταύτισης, κομματικής πρόσδεσης και κομματικής μεταβολής (Γεωργιάδου, 2008:181). Όσον αφορά την κομματική ταύτιση, αυτή μειώθηκε κατά 22 ποσοστιαίες μονάδες μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990, ενώ το ένα πέμπτο των παραδοσιακών ψηφοφόρων του κόμματος μετατοπίζεται εκλογικά. Ποιοτική υποβάθμιση (δηλαδή η αδυναμία διατήρησης της εκλογικής βάσης των κομμάτων) παρατηρείται και όσον αφορά στην πρόσδεση των ψηφοφόρων στο κόμμα, καθότι αυτή μειώθηκε από το 65% στο 26%, γεγονός που συνεπάγεται την αποδυνάμωση της μέχρι πρότινος ισχυρής κομματικής ταύτισης των εκλογέων και τη δημιουργία μίας «κουλτούρας διαμαρτυρίας» (Γεωργιάδου, 2008:183).

Το FPÖ συγκεντρώνει την δυσαρέσκεια των πολιτών για την καθεστηκυία τάξη, αλλά και καταδεικνύει την διάβρωση που έχει υποστεί το σύστημα της συμφωνικής δημοκρατίας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως τα ποσοστά εκλογικής μεταβλητότητας αυξήθηκαν ιδιαίτερα, φτάνοντας από το 4,8% το 1983, στο 9,7% το 1986 και στο 14,7% το 1994, ενώ το ποσοστό των μεταβαλλόμενων εκλογέων (αυτοί που σε κάθε εκλογική αναμέτρηση ψηφίζουν διαφορετικό κόμμα από αυτό που είχαν ψηφίσει στις προηγούμενες εκλογές) αυξήθηκε κατά 11% την περίοδο 1979-1999 (Γεωργιάδου, 2008:183). Η μετατροπή της Αυστριακής

Δημοκρατίας σε «δημοκρατία καρτέλ», δημιούργησε μεγαλύτερη αστάθεια στο κομματικό σύστημα, καθότι τα δύο κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού ήταν ευάλωτα σε έξωθεν πιέσεις, ενώ το FPÖ, εκμεταλλευόμενο τις προαναφερθείσες αλλαγές στα ποιοτικά χαρακτηριστικά, αλλά και την αύξηση της λαϊκής δυσαρέσκειας για τα κατεστημένα κόμματα, άσκησε σκληρή κριτική, τόσο στην πολιτική των κομμάτων, όσο και στο σύστημα συμφωνικής δημοκρατίας στην Αυστρία. Το Κόμμα της Ελευθερίας, παρά την ανοικτή αντίθεσή του απέναντι στο πολιτικό σύστημα της χώρας, ουδέποτε υποστήριξε τη μη συμμετοχή του στις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων. Το εν λόγω κόμμα διεκπεραιώνει μία διπλή λειτουργία ως αντιπολίτευση και ως κυβερνητικός εταίρος. Έχει επιλέξει μία πολιτική «δομικής αντιπολίτευσης» (Γεωργιάδου, 2008:186), δηλαδή την άσκηση έντονης κριτικής στο σύστημα, χωρίς, όμως, την επιδίωξη ανατροπής του. Η πολιτική του αυτή φαίνεται να αποδίδει, καθότι στην Αυστριακή Δημοκρατία είναι έντονη η κριτική που ασκείται στα κόμματα για την διάβρωση που έχουν υποστεί, λόγω της μακράς παραμονής τους στην εξουσία. Εντούτοις, το πολιτικό σύστημα της Αυστρίας θεωρείται δίκαιο, ως προς την εκπροσώπηση των πολιτικών τάσεων της χώρας, οπότε ο αντίλογος επί της διάβρωσης και της μη αναλογικής εκπροσώπησης όλων των συμφερόντων στο Εθνικό κοινοβούλιο συναντά σημαντικά εμπόδια.

Ουδείς, όμως, μπορεί να αρνηθεί πως η μακρά παραμονή στην εξουσία δεν δημιουργεί προβλήματα αναλογικότητας ή διαφάνειας στον δημόσιο βίο. Τα ζητήματα διαφάνειας ή από-ευθυγράμμισης της πολιτικής των καρτέλ είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Στην πολιτική σκηνή της Αυστρίας, η διαφάνεια και η αναλογικότητα δεν φαίνεται να υπηρετούνται από καμία πολιτική δύναμη των «καρτέλ της αναλογικής διακυβέρνησης» (Γεωργιάδου, 2008:188). Συνεπώς, αυτή τη δομική αδυναμία της συμφωνικής δημοκρατίας (έλλειψη λειτουργικότητας, ευελιξίας ή ανταγωνιστικότητας) εκμεταλλεύτηκε το ακροδεξιό κόμμα του Haider.

Κεφάλαιο 2^ο

Παράγοντες ενίσχυσης της ακροδεξιάς στην Ευρώπη

2.1 Οι παράγοντες που εδραιώνουν την άκρα δεξιά

Κατά τη μεταπολεμική περίοδο δύο είναι οι σημαντικές αλλαγές στην Ευρώπη που συνετέλεσαν στην άνοδο της ακροδεξιάς. Πρώτον, η μεγάλη οικονομική κρίση και δεύτερον, οι αλλαγές στην παραγωγική και στην κοινωνική δομή των βιομηχανικών χωρών. Οι αλλαγές αυτές απαιτούσαν την προσαρμογή των παραδοσιακών πολιτικών δυνάμεων στα νέα δεδομένα με νέες πολιτικές ώστε να ανταποκριθούν στα αιτήματα των εκλογέων. Φοβούμενες την πιθανή αδυναμία τους να ανταποκριθούν στις νέες αυτές ανάγκες, οι δυνάμεις αυτές συναίνεσαν και τήρησαν αμυντική στάση, τόσο απέναντι στις νέες μορφές πολιτικής έκφρασης, όσο και απέναντι στα σύνθετα αιτήματα που τις συνόδευαν. Η ιδεολογική σύγκλιση των παραδοσιακών πολιτικών δυνάμεων ήταν τόσο μεγάλη, ώστε τα κόμματα της ακροδεξιάς να βρουν το έδαφος για να προσελκύσουν, τόσο τους παραδοσιακούς ψηφοφόρους των αντιπάλων κομμάτων που ένιωθαν εγκαταλελειμμένοι, όσο και τους θεματοκεντρικά προσανατολισμένους εκλογείς σε ζητήματα που διαπραγματεύεται η ακροδεξιά. Συνεπώς, τα παραδοσιακά κόμματα έχαναν ψηφοφόρους, ενώ η ακροδεξιά αύξανε τα εκλογικά της ποσοστά συνεχώς.

Γενικότερα, στα κράτη της Δυτικής Ευρώπης παρατηρήθηκε μία αυξημένη εχθρότητα απέναντι στους μετανάστες, καθώς και εκλογική άνοδος των ακροδεξιών και αντι-μεταναστευτικών κομμάτων (*Duncan Bell, 2010:373*)⁶. Οι μετανάστες αποτελούσαν απειλή για το κοινωνικό κράτος, για τις εργασιακές ευκαιρίες των γηγενών, την κοινωνική ενσωμάτωση, την εθνική ταυτότητα, τις φιλελεύθερες δημοκρατικές αξίες και την ασφάλεια (*Duncan Bell, 2010:373*).

2.1.1 Πολιτικοί παράγοντες

2.1.1.α Η νέα πολιτική πραγματικότητα της μεταπολεμικής Ευρώπης

⁶ Part Three-Issues, “Citizenship, immigration and boundaries”, Arash Abizadeh

Η άνοδος της ακροδεξιάς ευνοείται από τις συνθήκες που επικρατούν στη μεταπολεμική Ευρώπη. Η αποδυνάμωση των κομματικών ταυτίσεων (άρα και της ιδεολογικής ταύτισης εκλογέων και κομμάτων), οι αλλαγές στη σύνθεση των διάφορων κοινωνικο-οικονομικών ομάδων, η εμφάνιση νέων θεμάτων στην πολιτική ατζέντα και η λαϊκή δυσαρέσκεια για τα κατεστημένα κόμματα αποτελούν τους κύριους λόγους για τους οποίους η ακροδεξιά αποκτά πολιτική ισχύ (*Γεωργιάδου, 2008:95*). Μάλιστα, τα πολιτικά κόμματα σε πολλές περιπτώσεις, με τη βοήθεια μέσων μαζικής ενημέρωσης, ελέγχουν τα προς δημόσιο διάλογο θέματα (*Staats, 2004:590*) και είναι περισσότερο ιδεολογικά προσανατολισμένα σε συγκεκριμένες πολιτικές θέσεις, γεγονός που δεν ικανοποιεί τους πολίτες σχετικά με την κυβέρνηση (*Whitford-Yates-Ochs, 2006:50*). Οι πολιτικές παραδόσεις των χωρών είναι ενδεικτικές: παρότι η ακροδεξιά συνέχισε την πολιτική της δράση αμέσως μετά τον πόλεμο και διατηρεί στενούς δεσμούς με το ναζιστικό και φασιστικό παρελθόν, επιβίωσε πολιτικά συγκεντρώνοντας όλους τους υποστηρικτές του δεξιού εξτρεμιστικού χώρου⁷. Παράλληλα, όμως, αποτελεί και την «Τρίτη δύναμη» (*Γεωργιάδου, 2008:96*), συνδυάζοντας αντιφατικά ιδεολογικο-πολιτικά στοιχεία της δεξιάς και της αριστεράς. Χωρίς να παραμένει ασυνεπής προς την βασική ιδεολογική γραμμή της, καταφέρνει να συνενώσει διαφορετικά ιδεολογικά στοιχεία από ολόκληρο το φάσμα του άξονα δεξιάς-αριστεράς.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πολιτική δράση του αυστριακού FPÖ, το οποίο μετά τη διάλυση του φιλοναζιστικού VdU, αποτέλεσε τον μοναδικό εκπρόσωπο της αυστριακής ακροδεξιάς. Κατάφερε να συγκλίνει ιδεολογικά με το VdU, στρατολογώντας προσωπικό από το διαλυμένο φιλοναζιστικό κόμμα, υιοθέτησε πολιτικές θέσεις της φιλοναζιστικής Λίγκας των Ανεξάρτητων, ενώ υποστήριξε και κάποιες δημοκρατικές θέσεις, όπως την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, προοδευτικές θέσεις σε σημαντικά κοινωνικά ζητήματα και τον οικονομικό φιλελευθερισμό.

Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το NPD αποτελεί τον κύριο εκπρόσωπο του εθνικοσυντηρητικού χώρου, με αντισοσιαλιστικές και αντικομμουνιστικές ιδεολογικές διακηρύξεις. Εντούτοις, επιδίωκε την συγκέντρωση της κοινωνικής διαμαρτυρίας που δημιουργήθηκε κυρίως λόγω της στροφής των σοσιαλδημοκρατών προς το πολιτικό κέντρο και λόγω της χαλάρωσης της ιδεολογικής ταύτισης της εργατικής τάξης με το SPD.

⁷ Στην κατηγορία των δεξιών-εξτρεμιστικών κομμάτων εντάσσονται και τα σύγχρονα δεξιά-λαϊκιστικά κόμματα, παρότι τα τελευταία δεν καλύπτουν όλα τα κριτήρια του δεξιού εξτρεμισμού.

Στην Ιταλία, το Κοινωνικό Κίνημα της Ιταλίας επιδίωκε να εκμεταλλευτεί τις πολιτικές και οικονομικές συγκυρίες στο εσωτερικό της χώρας. Το πολωμένο πολιτικό κλίμα και η αυξημένη δυσaráσκεια από την οικονομική ύφεση βοήθησε το κόμμα αυτό να συγκεντρώσει πολλούς ψηφοφόρους από την αριστερά.

Παρόλα αυτά, τα ακροδεξιά κόμματα δεν έχουν ένα σταθερό ιδεολογικό προφίλ, αλλά αυτό μεταβάλλεται ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές συγκυρίες. Για παράδειγμα, το αυστριακό FPÖ ξεκίνησε ως εθνικοσυντηρητικό κόμμα. Αργότερα, η ανάγκη για συμμετοχή στη διακυβέρνηση, οδήγησε στην ανάδειξη φιλελεύθερων στοιχείων, ενώ η αλλαγή της ηγεσίας του κόμματος, επέτρεψε τη διατήρηση του εθνικοσυντηρητισμού ως βασικής συνιστώσας, με την ενσωμάτωση του συστημικού αντικρατισμού και του εθνικο-λαϊκισμού (*Γεωργιάδου, 2008:98*). Στη Γερμανία το NPD ξεκίνησε ως υπερεθνικιστικό, υπεσυντηρητικό, αντικρατικό και λαϊκιστικό κόμμα (*Γεωργιάδου, 2008:98*). Απευθυνόταν κυρίως στην αγροτική τάξη, αλλά επεκτάθηκε και στην αστική τάξη. Κυρίως αποτέλεσε ένα κόμμα που συγκέντρωνε τη λαϊκή δυσaráσκεια, αλλά τα τελευταία χρόνια ακολουθεί μία αντιμεταναστευτική και εθνικιστική-σοβινιστική πολιτική. Το Κοινωνικό Κίνημα της Ιταλίας ήταν ένα κόμμα που διατηρούσε στενούς δεσμούς με το φασιστικό παρελθόν, ενώ κινούταν απaráγκλιτα στον δεξιό εξτρεμιστικό χώρο. Παρόλα αυτά, η αποδοχή του δημοκρατικού καθεστώτος και η διπλή στρατηγική, βάσει της οποίας, το κόμμα αυτό επιδίωκε την πολιτική του εκπροσώπηση στο εθνικό κοινοβούλιο, απέφερε τα επιθυμητά εκλογικά κέρδη. Το νεοφασιστικό κόμμα κατάφερε να προσελκύσει πολλούς ψηφοφόρους, μόνο όταν μετεξελίχθηκε σε κόμμα διαμαρτυρίας, απευθυνόμενο σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και σε όσους ψηφοφόρους ήταν δυσaráστημένοι από την καθεστηκυία τάξη.

Κατά τους Hamann και Kelly, τα κόμματα της ακροδεξιάς εκμεταλλεύονται και την αδυναμία των συντηρητικών κυβερνήσεων στην Ευρώπη (π.χ. Αυστρία, Γερμανία) να εφαρμόσουν πολιτικές που ανταποκρίνονται στην αύξηση των μισθών και στη διεύρυνση του κράτους πρόνοιας, αλλά και τις αλλαγές στην εκλογική συμπεριφορά και τον εκλογικό ανταγωνισμό (*Hamann, Kelly 2011:31*). Τα παραδοσιακά αυτά κόμματα δεν μπορούν να ελπίζουν πλέον στην υποστήριξη ενός πυρήνα ψηφοφόρων που ψηφίζουν με βάση την ιδεολογία, καθώς δεν δίνουν έμφαση στο ιδεολογικό πλαίσιο των πολιτικών που εφαρμόζουν (*Hamann, Kelly 2011:31*). Αντίθετα, τα κόμματα της ακροδεξιάς στοχεύουν στους ψηφοφόρους που είναι δυσaráστημένοι με τις πολιτικές που εφαρμόζονται από τα κατεστημένα κόμματα.

Για τον Kitschelt ,το αν θα αναδυθεί ένα επιτυχημένο ακροδεξιό κόμμα εξαρτάται και από τη δομή των ευκαιριών στον κομματικό ανταγωνισμό. Μόνο αν οι ψηφοφόροι δεν επηρεαστούν από τα κοινωνικά δημοκρατικά κόμματα, μπορεί το αποθεματικό των πιθανών ακροδεξιών ψηφοφόρων να μετατραπεί σε μία νέα πολιτική δύναμη (*Kitschelt 2000:14*).

2.1.1.β Παγκοσμιοποίηση

Ο φόβος της παγκόσμιας οικονομίας αποτελεί κύρια θέση σε πολλές από τις θέσεις των λαϊκιστικών ακροδεξιών κομμάτων, τα οποία βλέπουν την παγκοσμιοποίηση ως απειλή, η οποία αναμετράται με την ισχυρή εθνική προτίμηση, τα συστήματα πρόνοιας που στηρίζουν τον γηγενή πληθυσμό, τους αυστηρούς μεταναστευτικούς νόμους και στην αυστηρή ποινική νομοθεσία (*Liang 2007:8*). Η παγκοσμιοποίηση θεωρείται πως καθοδηγείται από τις Η.Π.Α.- οικονομικά από την Γουόλ Στριτ, πολιτικά από την Ουάσιγκτον και πολιτιστικά από το Χόλιγουντ.

Όντως, τα κόμματα της ακροδεξιάς στηρίζουν μεγάλο μέρος από το εξωτερικό πολιτικό τους πρόγραμμα στον αντίκτυπο της παγκοσμιοποίησης στην οικονομία, στην πολιτική κυριαρχία και στην εθνική κουλτούρα. Η οικονομική απειλή της παγκοσμιοποίησης ήταν από τους πιο καταλυτικούς παράγοντες που ενίσχυσαν τη λαϊκιστική ακροδεξιά στην Ευρώπη. Εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης της παραγωγής, του κεφαλαίου, της εργασίας και της πληροφορίας, η λαϊκιστική ακροδεξιά αντιλαμβάνεται την παγκόσμια οικονομία ως «ανταγωνισμό περιοχών» (*Liang 2007:8*). Εκατομμύρια φθηνών εργατών είναι έτοιμοι να παράγουν προϊόντα υψηλής αξίας με χαμηλούς μισθούς.

Το Γερμανικό κόμμα των Ρεπουμπλικάνων (το οποίο θα αναλυθεί στην ενότητα για την Γερμανική ακροδεξιά) φοβάται πως «ο κόσμος είναι στα πρόθυρα μίας παγκόσμιας οικονομικής επανάστασης, η οποία θα κάνει τους Ευρωπαίους τους μεγαλύτερους χαμένους. Στο τέλος θα οδηγήσει σε πλήρη μετατόπιση της πολιτικής και οικονομικής ισχύος από τη Δυτική Ευρώπη στην Ασία. Η μετατόπιση αυτή μπορεί να προκαλέσει αποσταθεροποίηση των κοινωνικών πολιτιστικών δομών και να οδηγήσει σε μία υποτροπή των 'Μαρξιστικών αξιών'» (*Liang 2007:8*).

Παρόμοια χαρακτηριστικά έχει και η παγκοσμιοποίηση για την ακροδεξιά της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Το «Αμερικανικό όνειρο» ή η Δυτική

κουλτούρα έχουν εισβάλλει στην Ανατολή, κατά την ακροδεξιά. Το γεγονός αυτό προκάλεσε «πολιτιστική κρίση» (*Ramet 1999:39*) και αμφιβολίες για την εθνική ταυτότητα, καθότι οι Ρώσοι και οι λαοί της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης υιοθετούν και μιμούνται τη Δυτική κουλτούρα.

2.1.1.γ Τρομοκρατία

Καθίσταται σαφές πως μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, όπου και η τρομοκρατία έγινε ο κύριος άξονας της πολιτικής των Η.Π.Α., άλλαξε παράλληλα και η θεώρηση περί μεταναστών, κυρίως Μουσουλμανικής καταγωγής. Οι Η.Π.Α. σε σύμπραξη με τη Μ. Βρετανία ξεκίνησαν μία τεράστια προπαγάνδα για να νομιμοποιήσουν στην κοινή γνώμη τους πολέμους σε Ιράκ και Αφγανιστάν, χαρακτηρίζοντάς τους πολέμους κατά της τρομοκρατίας. Το Ισλάμ έγινε στόχος της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής, ενώ τα κράτη έλαβαν αυστηρά μέτρα απέναντι στους Μουσουλμάνους μετανάστες που είχαν στο εσωτερικό τους. Διαρρήδην, η προπαγάνδα αυτή, έχει γίνει ακόμα πιο έντονη τα τελευταία χρόνια και η ακροδεξιά έχει επικεντρωθεί στο μουσουλμανικό στοιχείο.

Ο όρος Εθνικό περιορίζεται πλέον στο αμιγώς φυλετικό επίπεδο και μάλιστα με έντονο το θρησκευτικό στοιχείο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι ακροδεξιοί πολιτικοί, με κύριο εκπρόσωπο τον Βίλντερς, αναπτύσσουν μία ρητορική που δεν αναφέρεται μόνο στο μεταναστευτικό κομμάτι, ούτε στο ζήτημα της εργασίας, αλλά τονίζουν το πολιτισμικό επίπεδο και αναφέρονται περισσότερο σε μία πολιτιστική, ίσως και φυλετική, υπεροχή, που χαρακτηρίζει, κυρίως τους Ευρωπαϊκούς λαούς. Οι μουσουλμάνοι φέρουν την ιδιότητα του τρομοκράτη και θεωρούνται πιθανή απειλή για το εσωτερικό των ανεπτυγμένων κρατών. Η ξενοφοβία και η Ισλαμοφοβία χαρακτηρίζουν την παρούσα διεθνή πολιτική κατάσταση, καθότι υπάρχει φόβος για τρομοκρατικές επιθέσεις. Από τη στιγμή των τρομοκρατικών επιθέσεων στις Η.Π.Α., περισσότεροι από 200 ύποπτοι της Αλ Κάϊντα έχουν συλληφθεί σε έξι Δυτικοευρωπαϊκά κράτη, οι περισσότεροι εκ των οποίων εντοπίστηκαν στη Μ. Βρετανία, στην Ιταλία, στη Γερμανία και στην Ισπανία (*Pauly 2004:52*). Επτά ύποπτα μέλη της Αλ Κάϊντα κρατούνταν από τις Ιταλικές αρχές στο Μιλάνο τον Ιούλιο του 2002. Οι ύποπτοι του Μιλάνου συνελήφθησαν με πλαστά έγγραφα «πολύ καλής ποιότητας, ώστε να τους εξασφαλίσουν την είσοδο στις Η.Π.Α.» (*Pauly*

2004:52). Τρεις μήνες νωρίτερα, τέσσερις Αλγερινοί δικάζονταν στη Φρανκφούρτη για συνωμοσία για τοποθέτηση βόμβας στον Καθεδρικό ναό του Στρασβούργου. Οι τέσσερις αυτοί ύποπτοι υποτίθεται πως έχουν σχέση με Ισλαμικές ομάδες σε Βέλγιο, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία και Ηνωμένο Βασίλειο (**Pauly 2004:52**). Εντούτοις, ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος των ΜΜΕ στην προβολή των γεγονότων σχετικά με τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Οι αναφορές σε δημοφιλείς εφημερίδες και η ερμηνεία των σχολίων των πολιτικών, μπορούν να ενισχύσουν στερεότυπα για το Ισλάμ και να καλλιεργήσουν μία ατμόσφαιρα βαθιάς μισαλλοδοξίας (**Jackson 2007:45**).

Επιπροσθέτως, οι φόβοι περί ισλαμοποίησης της Ευρώπης είναι κύριο θέμα στην ακροδεξιά επιχειρηματολογία. Μία επιχειρηματολογία που ενισχύεται και από τις στατιστικές. Βάσει των στατιστικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατοικούν σήμερα στη γηραιά ήπειρο 14 εκατομμύρια μετανάστες (20-30 εκατομμύρια κατά το αμερικανικό ΥΠΕΞ), οι περισσότεροι από τους οποίους είναι μουσουλμάνοι. Το 1950, ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 800 χιλιάδες, ενώ κάθε χρόνο εισέρχονται περίπου 1 εκατομμύριο μετανάστες αναζητώντας εργασία. Με δεδομένη τη γήρανση του ευρωπαϊκού πληθυσμού και την υπογεννητικότητα, στα επόμενα 40 χρόνια, ο μουσουλμανικός πληθυσμός θα αποτελεί το 20% του πληθυσμού της Ευρώπης. Μολαταύτα, η αφομοίωση των μουσουλμάνων αποτελεί ένα από τα πιο επίκαιρα θέματα για την Ευρώπη. Οι κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Βρετανίας, έχουν συστήσει εδώ και χρόνια, οργανώσεις όπως το Muslim Council of Britain και το French Council of the Muslim Faith, με χαμηλά, όμως, ποσοστά. Η αποτυχία αυτή οφείλεται σε δύο λόγους: πρώτον, διότι οι μουσουλμάνοι δεν είναι παντού ίδιοι (οι Τούρκοι της Γερμανίας έχουν ελάχιστα κοινά στοιχεία με τους Βορειοαφρικανούς της Γαλλίας) και δεύτερον, διότι οι μουσουλμάνοι είναι περιθωριοποιημένοι στο πολιτικό σύστημα. Από το 92% των μουσουλμάνων που έχουν δικαίωμα ψήφου στη Γαλλία, μετά βίας ψηφίζει το 30%.

Βέβαια, το νέο στοιχείο στην Ευρώπη είναι περισσότερο η έκταση, παρά η ύπαρξη της ισλαμοφοβίας. Η απειλή την οποία αντιπροσωπεύει η μαχητική διάθεση των μουσουλμάνων αποτελεί την κύρια επιχειρηματολογία λαϊκιστών πολιτικών σε πολλές χώρες της Ευρώπης, όπως στη Δανία και στην Ιταλία. Και οι δύο χώρες τάσσονται κατά της κατασκευής τζαμιών, αντίληψη που συμμερίζονται πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γερμανία, όπου το καλοκαίρι του 2007 υπήρξαν τεράστιες διαδηλώσεις κατά της κατασκευής ενός νέου τζαμιού στην Κολωνία, όπου διαμένουν 120.000 μουσουλμάνοι (**Bale 2011:544**). Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου έχουν διογκωθεί

οι φόβοι ότι οι μουσουλμάνοι απειλούν τη δημόσια ασφάλεια. Το παράδειγμα της Ολλανδίας αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της στάσης του λαού απέναντι στους μουσουλμάνους. Το 2002, ρεπορτάζ των ΜΜΕ ανέφερε πως μερικοί από τους θρησκευτικούς ηγέτες των 800.000 της χώρας, συστηματικά μαίνονται κατά της «Δύσης» και των «δυτικών αξιών» (*Bale 2011:544*).

2.1.2 Κοινωνικοί παράγοντες

2.1.2.α Το προφίλ του ακροδεξιού ψηφοφόρου

Η ακροδεξιά έχει επιτύχει, πέραν της ατζέντα που έχει υιοθετήσει, να αυξήσει την δραστηριότητά της σε ομάδες ψηφοφόρων, στις οποίες παλαιότερα δεν είχε απήχηση. Ανεξάρτητα από την εκλογική της επιτυχία ή τις διακυμάνσεις σε επίπεδο ποσοστών, η ακροδεξιά είναι πολυσυλλεκτική και στοχεύει σε ευρύτερες ομάδες πληθυσμού. Συγκεντρώνει ψηφοφόρους από όλο τον άξονα αριστεράς-δεξιάς, ανεξαρτήτως ηλικίας, τόπου διαμονής (άρα και κοινωνικής τάξης), αλλά και από τις τάξεις των ανέργων ή όσων απέχουν συνήθως από τις εκλογές. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως η εκλογική προτίμηση απέναντι σε ένα ακροδεξιό κόμμα δεν αποτελεί μόνο ιδεολογικό ζήτημα. Η «εκλογική διαθεσιμότητα» υπάρχει μεταξύ των ψηφοφόρων που είτε βλέπουν θετικά κάποια κόμματα της ακροδεξιάς, είτε απλά νιώθουν πως εκφράζονται από ένα κομμάτι της ιδεολογίας της (π.χ. το μεταναστευτικό). Στην εξέλιξη αυτή συνεπικουρεί και το γεγονός πως η ακροδεξιά υιοθετεί ένα λαϊκιστικό προφίλ, προσπαθώντας να προσεγγίσει κυρίως την εργατική τάξη. Τα ακροδεξιά κόμματα, μέσω της «αδίστακτης χρήσης και της εργαλειοποίησης των διάχυτων συναισθημάτων αγωνίας και απογοήτευσης, αλλά και της απήχησης τους στον μέσο άνθρωπο και στην κατά ισχυρισμόν υπέρτατη κοινή λογική του» αποσπούν ψήφους από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα (*Ignazi 2003:29*).

Η συγκεκριμένη στρατηγική, παρά το γεγονός πως επιτρέπει την διείσδυση σε μία ευρύτερη κατηγορία πληθυσμού, δεν δίνει τη δυνατότητα στην ακροδεξιά να ισχυροποιηθεί στα μεσαία και τα ανερχόμενα κοινωνικά στρώματα. Εντούτοις, είναι χρήσιμο να επισημανθεί πως οι ψηφοφόροι που στρέφονται προς τα κόμματα αυτά ανήκουν σε όλο το πολιτικό φάσμα. Αποφασίζουν, δε, να στηρίξουν τα ακροδεξιά

κόμματα, όχι με βάση το κριτήριο της ιδεολογικής ταύτισης, αλλά με βάση το πολιτικό τους πρόγραμμα. Μάλιστα, υπάρχουν τέσσερα σημαντικά θέματα στα οποία επικεντρώνεται το εκλογικό σώμα των ευρωπαϊκών κρατών: ανεργία, σταθερές τιμές, μείωση των εξοπλισμών και η προστασία του περιβάλλοντος (*Oppenhuis 1995:102*). Αυτό αποτυπώνεται σε έρευνες πάνω στην εκλογική συμπεριφορά που αποδεικνύουν πως όσοι εκ των εκλογέων είναι δυσαρεστημένοι από το υπάρχον πολιτικό σύστημα (ανεξάρτητα από κομματικές προτιμήσεις), συγκεντρώνουν ένα δυναμικό που συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά μίας «περιπλανώμενης» διαμαρτυρίας. Οι ψηφοφόροι της δεξιάς σε ποσοστό 38% και της αριστεράς σε ποσοστό 29% αποτελούν πιθανούς υποστηρικτές της νέο-λαϊκιστικής δεξιάς. Ιδιαίτερα οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (όπως οι άνεργοι ή οι χαμηλόμισθοι) φαίνεται να είναι πιο προσιτές σε ψηφοθηρικές πολιτικές της ακροδεξιάς.

Μολαταύτα, έχει παρατηρηθεί, βάσει των εκλογικών δεδομένων, πως η ακροδεξιά δεν βρίσκει ανταπόκριση μόνο σε ψηφοφόρους συγγενών ιδεολογικά κομμάτων, αλλά αντλεί ψήφους από όλο το φάσμα του πολιτικού συστήματος. Αυτό εξηγείται με βάση τις παρούσες κοινωνικο-οικονομικά συνθήκες, καθότι εν δυνάμει υποστηρικτές της ακροδεξιάς εντοπίζονται όλοι όσοι, παρά την κομματική τους προτίμηση, βρίσκονται εκτός συστήματος απασχόλησης. Άνεργοι και χαμηλόμισθοι, αλλά και η ευρύτερα η εργατική τάξη, ταυτίζονται περισσότερο με τις θέσεις της άκρας δεξιάς, βιώνοντας την οικονομική ανασφάλεια, την περιθωριοποίηση στην αγορά εργασίας, αλλά και την ανυπαρξία των κατεστημένων κομμάτων να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Στη σύγχρονη ακροδεξιά, η οποία διακρίνεται από προνοιακό σοβινισμό, υπάρχει μεγαλύτερη διαθεσιμότητα σε αυτή την κατηγορία εκλογέων, καθότι τα κόμματα της ακροδεξιάς τάσσονται κατά της παγκοσμιοποίησης (η οποία έχει οδυνηρές επιπτώσεις στην εργατική τάξη, υψηλή ανεργία, διακίνηση εργαζομένων) και υποστηρίζουν πως στην εργασία και στις κρατικές παροχές πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στους γηγενείς πολίτες. Η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε μία νέα μορφή μετανάστευσης, η οποία περιλαμβάνει συνεχείς ροές προσφύγων και ατόμων που αιτούνται άσυλο (*Κοτζιάς, 2003:141*). Κατά αυτού του κύματος μετανάστευσης τάσσονται τα ακροδεξιά κόμματα, καθότι θεωρούν τους μετανάστες αυτούς, υπεύθυνους για πολλά από τα προβλήματα των σύγχρονων κοινωνιών.

Συνεπώς, δεν μπορούν να καθοριστούν τα κριτήρια ψήφου με βάση τα ταξικά χαρακτηριστικά, οπότε ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας αξιολόγησης των

χαρακτηριστικών των ψηφοφόρων, αποτελεί το **φύλο και το εκπαιδευτικό επίπεδο**. Εντούτοις, τα δύο αυτά χαρακτηριστικά δεν επαρκούν για την αξιολόγηση των αιτιών που ωθούν το εκλογικό σώμα στην προτίμηση της άκρας δεξιάς. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί και η ταύτιση των εκλογέων με το πολιτικό πρόγραμμα της άκρας δεξιάς. Η εκλογική άνοδος της οφείλεται και στην ιδεολογική και πολιτική σύγκλιση των κυβερνώντων ή των κοινοβουλευτικών κομμάτων. Επομένως, η έλλειψη ταύτισης των εκλογέων με τα κόμματα, αλλά και η αναποτελεσματικότητά τους να δώσουν λύσεις σε κρίσιμα πολιτικά διακυβεύματα, ισχυροποίησε τα ακροδεξιά κόμματα. Με βάση τα στοιχεία αυτά, η ανάλυση της ακροδεξιάς ψήφου πρέπει να πραγματοποιηθεί με βάση ποικίλα χαρακτηριστικά.

Όσον αφορά το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο, τα κόμματα της ακροδεξιάς ψηφίζουν περισσότερο νέοι και μεγάλοι σε ηλικία άνδρες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Έχει υποστηριχθεί πως κυρίως οι νεότεροι στρέφονται στην ακροδεξιά. Παρόλα αυτά, οι ψηφοφόροι της ακροδεξιάς δεν είναι μικρότεροι σε ηλικία από τους ψηφοφόρους των υπολοίπων κομμάτων. Σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις, όταν υπάρχουν πολλοί νέοι ψηφοφόροι και ταυτόχρονα πολλά ακροδεξιά κόμματα (αυτοί που ψηφίζουν για πρώτη φορά συνήθως στρέφονται στην ακροδεξιά), τότε η ακροδεξιά συγκεντρώνει περισσότερες ψήφους στην συγκεκριμένη ομάδα ψηφοφόρων. Γενικότερα, όμως, η ηλικιακή σύνθεση των εκλογέων της ακροδεξιάς πλησιάζει την ηλικιακή σύνθεση των εκλογέων του εκλογικού σώματος. Η σύγκλιση αυτή επετεύχθη κυρίως λόγω προσαρμογής της πολιτικής ατζέντα των ακροδεξιών κομμάτων στα κρίσιμα διακυβεύματα της εποχής.

Όσον αφορά τον παράγοντα της μόρφωσης, είναι βέβαιο πως άτομα με χαμηλό ή μεσαίο επίπεδο μόρφωσης έχουν μεγαλύτερη τάση προς την ακροδεξιά ψήφο. Μολαταύτα, ο παράγοντας «μόρφωση» λειτουργεί αντίστροφα για τους εκλογείς που γεννήθηκαν πριν τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και μεγάλωσαν στην εποχή του Τρίτου Ράιχ. Οι εκλογείς αυτοί παρουσιάζουν αδιάλλακτη στάση όσον αφορά στις ιδεολογικές τους προτιμήσεις, ενώ όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό τους επίπεδο, τόσο μεγαλύτερη είναι η προδιάθεσή τους για αφομοίωση των αυταρχικών αξιών της εποχής τους, αλλά και τόσο μικρότερη η προσαρμογή τους στις φιλελεύθερες αξίες.

2.1.2 β Ο δεξιός εξτρεμισμός ως κοινωνικό κίνημα

Στην ακροδεξιά, πέρα από τους ακτιβιστές, οι οποίοι εμπλέκονται ενεργά σε πολιτικά κόμματα, υπάρχουν και ακτιβιστές, οι οποίοι συμμετέχουν σε συλλογικές κινητοποιήσεις, που ξεπερνούν την διαδικασία της παραδοσιακής πολιτικής και λαμβάνουν τη μορφή κοινωνικού κινήματος⁸ (*Klandermans, Mayer 2006:7*). Οι έρευνες γύρω από τη συμμετοχή ακτιβιστών σε κόμματα του δεξιού εξτρεμισμού επικεντρώνονται στην αλληλεπίδραση των ατόμων με το περιβάλλον τους⁹. Μία ακροδεξιά οργάνωση μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο ελκυστική για ένα άτομο και το περιβάλλον να είναι περισσότερο ή λιγότερο εχθρικό σε ακροδεξιές οργανώσεις. Παρομοίως, η βιβλιογραφία γύρω από τα κοινωνικά κινήματα διέψευσε θεωρίες που εξηγούν τη συμμετοχή σε κινήματα ως ανορθόλογη, εξηγώντας πως πρόκειται για άσκηση πολιτικής με άλλα μέσα.

Όπως έχει αποδειχθεί, όσο μεγαλύτερες δυνατότητες για συμμετοχή υπάρχουν σε ένα κίνημα, αντίστοιχη θα είναι και η συμμετοχή στο κίνημα αυτό. Η συμμετοχή στα κοινωνικά κινήματα δεν είναι μόνο θέμα ζήτησης (δηλαδή του αριθμού των ατόμων που θέλουν να συμμετάσχουν), αλλά και θέμα προσφοράς (δηλαδή των ευκαιριών που υπάρχουν για συμμετοχή). Για να καταλάβει κανείς γιατί μερικοί άνθρωποι συμμετέχουν σε ακροδεξιά κινήματα και μερικοί όχι, πρέπει να ερευνήσει τα χαρακτηριστικά των κινήματων αυτών και των ανεπίσημων δικτύων τους: ηγεσία, οικονομικοί πόροι, δομές που διαθέτουν, λαϊκή υποστήριξη, στρατηγικές που χρησιμοποιούν για να αυξήσουν και να διατηρήσουν τη συμμετοχή (*Klandermans, Mayer 2006:10*). Επιπρόσθετα, πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι εξωτερικοί παράγοντες που αντιμετωπίζουν οι ακροδεξιές οργανώσεις στο περιβάλλον τους. Το κατά πόσον φιλικά ή εχθρικά διακείμενο είναι το περιβάλλον των οργανώσεων αυτών, καθορίζει τις πιθανότητες επιτυχίας τους. Η επιρροή τους εξαρτάται από τη σύνδεση που έχουν με άλλα κινήματα, συμμάχους ή αντιπάλους στο «πολύ-οργανωσιακό πεδίο» (*Klandermans, Mayer 2006:10*) και στις «πολιτικές ευκαιρίες» που τους δίνονται στην εκάστοτε περίοδο: δύναμη ή αδυναμία του κράτους, αλλαγές στους εκλογικούς κανόνες και το εκλογικό σύστημα.

⁸ Οι *Klandermans* και *Mayer* προσδιορίζουν το κοινωνικό κίνημα.: ως «συλλογικές προκλήσεις από άτομα με κοινούς σκοπούς και αλληλεγγύη στην υπάρχουσα αλληλεπίδραση με ελίτ, αντιπάλους και αρχές»

⁹ Ως περιβάλλον ορίζεται από τους *Klandermans* και *Mayer*, τόσο αυτό των ακροδεξιών οργανώσεων, όσο και αυτό της ευρύτερης κοινωνίας.

Επιπροσθέτως, ο δεξιός εξτρεμισμός οφείλει την επιτυχία του και στις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες. Δύο είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες όσον αφορά στις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες, οι οποίοι συμβάλλουν στην άνοδο του δεξιού εξτρεμισμού. Πρώτον, υπάρχουν οι «συνθήκες εμφάνισης» του δεξιού εξτρεμισμού (δηλαδή οι συνθήκες που ευνοούν την εμφάνιση του δεξιού εξτρεμισμού) και δεύτερον, οι «συνθήκες επιτυχίας» (δηλαδή οι συνθήκες που ευνοούν την άνοδο του δεξιού εξτρεμισμού) (*Flecker 2007:10*). Οι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες συγκροτούν τις «συνθήκες εμφάνισης», οι οποίες συνδέονται με τις τρεις μεγάλες κρίσεις των τελευταίων δεκαετιών (κοινωνικο-οικονομικές, κουλτούρας και ταυτότητας, θεσμικο-πολιτικές). Ο δεύτερος τύπος παραγόντων είναι αυτοί που συνθέτουν τις «συνθήκες επιτυχίας», όπως οι αλλαγές στο πολιτικό πεδίο (εκλογικό και θεσμικό πλαίσιο), οι στρατηγικές των πολιτικών δρώντων, η ιδεολογία τους και η οργάνωσή τους. Εντούτοις, ο Flecker, δίνει μία συμπληρωματική εξήγηση για τους παράγοντες που ενισχύουν τον δεξιό εξτρεμισμό. Θεωρεί πως η πιθανότητα για την ανάπτυξη του δεξιού εξτρεμισμού υπάρχει σε όλες τις βιομηχανικές κοινωνίες και θα πρέπει να θεωρηθεί ως μία «φυσιολογική παθολογική κατάσταση» των σύγχρονων δημοκρατιών. (*Flecker 2007:24*).

Μία άλλη άποψη ενσωματώνει τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες σε μία σειρά αιτιών που παρήγαγαν τον λαϊκισμό. Πιο συχνά εμφανίζεται ένας συνδυασμός πολιτιστικών, ιστορικών και πολιτικών παραγόντων (*Flecker 2007:24*). Στην Αυστρία, για παράδειγμα, η λαϊκή δυσαρέσκεια για την πολιτική και για τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα, ο ρόλος των ΜΜΕ και των πολιτικών, καθώς και οι ραγδαίες αλλαγές στις παραδοσιακές οικονομικές και κοινωνικές δομές, που οδηγούν στην ανασφάλεια, τον φόβο και την επιθετικότητα στις τάξεις που επηρεάζονται (τον περιορισμό των εθνικοποιημένων βιομηχανιών, τις αλλαγές στην τεχνολογία, την άνοδο της ανεργίας και του διεθνούς ανταγωνισμού) εξηγούν την άνοδο του Κόμματος της Ελευθερίας (*Flecker 2007:24*). Στην Ουγγαρία, η άνοδος της ακροδεξιάς οφείλεται στην μεταβατική κρίση, στη μεταβολή των οικονομικών δομών, στις νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές και στην αυξανόμενη ανασφάλεια (*Flecker 2007:24*).

2.1.2.γ Πολιτική Τάξη

Ο όρος πολιτική τάξη χρησιμοποιείται από τα ακροδεξιά κόμματα για να καταδείξει τόσο την αδιαφορία των πολιτικών μίας κοινοβουλευτικής δημοκρατίας

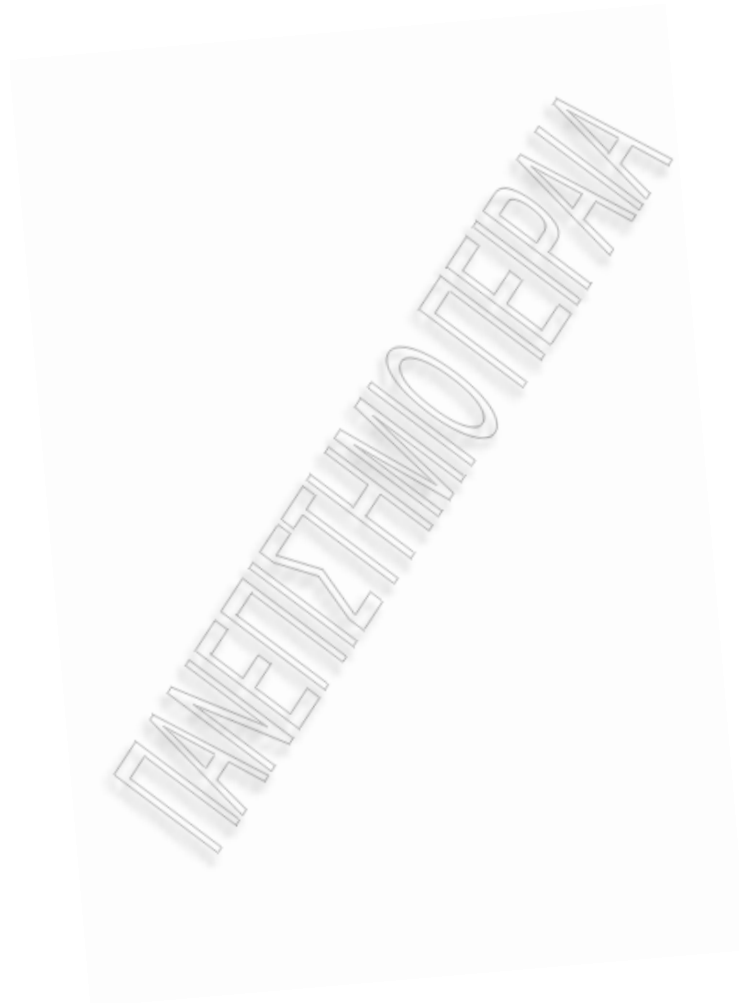
για τα προβλήματα του λαού, όσο και την εξυπηρέτηση συντεχνιακών συμφερόντων από τις πολιτικές ελίτ (*Γεωργιάδου, 2008:60*). Η ακροδεξιά καταγγέλλει την ύπαρξη δύο ειδών καρτέλ: το καρτέλ των κομμάτων που προαναφέρθηκε και το καρτέλ των πολιτικών. Το καρτέλ των κομμάτων¹⁰ εγκαλείται για λόγους πολιτικής αναποτελεσματικότητας στα καίρια προβλήματα της πολιτικής ατζέντας, ενώ το καρτέλ των πολιτικών εγκαλείται διότι οι πολιτικοί, παρά τη διαφορετική κομματική τους προέλευση και την ιδεολογία, έχουν συστήσει μία ιδιότυπη συμμαχία. Σύμφωνα με την ακροδεξιά, οι πολιτικοί, σε συνεργασία με τους μάνατζερ και τους βιομηχάνους, χρησιμοποιούν ιδιοτελώς το κράτος, ώστε να συγκαλύψουν την πολιτική διαφθορά και την παράνομη ιδιοποίηση του παραγόμενου πλούτου εις βάρος των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Συνεπώς, η ακροδεξιά μιλά για μία ενιαία κοινωνική τάξη πολιτικών, μάνατζερ και βιομηχάνων.

Γενικότερα, η ακροδεξιά κατηγορεί τα κόμματα για εξυπηρέτηση συμφερόντων του κεφαλαίου, αδιαφορώντας τόσο για την αύξηση των ποσοστών ανεργίας, όσο και για την αλλοίωση της εθνικοπολιτισμικής ταυτότητας. Βέβαια, παρότι απαξιώνει το ίδιο το κοινοβουλευτικό σύστημα και τα κόμματα που το απαρτίζουν, τα ακροδεξιά κόμματα επιδιώκουν τόσο την κοινοβουλευτική τους εκπροσώπηση, όσο και τη συμμετοχή στη διακυβέρνηση. Δηλαδή εναντιώνεται στην κομματική διακυβέρνηση, αλλά επιδιώκει τη συμμετοχή στις διαδικασίες και τα όργανα λήψης αποφάσεων. Βέβαια, η ακροδεξιά, δεν θεωρεί πως τα κοινοβουλευτικά κόμματα αποτελούν την εκπεφρασμένη θέληση του λαού (άρα δεν τα θεωρεί και νομιμοποιημένα), οπότε η ίδια, αν και δεν διαθέτει επί της ουσίας εντολή, θεωρεί πως εκφράζει τη θέληση του λαού. Θεωρεί πως εκφράζει τις ανασφάλειες και τους φόβους του λαού για τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, τους οποίους, όμως, η ίδια καλλιεργεί.

Για τον Bale, όμως, η λειτουργία των ΜΜΕ δυσχεραίνει την προσπάθεια των κομμάτων της ακροδεξιάς να εμφανιστούν ως κόμματα διαμαρτυρίας και ως κόμματα υπεράσπισης των αδύναμων κοινωνικών τάξεων. Η μείωση των αναφορών των ΜΜΕ στις ταξικές διαφορές (όπου αυτές εντοπίζονται και καταγγέλλονται από την ακροδεξιά) και οι προεκλογικές εκστρατείες (που καλύπτονται δημοσιογραφικά από

¹⁰ Αναφορές σε ένα είδος «κόμματος κομμάτων ενωμένων μεταξύ τους» ή «ενιαίου κόμματος» είναι συχνές στον λόγο του Haider, πρώην αρχηγού του FPÖ. Ο ίδιος θεωρεί πως τα δύο βασικά κυβερνητικά κόμματα της Αυστρίας, το SPÖ και το ÖVP, έχουν συνθέσει ένα είδος ενιαίου κόμματος. Ο κίνδυνος από τη «συγκέντρωση δύναμης» στα χέρια κομμάτων, πολιτικών και Media ενδέχεται να δημιουργήσει ένα είδος «νέου ολοκληρωτισμού».

τα ΜΜΕ και εστιάζουν στις προσωπικές ικανότητες των ηγετών) δεν έχουν βοηθήσει την ακροδεξιά να υποστηρίξει ότι υπάρχουν «κόμματα-καρτέλ» που δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας (*Bale 2011:519*).

Κεφάλαιο 3^ο

Η Ακροδεξιά στην Ευρώπη

3.1 Η ακροδεξιά στα ευρωπαϊκά Κοινοβούλια

Τα τελευταία χρόνια, η ακροδεξιά αποκτά ισχυρή πολιτική παρουσία στα ευρωπαϊκά Κοινοβούλια. Τόσο στις εθνικές εκλογές (βουλευτικές, περιφερειακές), όσο και στις ευρωεκλογές, η ακροδεξιά αυξάνει τα ποσοστά της, εκμεταλλευόμενη την οικονομική κρίση, την έξαρση του φαινομένου της μετανάστευσης και αντίστοιχα την ένταση της ανασφάλειας, προβάλλοντας μία ιδεολογία βασισμένη στην ξενοφοβία, στον άκρατο εθνικισμό και στα φασιστικά ιδεώδη.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στην Ευρώπη, έχουν δημιουργήσει σκεπτικισμό στους πολίτες σχετικά με την πολιτική των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, ευνοώντας τη στροφή των πολιτών προς ακραίες ιδεολογίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Ουγγαρία, της οποίας η σοσιαλιστική κυβέρνηση δέχεται ισχυρά πλήγματα λόγω της τρέχουσας κοινωνικοπολιτικής κατάστασης. Η οικονομική κρίση, συνοδευόμενη από την προσφυγή της χώρας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (το οποίο εισηγείται σκληρά οικονομικά μέτρα), δημιούργησαν δυσπιστία τόσο απέναντι στο πολιτικό σύστημα της χώρας, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποτέλεσμα είναι η αποδυνάμωση του σοσιαλιστικού κόμματος και αντίθετα η ισχυροποίηση του ακροδεξιού κόμματος.

Καθίσταται σαφές πως η ακροδεξιά αποκτά ισχυρό έρεισμα στην Ευρώπη. Οι προαναφερθείσες συγκυρίες, ευνοούν την άνοδο δεξιόστροφων πολιτικών, αλλά σε κάθε χώρα επικρατούν ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες. Για παράδειγμα, στη Βρετανία εκμεταλλεύονται την ισλαμική τρομοκρατία στην Ιταλία την οικονομική ψαλίδα μεταξύ Βορρά και Νότου, στη Γαλλία, και τις Κάτω Χώρες τις επιπτώσεις των νέων κυμάτων μεταναστών, στην Ελλάδα την αύξηση της παράνομης μετανάστευσης και της εγκληματικότητας, ενώ στην Ανατολική Ευρώπη την πολιτική αποσταθεροποίηση μετά την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού. Όμως, παρά τις όποιες διαφορές, η πολιτική γραμμή των ευρωπαϊκών ακροδεξιών κομμάτων είναι ενιαία: απειλή για την εθνική ταυτότητα, η εξισλαμοποίηση της Ευρώπης, η αποσάρθρωση του κοινωνικού ιστού, η αύξηση της εγκληματικότητας και η εμφάνιση φαινομένων ισλαμικής τρομοκρατίας σε ορισμένα κράτη της Ευρώπης.

3.2 Η ακροδεξιά στη Γαλλία

Η γαλλική ακροδεξιά χαρακτηρίζεται από τη δράση του κόμματος του Εθνικού Μετώπου. Το κόμμα αυτό δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 1972 και αποτέλεσε εκλογική πρωτοβουλία του επαναστατικού-εθνικιστικού *Ordre Nouveau*. Το Εθνικό Μέτωπο τελούσε υπό καθεστώς περιθωριοποίησης και εκλογικής αφάνειας, με προβλήματα στη στρατολόγηση, χαμηλά ποσοστά στις εκλογές και αντιπαλότητα στην ακροδεξιά (*Γεωργιάδου:2004:71*). Μολαταύτα, στις τοπικές εκλογές του 1983 και στις ευρωεκλογές του 1984, το κόμμα αυτό απέκτησε σημαντική εκλογική ισχύ. Μάλιστα, στις ευρωεκλογές του 1984, απέσπασε 11% των ψήφων και 10 έδρες στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Γενικότερα, το Εθνικό Μέτωπο καταλαμβάνει ποσοστά από 10 έως 15% σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη Γαλλική σκηνή. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως το Εθνικό Μέτωπο κατάφερε να συγκεντρώσει όλες τις παραλλαγές της Γαλλικής ακροδεξιάς, όπως νεοφασίστες, νεοναζί, επαναστάτες εθνικιστές, αναθεωρητές του Ολοκαυτώματος, μοναρχικούς, καθολικούς φονταμενταλιστές και πρώην μέλη ακροδεξιών μικρών ομάδων (*Γεωργιάδου 2004:72*).

Βέβαια, η εκλογική άνοδος του κόμματος δεν ήταν μία πρόσκαιρη επιτυχία, αλλά ήταν αποτέλεσμα γενικότερων διεργασιών. Ο έντονος ριζοσπαστικός χαρακτήρας της δεξιάς, η λαϊκή δυσαρέσκεια προς τους κυβερνώντες, η πρόσβαση στα Μέσα και οι πολιτικές συμμαχίες συνετέλεσαν στην εκλογική άνοδο του Εθνικού Μετώπου.

Το Γαλλικό Μέτωπο, όχι μόνο κατάφερε να ανακτήσει τους ψηφοφόρους του, αλλά και να τους αυξήσει. Το μεγαλύτερο κύμα ψηφοφόρων προέρχεται κυρίως από τις αστικές περιοχές της Βόρειας, ανατολικής και νοτιοανατολικής Γαλλίας. Οι περισσότεροι εξ' αυτών είναι καταστηματάρχες, τεχνίτες, προέρχονται από τα χαμηλότερα μεσαία στρώματα, είναι πρώην Γάλλοι άποικοι της Αλγερίας και μικροεπιχειρηματίες (*Γεωργιάδου 2004:75*). Όμως, η ιδεολογία του κόμματος είχε μεγαλύτερη απήχηση στην εργατική τάξη, γεγονός που αποδείχθηκε από τις εκλογές του 1988, όπου το Εθνικό Μέτωπο έλαβε 20% των ψήφων. Ο λαϊκός χαρακτήρας του κόμματος έγινε ακόμα πιο έντονος, καθότι η ανεργία και η ανασφάλεια αποτέλεσε διαρκή φόβο που πηγάζει τόσο από τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, όσο και από την αποτυχία των κατεστημένων πολιτικών κομμάτων να δώσουν αξιόπιστες λύσεις σε δύσκολα προβλήματα που ταλανίζουν τη γαλλική κοινωνία. Το αποκορύφωμα της εκλογικής επιτυχίας του Εθνικού Μετώπου ήταν οι Προεδρικές εκλογές του 2002,

όπου ο Λεπέν πέρασε στο δεύτερο γύρο δημιουργώντας καινούργια δεδομένα στην πολιτική. Η άνοδος αυτή του Εθνικού Μετώπου δεν ήταν απλά ένα πυροτέχνημα, όπως ίσως θα θεωρούταν. Αντίθετα, φαίνεται να έχει διάρκεια και ιδιαίτερα εν αναμονή των Προεδρικών εκλογών του 2012, καθότι η κόρη του Ζαν-Μαρί Λεπέν, Μαρίν, η οποία και ηγείται του κόμματος σήμερα, φαίνεται να βρίσκεται μεταξύ δεύτερης και τρίτης θέσεις στην προτίμηση των ψηφοφόρων για την ανάληψη της Προεδρίας στη Γαλλία.

Συνολικά, οι ψηφοφόροι του Εθνικού Μετώπου συμφωνούν σε συγκεκριμένα πολιτικά ζητήματα, όπως η εθνική ταυτότητα, η ελεγχόμενη μετανάστευση, η προστασία από τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, η δυσaráσκεια απέναντι στην καθεστηκυία τάξη και η ανάγκη αύξησης των μέτρων για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας (*Γεωργιάδου 2004:79*). Έχει καθοριστεί μία συγκεκριμένη τυπολογία των ψηφοφόρων του Λεπέν¹¹, την οποία αναλύει στην έρευνά του ο Perrineau: Πρώτον, οι εθνολαϊκιστές, οι οποίοι είναι νεότεροι, αριστεροί, με εργατική καταγωγή, χαμηλό επίπεδο μόρφωσης, δεκτικοί σε ρατσιστικές και ξενοφοβικές ιδεολογίες, κατά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά χωρίς ενδιαφέρον για την πολιτική. Δεύτερον, υπάρχουν οι δεξιόστροφοι, οι οποίοι είναι οικονομικά φιλελεύθεροι, εθνικιστές και ξενοφοβικοί, αλλά με έντονο ενδιαφέρον για την πολιτική. Οι δύο αυτές κατηγορίες ψηφοφόρων είναι και οι πιο πιστοί υποστηρικτές του κόμματος. (*Perrineau 1997:212*). Τρίτον, υπάρχουν οι αριστερόστροφοι, οι οποίοι είναι νεότεροι, με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης, κυρίως γυναίκες, απογοητευμένοι ψηφοφόροι της αριστεράς, κατά της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, χωρίς ενδιαφέρον για την πολιτική, αλλά τάσσονται εναντίον του ρατσισμού. Τέταρτον, υπάρχουν οι ήπιοι, οι οποίοι είναι οικονομικά φιλελεύθεροι, ενδιαφέρονται για την πολιτική, με καλύτερη μόρφωση, τάσσονται υπέρ της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ενώ δεν υποστηρίζουν ρατσιστικές ή ξενοφοβικές ιδεολογίες. Πέμπτον, οι είναι πολύ δεξιοί, πιο ηλικιωμένοι, πλουσιότεροι, με υψηλό επίπεδο μόρφωσης, ενεργοί Καθολικοί, οικονομικά φιλελεύθεροι, κατά των μεταναστών, αλλά λιγότερο αντι-ευρωπαϊστές (*Γεωργιάδου 2004:80*)¹²

¹¹ Στο κόμμα υπήρχαν παλαιότερα δύο κατηγορίες ψηφοφόρων, αυτούς που αποτελούσαν την αριστερή πτέρυγα του κόμματος και αυτούς που τάσσονταν κατά το Μάαστριχτ. Ο Λεπέν κατάφερε να συγκεράσει τις δύο τάσεις με κοινό παρονομαστή τις απόψεις για τη μετανάστευση και το έθνος.

¹² Την συγκεκριμένη τυπολογία καθόρισε ο Perrineau στη μελέτη του, "Le symptôme Le Pen: radiographie des électeurs du Front National", 1997.

Τα κίνητρα της ακροδεξιάς ψήφου αποτυπώνονται με ιδιαίτερη σαφήνεια από τον Jens Rydgren στην έρευνά του σχετικά με το φαινόμενο Λεπέν και την άνοδο του Εθνικού Μετώπου στη Γαλλία. Ο ίδιος αναγνωρίζει πως στη γαλλική πολιτική πραγματικότητα επικρατεί μία περίοδος μετάβασης από τη βιομηχανική στη μεταβιομηχανική κοινωνία. Ο Rydgren ισχυρίζεται πως όσον αφορά τέτοιου είδους μακρο-οικονομικά φαινόμενα, απαιτείται να γίνεται σαφής διαχωρισμός μεταξύ των οικονομικών, πολιτιστικών και πολιτικών παραγόντων της κοινωνίας. Παρά το γεγονός πως αυτές οι τρεις κατηγορίες παραγόντων διασυνδέονται σημαντικά μεταξύ τους, είναι κατά μέρος αυτόνομες, γεγονός που συνεπάγεται πως μέχρι ενός σημείου «ανταποκρίνονται σε διαφορετικές νόρμες και έχουν διαφορετικούς ρυθμούς αλλαγής» (*Rydgren 2004:31*). Συνεπώς, αλλαγές στο οικονομικό πεδίο είναι πιθανό να επηρεάσουν τη μορφή και το περιεχόμενο των αλληλεπιδράσεων που έχουν τα άτομα στο χώρο εργασίας τους, αλλά δεν θα επηρεάσουν απαραίτητα τις αλληλεπιδράσεις που έχουν ως καταναλωτές πολιτιστικών αγαθών ή ως μέλη ενός πολιτικού κόμματος (*Rydgren 2004:31*).

Ο Rydgren θεωρεί πως οι αλλαγές στο μακρο-οικονομικό πεδίο επιφέρουν αλλαγές και στο μικρο-οικονομικό πεδίο. Η άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων στη Γαλλία και συγκεκριμένα του Εθνικού Μετώπου «αποτελεί συνέπεια της μετατροπής της κοινωνικο-οικονομικής και κοινωνικο-πολιτιστικής δομής των προηγμένων Δυτικοευρωπαϊκών δημοκρατιών» (*Rydgren 2004:31*). Αντίθετα με τις πρώτες δεκαετίες της μεταπολεμικής εποχής, «οι σύγχρονες μεταβιομηχανικές κοινωνίες προκαλούν μία περιορισμένη, αλλά διακριτή ζήτηση για τον πολιτικό συνδυασμό εθνοκεντρικών, αυταρχικών και φιλελεύθερων επικλήσεων της ελεύθερης αγοράς» (*Rydgren 2004:31*). Επίσης, οι «χαμένοι» της μετάβασης στη μεταβιομηχανική κοινωνία, υποβαθμίστηκαν και περιθωριοποιήθηκαν κοινωνικά, το οποίο τους έκανε πιο ευάλωτους σε πολιτικά κόμματα που προωθούν ζητήματα εθνικής ταυτότητας. Ακόμα, η άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων είναι ζήτημα και ευρύτερων πολιτιστικών αλλαγών. Η άνοδος των ξενοφοβικών κομμάτων και κινημάτων μπορεί να θεωρηθεί ως αντίδραση στις πολιτιστικές αλλαγές και στην αλλοίωση των παραδοσιακών αξιών και εθίμων. Ως αποτέλεσμα, η μεταβιομηχανική κοινωνία προωθεί, τόσο έναν πιο ικανό και εξειδικευμένο πληθυσμό που αποδέχεται τις πολιτιστικές αλλαγές, όσο και την πόλωση μεταξύ νικητών και χαμένων, ο οποίος δημιουργεί αυξανόμενη δυσαρέσκεια στις τάξεις των χαμένων από τη διαδικασία μετάβασης στη μεταβιομηχανική κοινωνία (*Rydgren 2004:35*). Αυτή η δυσαρέσκεια

μπορεί να μετατραπεί σε στήριξη της αυταρχικής νέο-ρατσιστικής ιδεολογίας των ακροδεξιών κομμάτων και πιο συγκεκριμένα του Εθνικού Μετώπου (*Rydgren 2004:35*).

Το Εθνικό Μέτωπο στηρίζει την εκλογική του ισχύ σε ζητήματα, τα οποία κυριαρχούν στην ακροδεξιά ιδεολογία. Συνοψίζοντας, η ελεγχόμενη μετανάστευση, αποτελεί το κύριο συστατικό στοιχείο της ιδεολογίας του κόμματος. Μολαταύτα, θα ήταν λάθος να θεωρηθεί πως η πολιτική του κόμματος περιστρέφεται γύρω από ένα μόνο ζήτημα. Η μετανάστευση, είναι απλώς μία κατηγορία, στην οποία εντάσσονται υποκατηγορίες προβλημάτων, που απασχολούν την γαλλική κοινωνία και που αποτελούν πάγια απαίτηση των κατώτερων λαϊκών στρωμάτων. Στην μετανάστευση συγκεντρώνεται μία ευρεία ποικιλία προβλημάτων, όπως η ανεργία, η εγκληματικότητα, η οικονομία, η εθνική ταυτότητα και οι κοινωνικές υπηρεσίες.

3.2.1 Ιδεολογική Εξέλιξη του Εθνικού Μετώπου

Στην πρώιμη μορφή του, το Εθνικό Μέτωπο δεν είχε ως βασικό άξονα της πολιτικής του τη μετανάστευση. Μάλιστα, η δημιουργία του κόμματος αυτού έγινε περισσότερο για να αντιμετωπιστούν οι κυρίαρχες αριστερές και κομμουνιστικές τάσεις της εποχής. Αυτός ήταν και ο λόγος που το κόμμα του Ζαν-Μαρί Λεπέν στην πρώτη δεκαετία της πολιτικής του ύπαρξης βρισκόταν συνεχώς υπό καθεστώς διάλυσης. Διότι έπρεπε να προσεγγίσει ψηφοφόρους μίας κοινωνίας που είχε διαποτιστεί έντονα από την εξέγερση του Μάη του '68 και ήταν θετικά προδιατεθειμένη προς την πολιτική παράδοση του σοσιαλισμού (*Γεωργιάδου, 2004:81*). Τα ποσοστά του κόμματος αυξήθηκαν μόνο όταν το κόμμα άρχισε να εντάσσει στο πολιτικό του πρόγραμμα τη μετανάστευση. Στην εξέλιξη αυτή βοήθησε σημαντικά η στρατολόγηση του Jean-Pierre Stirbois, ο οποίος δόμησε την προεκλογική καμπάνια του Εθνικού Μετώπου για τις τοπικές εκλογές του 1983 γύρω από τη μετανάστευση και στις οποίες το κόμμα του Λεπέν σημείωσε σημαντική εκλογική επιτυχία. Μάλιστα, η «εθνική προτίμηση» αποτέλεσε τον κύριο άξονα του πολιτικού προγράμματος του κόμματος. Συνεπώς, μοναδικό κριτήριο για τις προσλήψεις και λοιπές παροχές, πρέπει να αποτελεί η ιθαγένεια. Βέβαια, ο Λεπέν κατηγορήθηκε για ρατσισμό, όμως, το Εθνικό Μέτωπο ουδέποτε υιοθέτησε θέση υπέρ ενός βιολογικού ρατσισμού. Η ιδεολογία του κόμματος περιορίστηκε απλά στο

να αναφέρει πως οι λαοί και τα έθνη είναι μεταξύ τους διαφορετικά και θα πρέπει να τα μεταχειριζόμαστε ως τέτοια.

Το Εθνικό Μέτωπο συνδυάζει τη μετανάστευση με την αύξηση των ποσοστών της εγκληματικότητας. Αποδίδει την εγκληματικότητα στη μη δυνατότητα (ή μη πρόθεση) των μεταναστών να αφομοιωθούν στη γαλλική κοινωνία. Ο πολιτικός λόγος της ακροδεξιάς εδράζεται κυρίως σε αυτή την παράμετρο, τονίζοντας την αναλογική σχέση αύξησης μεταναστών και εγκληματικότητας. Στο σημείο αυτό, η ακροδεξιά δεν στέκεται απλά σε έναν καταγγελτικό λόγο, αλλά προβαίνει και σε προτάσεις σχετικά με το σύστημα αστυνόμευσης και δικαιοσύνης. Υποστηρίζει αυστηρότερες ποινές, αναθεώρηση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, μεγαλύτερη αστυνόμευση και περισσότερες φυλακές (*Γεωργιάδου, 2004:86*). Γενικότερα, η πρόθεση του κόμματος του Λεπέν είναι ένα ισχυρό κράτος με κύριους άξονες πολιτικής την άμυνα, την αστυνόμευση, τη δικαιοσύνη και τη διπλωματία. Μάλιστα, το Εθνικό Μέτωπο, επιχείρησε να προωθήσει συνδικαλιστές του στην αστυνομία, στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους και στο στρατό. Ακόμα, στις δημοτικές περιφέρειες που ελέγχονται από το κόμμα, αυξήθηκε η δύναμη της τοπικής αστυνομίας.

Ένας ακόμα άξονας της γαλλικής ακροδεξιάς αποτέλεσε η παγκοσμιοποίηση. Το Εθνικό Μέτωπο θεωρεί την παγκοσμιοποίηση απειλή για το γαλλικό έθνος, καθότι μέσω της παγκοσμιοποίησης καταστρέφονται τα έθνη, εξομοιώνονται οι πολιτισμοί και καταργούνται τα σύνορα. Οποιαδήποτε μορφή διεθνούς ή περιφερειακής συνεργασίας θεωρείται πως υποσκελίζει την γαλλική κυριαρχία. Το κόμμα του Λεπέν αντιτίθεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στη συνεργασία στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, στη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), αλλά και σε κάθε μορφή ελεύθερου εμπορίου που πλήττει τα γαλλικά οικονομικά συμφέροντα (*Γεωργιάδου 2004:88*).

3.3 Ο ορισμός της ακροδεξιάς στην Αυστρία

Στην Αυστρία, λόγω της στενής συνάφειας με τη Γερμανία κατά την κατοχή, οποιαδήποτε πολιτικά μορφώματα που υποστηρίζουν την ακροδεξιά στη μεταπολεμική περίοδο συγκρίνονται αναπόφευκτα με τον ναζισμό.

Το νεοναζιστικό Αυστριακό Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα, αν και δεν ήταν το μεγαλύτερο ακροδεξιό πολιτικό μόρφωμα στην Αυστρία, εντούτοις ήταν σχεδόν παραδειγματικό μοντέλο της σύγχρονης ακροδεξιάς στην Ευρώπη. Η ιδεολογία του συγκεκριμένου κόμματος συναιρεί την ξενοφοβία, τον εθνικισμό, τον ρατσισμό, την αντίθεση στους δημοκρατικούς θεσμούς και το ισχυρό κράτος.

3.3.1 Η ιδεολογική ταυτότητα του Κόμματος της Ελευθερίας (FPO)

Το Κόμμα της Ελευθερίας θεωρείται ως ένα «προσανατολισμένο προς τη διαμαρτυρία δεξιό-λαϊκιστικό κόμμα της εργατικής τάξης» (*Γεωργιάδου 2008:411*). Η συνθετότητα και η αντιφατικότητα του εν λόγω κόμματος απορρέουν ακριβώς από τον χαρακτηρισμό αυτό. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναλυθεί πως ένα κόμμα που πολιτικά ήταν περιθωριοποιημένο, ανήλθε σε τέτοιο βαθμό, ώστε να αποτελεί μέρος ενός κυβερνητικού συνασπισμού. Το FPO αποτελούσε ισότιμο κυβερνητικό εταίρο μίας εκ των δύο κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων της χώρας, των Χριστιανοδημοκρατών από το 2000 έως το 2006. Οι εκλογικές του επιτυχίες των τελευταίων ετών το κατέστησαν έναν από τους βασικούς δρώντες της εσωτερικής πολιτικής σκηνής. Οι δύο παράγοντες που ευνόησαν την εκλογική άνοδο του FPO ήταν η δυσαρέσκεια των εκλογέων και η χαλάρωση των κομματικών ταυτίσεων. Τα κατεστημένα κόμματα, οι κυβερνήσεις συνεργασίας και το σύστημα συμφωνικής διακυβέρνησης είχαν απαξιωθεί στη συνείδηση της πλειονότητας των εκλογέων (*Γεωργιάδου 2008:414*). Επομένως, το Κόμμα της Ελευθερίας αποτέλεσε την εναλλακτική λύση, πέραν του σοσιαλισμού, της Χριστιανοδημοκρατίας και της συναινετικής διακυβέρνησης. Βέβαια, το FPO δεν διατήρησε αναλλοίωτη την πολιτική του φυσιογνωμία, αλλά προσαρμόστηκε στις πολιτικές συγκυρίες.

Το Κόμμα της Ελευθερίας, ήταν αρχικά ένα «κόμμα-συλλέκτης» των πρώην ναζί, στοχεύοντας στην κατάργηση της συμφωνικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας Σοσιαλιστών και Χριστιανοδημοκρατών. Έπειτα, εξελίχθηκε σε ένα κόμμα φιλελεύθερο, ανοικτό σε πολιτικές συνεργασίες, επιδιώκοντας τη συμμετοχή στις δομές διακυβέρνησης. Βέβαια, η μετριοπαθής στάση του FPO δημιούργησε τριβές στο εσωτερικό του κόμματος και οδήγησε σε απώλεια ψήφων.

Αντίθετα, ο Haider κατάφερε να συναιρέσει αυτές τις αντικρουόμενες τάσεις. Η ιδεολογία του FPO στηρίχθηκε σε τρεις βασικούς άξονες: πρώτον, το FPO είναι

ένα κόμμα φιλελεύθερο, στηρίζοντας, τόσο τις ατομικές ελευθερίες, όσο και την ιδιωτική πρωτοβουλία στην επιχειρηματικότητα. Υποστηρίζει την ελεύθερη λειτουργία της οικονομίας της αγοράς και τάσσεται κατά του παρεμβατισμού του κράτους.

Δεύτερον, ο Haider εναντιώνεται στη συμφωνική διακυβέρνηση. Μολαταύτα, η συνεχής εκλογική άνοδος του κόμματος, το μετέτρεψε σε κυρίαρχο πολιτικό εταίρο των κυβερνήσεων συνασπισμού. Κοντολογίς, ο Haider υιοθέτησε μία πολιτική συγκέντρωσης της λαϊκής δυσαρέσκειας, με σκοπό να συμμετάσχει μετέπειτα στη διακυβέρνηση της χώρας. Τρίτον, το FPÖ, έπαψε επί Haider να αποτελεί το πολιτικό καταφύγιο των πρώην ναζί και των ακροδεξιών στοιχείων¹³. Παρόλα αυτά, η υιοθέτηση ενός δεξιού αυταρχισμού με βάση τον εθνικισμό και την ξενοφοβία, καθώς και οι δηλώσεις του Haider σχετικά με το καθεστώς των Ναζί, δημιουργούσαν την άποψη πως το κόμμα διατηρούσε στενούς ιδεολογικούς δεσμούς με το ναζιστικό παρελθόν. Συνεπώς, με τον τρόπο αυτό, ο Haider επιδιώκει τόσο την άντληση ψήφων από τους ακροδεξιούς ψηφοφόρους, όσο και από τους διαμαρτυρόμενους εκλογείς.

Επίσης, το FPÖ υποστηρίζει τον ιστορικό αναθεωρητισμό, γεγονός που στρέφει όλα τα υπόλοιπα δημοκρατικά κόμματα εναντίον του. Με τον τρόπο αυτό, το FPÖ αποκτά τον ρόλο του διωκόμενου, προκαλώντας αισθήματα συμπαράστασης από την μερίδα των πολιτών που δεν εμπιστεύεται τους πολιτικούς του αντιπάλους *(Γεωργιάδου 2008:418)*.

3.3.2 Ποιοι ψηφίζουν το FPÖ;

Όπως προαναφέρθηκε, το Κόμμα της Ελευθερίας διήλθε μέσα από διάφορα στάδια αποκρυστάλλωσης της πολιτικής του ταυτότητας (είτε πρόκειται για κόμμα συλλέκτη ή φιλελεύθερο), επιδιώκοντας να αποκτήσει πρόσβαση στα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, αλλά και στις δομές διακυβέρνησης. Εντούτοις, μέχρι το 1986 το κόμμα ήταν πολιτικά περιθωριοποιημένο, με ελάχιστα εκλογικά ποσοστά και

¹³ Το FPÖ είχε αρχικώς τα χαρακτηριστικά ενός «κόμματος-γκέτο», για να εισέλθει σταδιακά σε μία φάση «ομαλοποίησης» και «αποδοχής», πριν μεταβληθεί σε ένα «εθνικο-λαϊκιστικό» μόρφωμα υπό την καθοδήγηση του Haider.

περιορισμένη συμμετοχή στα πολιτικά δρώμενα της χώρας. Από το 1986 και μετά, όταν την ηγεσία του κόμματος ανέλαβε ο Haider, το κόμμα άρχισε να αποκτά εκλογική προσβασιμότητα και να βελτιώνει συνεχώς τα εκλογικά του ποσοστά. Είναι βέβαιο πως για την εξέλιξη αυτή ευθύνεται αποκλειστικά ο Haider, ο οποίος ουδέποτε προσπάθησε να δώσει στο κόμμα μία ξεκάθαρη πολιτική ταυτότητα. Θεώρησε πως μέσα από τον συγκερασμό διαφορετικών στοιχείων (όπως του οικονομικού φιλελευθερισμού και της ιδεολογικής συγγένειας με τον ναζισμό), το κόμμα θα μπορούσε να αποκτήσει έναν πολυσυλλεκτικό χαρακτήρα και να αποκτήσει πρόσβαση στις ευρύτερες ομάδες εκλογέων.

Μάλιστα, στις εκλογές της Εθνικής Συνέλευσης του 1999, το FPO κατάφερε να ξεπεράσει σε ποσοστά τους Χριστιανοδημοκράτες. Το FPO δεν ήταν πλέον κόμμα που συγκέντρωνε ψήφους από τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους αγρότες, αλλά κατάφερε να διεισδύσει και στην εργατική τάξη. Τα ποσοστά του κόμματος στην εργατική τάξη αυξάνονταν συνεχώς από το 1986, όπου το αρχικό ποσοστό της τάξης του 10%, έφτασε στο 47% το 1999. Βέβαια, η εξέλιξη αυτή επηρέασε περισσότερο τους Σοσιαλδημοκράτες, καθώς το SPO έχανε συνεχώς ψήφους, οι οποίες κατέληγαν στο κόμμα του Haider. Πιο συγκεκριμένα, το κόμμα των Σοσιαλδημοκρατών έχασε από το FPO 5,2 ποσοστιαίες μονάδες το 1994 και 3,8 το 1999. Μολαταύτα, το FPO δεν επηρέασε εκλογικά τους παραδοσιακούς ψηφοφόρους των σοσιαλιστών (συνδικαλισμένοι εργάτες και εργαζόμενοι γενικά). Στην κατηγορία αυτή, το ανώτερο ποσοστό που έλαβε το κόμμα του Haider ήταν το 21% στις εκλογές του 1999 έναντι 49% των σοσιαλιστών, ενώ έκτοτε τα ποσοστά του κόμματος του Haider πέφτουν συνεχώς για να φτάσουν τελικώς το 9% στις εκλογές του 2006¹⁴.

Εντούτοις, η εκλογική προσβασιμότητα του Κόμματος της Ελευθερίας στην εργατική τάξη δεν ήταν τυχαία. Το κόμμα είχε ήδη αποκτήσει σημαντική απήχηση στην κατηγορία αυτή από τις εκλογές για το τοπικό κοινοβούλιο της Βιέννης το 1991, όπου έλαβε 21% των ψήφων των εργατών, πλησιάζοντας κατά πολύ τις ψήφους των σοσιαλιστών (23% των εργατών). Βέβαια, ο Haider εκμεταλλεύτηκε και την πολιτική συγκυρία, καθότι κατάφερε να συγκεντρώσει τη λαϊκή δυσαρέσκεια για τα κατεστημένα κόμματα (Σοσιαλιστές και Χριστιανοδημοκράτες), τα οποία μέσω κυβερνήσεων συνασπισμού δημιούργησαν ένα ιδιότυπο κομματικό καρτέλ,

¹⁴ Σχετικά με την Εθνική Συνέλευση του 2006: Όσο περισσότερο κοινωνικά κινητικοί προς τα πάνω εμφανίζονται οι εκλογείς, τόσο περιορισμένη είναι η επιρροή του FPO σε αυτούς. Αντιθέτως, η επιρροή αυξάνεται στις περιπτώσεις κινητικότητας προς τα κάτω.

εφαρμόζοντας εναρμονισμένες πρακτικές στην άσκηση κυβερνητικής πολιτικής. Το κόμμα του Haider αποτέλεσε το πολιτικό καταφύγιο για την εργατική τάξη, η οποία ένιωθε μεγαλύτερη εργασιακή ανασφάλεια εξαιτίας των αλλαγών στο εσωτερικό της χώρας (ένταξη στην Ε.Ε., μετανάστευση). Συνεπώς, το κόμμα της Ελευθερίας απέσπασε ψήφους από τα εργατικά στρώματα και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, περισσότερο λόγω της εργασιακής ανασφάλειας που βιώνουν οι ομάδες αυτές, παρά λόγω των λύσεων που προτείνει. Ο Haider επεδίωξε να προσαρμόσει τον προγραμματικό του λόγο στα αντικομματικά και ξενοφοβικά συναισθήματα των ευρύτερων στρωμάτων του πληθυσμού. Η στρατηγική του αυτή απεδείχθη απολύτως επιτυχής, όπως φαίνεται και στα αποτελέσματα των εκλογών του 1999, καθότι τα σημαντικότερα κίνητρα των ψηφοφόρων του FPÖ αποτέλεσαν η διαμαρτυρία, η αντισυστημικότητα, η αντικομματικότητα, η ξενοφοβία και η προσωπικότητα του ηγέτη του κόμματος (*Γεωργιάδου, 2008:424*).

Ιδιαίτερο ρόλο στην ψήφο των εκλογέων αποτελούν τόσο η αντιθεσμική αντίληψη τους ή η εν γένει κριτική τους προσέγγιση επί κομμάτων, όσο και η εναντίωσή τους απέναντι στην μετανάστευση, σε συνδυασμό με τις κοινωνικές μεταβολές που αυτή επιφέρει σύμφωνα με το κόμμα (ανεργία, δαπάνες για κοινωνικές παροχές, εγκληματικότητα). Τα δύο τρίτα των ψηφοφόρων θεωρούν πως οι μετανάστες είναι υπεράριθμοι, επιβαρύνουν το κράτος με δαπάνες για κοινωνικές παροχές, αλλά και συμβάλλουν στην αύξηση της εγκληματικότητας, ενώ το ήμισυ του πληθυσμού τους θεωρεί υπεύθυνους για την αύξηση της ανεργίας. Βέβαια, οι ξενοφοβικές αντιλήψεις των Αυστριακών δεν εξηγούνται μόνο με ποσοτικά δεδομένα, αλλά αφορούν την εν γένει ενσωμάτωση των μεταναστών στην αυστριακή κοινωνία. Τα δύο τρίτα του πληθυσμού θεωρεί πως οι μετανάστες δεν επιθυμούν την ενσωμάτωση, ενώ τα τρία τέταρτα υποστηρίζουν την άμεση απέλαση για όσους μετανάστες παραβιάσουν το νόμο, ακόμα και αν αυτοί είναι νόμιμα εγκατεστημένοι στη χώρα.

Το Κόμμα της Ελευθερίας χαρακτηρίζεται από μία «στρατηγική ευελιξία» (*Γεωργιάδου, 2008:426*), δηλαδή, την ικανότητά του να προσαρμόζει τον προγραμματικό του λόγο, ανάλογα με τις πολιτικές συγκυρίες. Η στρατηγική αυτή διευκολύνεται από την χαλάρωση των κομματικών ταυτίσεων, γεγονός που επιτρέπει στους εκλογείς να στραφούν σε κάποιο τρίτο κόμμα. Μολαταύτα, η εκλογική επιτυχία του κόμματος εξηγείται επαρκέστερα λόγω του λαϊκιστικού του χαρακτήρα και του τρόπου με τον οποίο διαχειρίζεται τα αισθήματα φόβου, απογοήτευσης και

διαμαρτυρίας. Το FPO είναι κατ' εξοχήν δεξιό-λαϊκιστικό κόμμα, διότι, πρώτον, ενώ υποστηρίζει την αλλαγή των δομών διακυβέρνησης, επιδιώκει την απόκτηση εξουσίας και δεύτερον, υποστηρίζει την διαφορική ισότητα μεταξύ γηγενών και όσων διαφέρουν με αυτούς εθνικό-πολιτισμικά.

Το FPO αποτελεί αμιγώς μέρος του «τρίτου στρατοπέδου» (*Γεωργιάδου 2008:430*), το οποίο είναι αντισοσιαλιστικό και αντικομμουνιστικό, αλλά ταυτόχρονα φιλελεύθερο. Βέβαια, τα αντιφατικά στοιχεία του «τρίτου στρατοπέδου», κατέστησαν το Κόμμα της Ελευθερίας, από κόμμα φιλοναζιστικό σε κόμμα διαμαρτυρίας και μετέπειτα σε κόμμα ενσωμάτωσης ή κόμμα της διακυβέρνησης. Το FPO αποτελούσε πάντοτε ένα «κόμμα-παζλ» (*Γεωργιάδου, 2008:432*), δηλαδή διατηρούσε πάντα ένα φιλελεύθερο προφίλ, χωρίς να αποποιείται την ιδεολογική σύνδεση με το παρελθόν.

Βέβαια, πάντοτε το FPO επιδίωκε να προσαρμόζει τις πολιτικές του θέσεις ανάλογα με τις πολιτικές συγκυρίες. Επί παραδείγματι, το Κόμμα της Ελευθερίας τασσόταν αρχικά υπέρ της ένταξης της Αυστρίας στην Ε.Ε. Η θέση του αυτή το καθιέρωσε ως μία «εναλλακτική πρόταση εξουσίας» (*Γεωργιάδου, 2008:433*), κυρίως λόγω της διαφωνίας του με τα κόμματα εξουσίας, τα οποία δεν επιθυμούσαν την ευρωπαϊκή πορεία της Αυστρίας. Εντούτοις, το FPO δεν κατάφερε να προσελκύσει μόνο τους δυσαρεστημένους ψηφοφόρους, αλλά, αποτέλεσε το πολιτικό καταφύγιο, τόσο για τους φιλελεύθερους, όσο και για τους γερμανο-εθνικιστές. Οι φιλελεύθεροι επιθυμούσαν την ένταξη στην Ε.Ε., καθότι προσέφερε προοπτικές για διεύρυνση του πεδίου οικονομικής δράσης της χώρας, ενώ οι γερμανο-εθνικιστές θεωρούσαν πως η ευρωπαϊκή προοπτική της Αυστρίας, δίνει τη δυνατότητα στην ίδια τη χώρα, να συνδεθεί πολιτισμικά με τη Γερμανία. Μολαταύτα, όταν το 1989, τα δύο κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού υπέβαλαν την αίτηση ένταξης στην Ε.Ο.Κ., το FPO μετατράπηκε σε πολέμιο της ευρωπαϊκής προοπτικής της Αυστρίας. Αυτή η στάση του FPO αποτέλεσε καθοριστική για την μετέπειτα εκλογική ενίσχυση του κόμματος, καθότι όσοι αντιτίθονταν στην ένταξη στην Ε.Ο.Κ., αποτέλεσαν μία σημαντική δεξαμενή ψηφοφόρων.

Το Κόμμα της Ελευθερίας δεν περιορίστηκε μόνο σε μία αντι-ενταξιακή ρητορεία. Οι ιδεολογικές του διεργασίες είχαν ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση από τον γερμανικό εθνικισμό (και την ιδεολογική σύνδεση με τον γερμανικό πολιτισμό) και την προβολή ενός αυστριακού εθνικισμού, ο οποίος συνοδευόταν από προτάσεις για αυστηρότερους νόμους για τη μετανάστευση και το άσυλο. Βέβαια, η ακραία

ιδεολογία και η αντι-ευρωπαϊκή στάση του κόμματος μετριάστηκαν με την είσοδο του στον κυβερνητικό συνασπισμό του 1999. Τα ποσοστά που έλαβε το κόμμα στις εκλογές του ίδιου έτους, ήταν τα μεγαλύτερα σε ολόκληρη την πολιτική ιστορία του FPO. Η εκλογική επιτυχία του κόμματος οφειλόταν σαφώς στον συγκερασμό του εθνικισμού με τον οικονομικό φιλελευθερισμό που επέλεξε ο Haider, καθώς και στην καθιέρωση του FPO ως κόμμα διαμαρτυρίας. Το Κόμμα της Ελευθερίας ήταν ένα πολυσυλλεκτικό κόμμα, με πρόσβαση στα μεσαία κοινωνικά στρώματα και στην εργατική τάξη. Συγκέντρωνε τη λαϊκή δυσαρέσκεια για τα κατεστημένα κόμματα και προέβαλλε μία έντονη αντι-μεταναστευτική ρητορεία.

Το FPO κατάφερε να καθιερωθεί στην πολιτική σκηνή της Αυστρίας, παρά τα μειωμένα εκλογικά ποσοστά του 2002 και του 2006. Μολαταύτα, ο Haider παραιτήθηκε από τη θέση του αρχηγού του κόμματος και ίδρυσε ένα νέο κόμμα, την Ένωση για το Μέλλον της Αυστρίας (BZO), το οποίο, εντούτοις, δεν είχε ουσιαστικές διαφορές με το FPO. Αυτή η στενή συνάφεια οφείλεται, τόσο στο ότι το νέο κόμμα του Haider αποτελείται από πρώην μέλη του FPO, όσο και στο ότι παρουσιάζει σημαντικές ιδεολογικές συγκλίσεις με το FPO σε κρίσιμα διακυβεύματα της εσωτερικής πολιτικής σκηνής της Αυστρίας (μετανάστευση, εγκληματικότητα και εθνική ταυτότητα). Αυτή ακριβώς η ιδεολογική σύμπλευση μεταξύ των δύο κομμάτων αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για πιθανή επανένωσή τους. Εντούτοις, μία τέτοια εξέλιξη δεν είναι φαινομενικά απαραίτητη και για τις δύο πλευρές. Αφενός το FPO ευνοείται μόνο σε επίπεδο ψήφων, καθότι η ιδεολογική φυσιογνωμία του παρέμεινε αμετάβλητη και μετά την αποχώρηση του Haider, αφετέρου το BZO διατηρεί σημαντικά εκλογικά ποσοστά που του επιτρέπουν να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πολιτική σκηνή της χώρας.

3.3.3 Η συμβολή του Haider στην εκλογική επιτυχία του FPO

Η επιτυχία του Haider αυτομάτως κατέστησε το FPO τον κύριο εκπρόσωπο της ακροδεξιάς στην Αυστρία. Ο κύριος χαρακτηρισμός που του έχει αποδοθεί, είναι αυτός του λαϊκιστή. Ο Hobelt σπεύδει να παραλληλίσει την πολιτική που ακολούθησε ο Haider με την πολιτική που εφήρμοσαν οι Ρεπουμπλικάνοι στις Η.Π.Α. Η φήμη του ως του πρώτου Αμερικανικού στυλ Αυστριακού πολιτικού, οφείλεται στα επίσημα προσόντα του και στο προσωπικό του στυλ στις προεκλογικές εκστρατείες του FPO

(Hobelt 2003:217). Στόχος του Haider ήταν να ισχυροποιήσει το κόμμα του μέσω της συγκρότησης ενός νέου πολιτικού συνασπισμού που ξεπερνά κατά πολύ τις παραδοσιακές δομές του FPÖ. Η λαϊκή δυσαρέσκεια για τα κατεστημένα πολιτικά κόμματα αποτέλεσε το κύριο όπλο του Haider για την ισχυροποίηση του FPÖ. Το ακροδεξιό αυτό κόμμα υιοθέτησε μία λαϊκιστική πολιτική, με ηθικολογικές διακηρύξεις κατά τις διεφθαρμένες εξουσίες. Το κόμμα του Haider αποτελούσε την κυρίαρχη αντιπολίτευση, με καταγγελτικό λόγο που στρεφόταν κατά της κορπορατίστικης διαφθοράς, της γραφειοκρατίας των κατεστημένων κομμάτων και της οικονομικής ύφεσης (Γεωργιάδου, 2004:122).

Μολαταύτα, ο Haider δεν μπόρεσε να εκμεταλλευτεί τόσο την αυξανόμενη δυσαρέσκεια του εκλογικού σώματος, καθότι το κόμμα του είχε στενή συνάφεια με την αντιδημοκρατική δεξιά πτέρυγα του Τρίτου Lager¹⁵. Μάλιστα, ο ίδιος είχε παραγκωνιστεί από το κόμμα στην κατανομή των πολιτικών αξιωμάτων το 1983 και επέστρεψε αργότερα για να ηγηθεί του FPÖ και να προβάλλει ακόμα περισσότερο το εθνικιστικό στοιχείο του κόμματος. Η εθνικιστική πτέρυγα του FPÖ αποτελεί και την κύρια πηγή υποστηρικτών του Haider στο εσωτερικό του κόμματος, παγιώνοντας τη θέση του ως αυταρχικού και αντιδημοκρατικού (Γεωργιάδου, 2004:123). Βέβαια, οι ιδεολογικές διακηρύξεις του FPÖ που στρέφονται κατά της διαφθοράς και της καθεστηκίας τάξης έχουν μεγάλη απήχηση στην ευρεία εκλογική βάση του κόμματος, αλλά η στήριξη του Haider από τον ακροδεξιό πυρήνα του FPÖ δημιούργησε προβληματισμό για την πολιτική που θα ακολουθούσε ο ακροδεξιός ηγέτης. Η εκλογική επιτυχία του κόμματος στηριζόταν αποκλειστικά στον Haider, ενώ οι πολιτικοί του αντίπαλοι οδηγήθηκαν στο περιθώριο.

Οι φιλελεύθερες θέσεις που ήθελε να προβάλλει ο Haider αποτέλεσαν απλά μία συγκάλυψη του ακροδεξιού πυρήνα της πολιτικής του. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως το 1987, πραγματοποίησε μία μυστική συνάντηση με τους ηγέτες του γερμανοεθνικού Lager, όπου συμμετείχε ο Norbert Burger του NPD και ο Otto Scrinzi, ακροδεξιός διανοητής. Επιπροσθέτως, δύο γερμανικά ακροδεξιά έντυπα που

¹⁵ Η αλλιώς «Τρίτο στρατόπεδο». Η Γεωργιάδου αναφέρει χρησιμοποιεί αυτή την ορολογία για να υποδείξει πως κατανέμεται η ισχύς των πολιτικών ιδεολογιών στην Ευρώπη. Τα δύο πρώτα στρατόπεδα στην Ευρώπη είναι η Σοσιαλδημοκρατία και η Χριστιανοδημοκρατία. Η ακροδεξιά αποτελεί την Τρίτη ισχυρότερη δύναμη στην Ευρώπη και τον τρίτο κατά σειρά κυβερνητικό εταίρο στην Αυστρία.

υποστηρίζουν τον ιστορικό αναθεωρητισμό, τον αντισημιτισμό και την ξενοφοβία, εγκωμιάζαν την αντιφιλελεύθερη στάση του Haider.

Η αποχώρηση φιλελεύθερων μελών από το FPÖ δεν αποδυνάμωσε το κόμμα, καθότι ο Haider είχε την ικανότητα να προσελκύει νέους υποστηρικτές, ενώ το κόμμα σημείωνε σημαντικές εκλογικές επιτυχίες. Βέβαια, η επιτυχία του κόμματος δεν οφειλόταν μόνο στους παραδοσιακούς ψηφοφόρους της ακροδεξιάς, αλλά κυρίως στους δυσαρεστημένους ψηφοφόρους. Ο Haider οδηγούσε το κόμμα σε αλλεπάλληλες εκλογικές νίκες, ξεκινώντας από τις περιφερειακές εκλογές του 1988 και του 1989 και μετέπειτα αλλάζοντας τις ισορροπίες σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ομοσπονδιακές εκλογές του 1990, όπου το FPÖ ξεπέρασε το 15% σε ψήφους, ενώ οι Χριστιανοδημοκράτες αποδυναμώθηκαν κατά 8%. Η εκλογική άνοδος του Haider εις βάρος των Χριστιανοδημοκρατών αποδίδεται κυρίως στη ρητορική του και στην ικανότητά του να συγκεντρώνει τη λαϊκή δυσφορία. Η συμβολή του Haider στην εκλογική άνοδο του FPÖ ήταν τεράστια και καταδεικνύει την εξάρτηση του κόμματος από τις ικανότητες του ακροδεξιού ηγέτη. Ενώ το 1983 το κόμμα υπό τον Steger πήρε λιγότερες από το ένα όγδοο των ψήφων των Χριστιανοδημοκρατών, μέχρι το 1994 το FPÖ υπό τον Haider σχεδόν είχε ισοφαρίσει το σύνολο των ψήφων των Χριστιανοδημοκρατών *(Γεωργιάδου, 2004:126)*.

Το 1989, το FPÖ ανέτρεψε τη μακρά σοσιαλιστική κυριαρχία στην Carinthia (επαρχία της Αυστρίας) και έγινε το δεύτερο ισχυρότερο κόμμα στην περιφέρεια. Μολαταύτα, το κόμμα του Haider είχε και πολιτικούς συμμάχους στην προσπάθειά του να ανέλθει στην πολιτική σκηνή της χώρας. Οι κοινές θέσεις των Χριστιανοδημοκρατών και του FPÖ κατά της πολιτικής των σοσιαλιστών, δημιουργούσαν τις συνθήκες για πολιτική συνεργασία μεταξύ των δύο κομμάτων. Τελικά, η ρήξη μεταξύ των Χριστιανοδημοκρατών και της τοπικής τους οργάνωσης στην Carinthia, οδήγησαν σε πολιτική συμμαχία μεταξύ της τοπικής οργάνωσης και του FPÖ. Εντούτοις, οι έντονα αντιδημοκρατικές θέσεις του Haider διέλυσαν τη συνεργασία με τους Χριστιανοδημοκράτες. Μάλιστα, τα δημοκρατικά κόμματα έθεσαν το κόμμα του Haider στο περιθώριο, ενώ η ηγεσία των Χριστιανοδημοκρατών υποστήριξε την πολιτική των σοσιαλιστών *(Γεωργιάδου, 2004:127)*.

Όμως, ο Haider ευνοήθηκε ιδιαίτερα από τα παγκόσμια γεγονότα που επηρέαζαν την εσωτερική πολιτική της Αυστρίας. Η πτώση του Τείχους του Βερολίνου το 1989 και η κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας το 1991 αύξησαν

σημαντικά τη μεταναστευτική ροή προς την Αυστρία, ενώ και η κατάρρευση της Ε.Σ.Σ.Δ. δημιούργησε ανησυχίες στην εργατική τάξη σχετικά με την μεγάλη εισροή οικονομικών προσφύγων. Οι εξελίξεις αυτές έδωσαν την ευκαιρία στον Haider, τόσο να παγιώσει την πολιτική του ισχύ, όσο και να διευρύνει την εκλογική βάση του κόμματος του. Πλέον, εκτός της μεσαίας τάξης και των δυσαρεστημένων ψηφοφόρων της εργατικής τάξης, το FPÖ, άρχισε να συγκεντρώνει ψηφοφόρους από την εργατική τάξη των σοσιαλιστών.

Επιπροσθέτως, οι προοπτικές ένταξης της Αυστρίας στην Ε.Ε. δημιούργησαν ένα ακόμα πεδίο πολιτικής εκμετάλλευσης για τον Haider, ο οποίος άλλαξε εξ' ολοκλήρου τις θέσεις του κόμματός του για την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας. Ενώ το κόμμα τασσόταν ανοικτά υπέρ την ένταξης της Αυστρίας στην Ε.Ε., ο Haider υιοθέτησε μία εξ' ολοκλήρου αντίθετη πολιτική, δυσαρεστώντας τους φιλελευθέρους και οδηγώντας τους σε αποχώρηση από το κόμμα.

Συνεπώς, το κόμμα αποτελούταν πλέον μόνο από γερμανοεθνικιστές, οι οποίοι είχαν ως συνδετικό ιστό την προσωπικότητα του Haider. Ο ακροδεξιός ηγέτης σύντομα εγκατέλειψε την ιδέα περί ένωσης με τη Γερμανία, γνωρίζοντας πως ήταν περισσότερο ωφέλιμη για το κόμμα του μία λαϊκιστική αντιπολίτευση. Τα υψηλά ποσοστά του στις δημοσκοπήσεις δημιούργησαν ανησυχίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της κυβερνητικής πολιτικής. Πολλοί εκ των Χριστιανοδημοκρατών υποστήριζαν πως θα ήταν προτιμότερο να ενταχθεί το FPÖ στην κυβέρνηση (ώστε να αποδείξει αν μπορεί να διαχειριστεί την εξουσία), παρά να επωφελείται από τη λαϊκή δυσαρέσκεια. Όντως, η ισχύς του FPÖ αυξανόταν σημαντικά, γεγονός εμπόδιζε τον κυβερνητικό συνασπισμό να περάσει συνταγματικές αλλαγές.

3.4 Η ιταλική ακροδεξιά

Στην Ιταλική πολιτική σκηνή ο φασισμός διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο. Το φασιστικό καθεστώς κατέρρευσε στον εμφύλιο πόλεμο του 1943-1945. Έναν εμφύλιο που διεξήχθη στην κεντρική και Βόρειο Ιταλία, μεταξύ των υποστηρικτών του καθεστώτος Μουσολίνι (Ιταλική Κοινωνική Δημοκρατία) και των αντι-φασιστών. Το φασιστικό καθεστώς της Ιταλίας είναι το μοναδικό φασιστικό καθεστώς που

κατέρρευσε λόγω εμφυλίου πολέμου. Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε ένα πολύ ισχυρό χάσμα μεταξύ των φασιστικών και αντιφασιστικών στρατοπέδων στη ιταλική επικράτεια. Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός πως η φασιστική πολιτική παρουσία στην μεταπολεμική Ιταλία θεωρούνταν «μη νόμιμη» (*Ignazi 2003:35*), διότι ήταν εξ' ορισμού αντίθετη στο δημοκρατικό αντιφασιστικό νέο καθεστώς. Εντούτοις, από την αρχή της Ιταλικής Δημοκρατίας, οι υποστηρικτές του φασισμού οργανώνονταν πολιτικά μέσω του Ιταλικού Κοινωνικού Κινήματος (MSI). Μάλιστα, κανένα άλλο κόμμα εκτός από το MSI δεν γνώρισε επιτυχία στη μεταπολεμική Ιταλία. Το μοναδικό κόμμα που σημείωσε κάποια επιτυχία στην ιταλική πολιτική σκηνή εκτός από το MSI, ήταν η Λέγκα του Βορρά, η οποία δημιουργήθηκε κατά τη δεκαετία του 1990. Μολαταύτα, θεωρητικοί, όπως ο Ignazi δεν θεωρούν πως το προαναφερθέν κόμμα φέρει πλήρως τα χαρακτηριστικά του ακροδεξιού κόμματος. Εντοπίζονται χαρακτηριστικά όπως η αντισυστημικότητα και ο δεξιός εξτρεμισμός, αλλά η Λέγκα του Βορρά δεν θεωρείται πως ανήκει αμιγώς στην πολιτική οικογένεια των ακροδεξιών κομμάτων (*Ignazi 2003:35*).

Το Κοινωνικό Κίνημα της Ιταλίας ήταν το παλαιότερο κόμμα της ακροδεξιάς στην Ιταλία, αλλά ήταν πολιτικά περιθωριοποιημένο, χωρίς τριβή στην εξουσία. Δημιουργήθηκε από αυτό-αποκαλούμενους φασίστες βετεράνους, σε συνεργασία με νέους πρώην φασίστες, μέλη της Ιταλικής Κοινωνικής Δημοκρατίας (υποστηρικτές του Μουσολίνι). Ουσιαστικά, το κόμμα αυτό αποτέλεσε το πολιτικό καταφύγιο για τους έμπειρους ηγέτες του φασιστικού καθεστώτος, οι οποίοι κρύβονταν εξαιτίας των διώξεων που ασκήθηκαν σε όσους μετείχαν στο καθεστώς αυτό. Η ιδεολογία, αλλά και το πολιτικό προσωπικό του MSI καταδεικνύουν πως το κόμμα αυτό είναι ένα «νοσταλγικό νέο-φασιστικό» κόμμα (*Ignazi 2003:36*)¹⁶.

Το γεγονός αυτό αποτέλεσε εμπόδιο για τη δημοκρατική νομιμότητα του κόμματος, καθότι υπήρχαν αμφιβολίες για την πολιτική επιβίωση του MSI σε ένα δημοκρατικό αντι-φασιστικό καθεστώς. Στόχος του κόμματος αποτέλεσε η απόκτηση δημοκρατικής νομιμότητας, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί αρχικά μέσω της συμμετοχής στους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς και στην εκλογική διαδικασία. Η μικρή εκλογική επιτυχία του κόμματος στις τοπικές εκλογές του 1947, μετέτρεψε το MSI σε σημείο αναφοράς για τους νοσταλγούς του φασιστικού καθεστώτος. Παρά το

¹⁶ Η ιδεολογία του MSI περιγράφεται στο πρώτο πρόγραμμα των «10 σημείων» που εξέδωσε το κόμμα. Βασικές αρχές του προγράμματος αυτού είναι η «Εθνική συμφιλίωση», η οικονομική ανάκαμψη της χώρας και μία σειρά από άλλες αρχές που συνδέονται με τον φασισμό.

γεγονός πως το κόμμα επιδείκνυε μία νομιμόφρονα στάση, ο δεξιός εξτρεμισμός αποτελούσε ακόμα μέρος της ιδεολογίας του MSI, υποστηρίζοντας τρομοκρατικές δραστηριότητες. Εντούτοις, η ηγεσία του κόμματος κράτησε αποστάσεις από τις παράνομες ακροδεξιές ομάδες, επιδεικνύοντας αφοσίωση στις δημοκρατικές αρχές. Το MSI γνώριζε πως μόνο μέσω μίας νομιμοφροσύνης απέναντι στις δημοκρατικές αρχές, μπορεί ένα νέο-φασιστικό κόμμα να επιβιώσει σε ένα «αντι-φασιστικό» καθεστώς (Ignazi 2003:36). Οι εκλογές του 1948 ήταν ιδιαίτερα σημαντικές, τόσο για την κοινοβουλευτική παρουσία του κόμματος, όσο και για την ιδεολογική εξέλιξή του. Το 2,2% που έλαβε το κόμμα, του εξασφάλισε την είσοδο στο ιταλικό κοινοβούλιο με 6 έδρες. Ο Ignazi, όμως, εξάγει ένα ιδιαίτερα σημαντικό συμπέρασμα που αφορά τους γεωγραφικούς και ιδεολογικούς διαχωρισμούς των ψηφοφόρων του κόμματος. Ο ίδιος διακρίνει δύο τάσεις: 1) το «φασιστικό κίνημα», το οποίο χαρακτήριζε τους υποστηρικτές του Μουσολίνι στον εμφύλιο πόλεμο του 1943-1945¹⁷ και το οποίο υποστηρίζουν οι ψηφοφόροι του κόμματος των βορείων περιοχών της Ιταλίας, 2) μία διαφορετική εκδοχή του φασισμού, την οποία υποστηρίζουν οι ψηφοφόροι των νοτίων περιοχών της Ιταλίας (αποτελούν την κύρια δεξαμενή ψηφοφόρων κατά τον Ignazi), οι οποίοι τάσσονται υπέρ του «φασιστικού καθεστώτος».¹⁸

Η ιδεολογία του κόμματος, πέραν του φασισμού, βασιζόταν στην εθνική ταυτότητα και την ξενοφοβία. Αν και οι ψηφοφόροι του κόμματος δεν συνέδεαν την αύξηση της εγκληματικότητας με τη μετανάστευση, στα περισσότερα ζητήματα, η αντιμετώπισή τους ήταν ξενοφοβική. Σε μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1990, το 80% πίστευε πως η εθνική ταυτότητα αλλοιώνεται λόγω της παρουσίας των μεταναστών, το 62% υποστήριζε την απέλαση των παράνομων μεταναστών, ενώ το 46% δεν επιθυμούσε την παροχή κοινωνικών προνομίων στους μετανάστες. Το ίδιο ποσοστό των ψηφοφόρων πίστευε στην ύπαρξη ανώτερων φυλών (η άποψη αυτή απορρίφθηκε όμως από το 40%), ενώ το 47% εξέφραζε αντι-σημιτικές απόψεις (τις οποίες δεν συμεριζόταν το 19%). Το πέρασμα από το MSI στην Εθνική Συμμαχία (AN) δεν μείωσε τα ξενοφοβικά αισθήματα του μέσου ψηφοφόρου του κόμματος. Το κόμμα επέδειξε μία πιο φιλελεύθερη στάση σε θέματα ελευθερίας του τύπου, αλλά σε θέματα νομιμοποίησης των ναρκωτικών, απόλυσης των δημοσίων υπαλλήλων που απεργούν και ποινικοποίησης της χρήσης ναρκωτικών, η θέση του MSI παρέμεινε

¹⁷ Ο ίδιος το χαρακτηρίζει επαναστατικό, αντι-κομφορμιστικό, αντικαπιταλιστικό και ουτοπικό

¹⁸ Ο Ignazi το χαρακτηρίζει αυταρχικό, κορπορατίστικο και παραδοσιακό

αμετάκλητη αυταρχική. Απόψεις εκφράστηκαν και για διεθνή ζητήματα, όπου το 51% των ψηφοφόρων του κόμματος υποστηρίζει πως η επέμβαση χώρας-μέλους του ΝΑΤΟ μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συναίνεση των συμμάχων, το 68 % θεωρεί πως οι Η.Π.Α. είναι «ιμπεριαλιστικό» κράτος, ενώ το 90% απαιτεί κυριαρχία σε πρώην ιταλικές κτήσεις της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Στις εκλογές της 27^{ης}/28^{ης} Μαρτίου του 1994, το ακροδεξιό αυτό κόμμα απέσπασε ψήφους από δυσαρεστημένους με την κυβερνητική διαφθορά ψηφοφόρους, καταλαμβάνοντας ένα ποσοστό της τάξης του 13,5% και εισήλθε στην κυβέρνηση καταλαμβάνοντας 5 υπουργεία στην κυβέρνηση Μπερλουσκόνι (*Γεωργιάδου, 2004:150*).

Εντούτοις, ουδείς στο Κοινωνικό Κίνημα της Ιταλίας περίμενε πως το κόμμα θα λάμβανε τόσο μεγάλα ποσοστά στις εκλογές, καθότι δεν είχε καμία ουσιαστική συμμετοχή στον εκλογικό περιορισμό των πολιτικών αντιπάλων, αλλά και γενικότερα στις διαδικασίες πολιτικής διαμαρτυρίας εναντίον των διεφθαρμένων πολιτικών δυνάμεων. Η πολιτική του αδράνεια έδειχνε πως τα κόμμα αυτό πλησίαζε προς τη διάλυση. Όμως, η ιδεολογία του κόμματος αναβαθμίστηκε από τον ηγέτη του Fini, ο οποίος λόγω των καλών σχέσεων που διατηρούσε με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, συγκέντρωνε πολλούς δυσαρεστημένους ψηφοφόρους. Στην εκλογική άνοδο του κόμματος του Fini συνετέλεσε και η επίθεση του προέδρου της Ιταλίας Φραντσέσκο Κοσίγκα κατά του κόμματός του DC (Χριστιανοδημοκρατικό κόμμα) κατηγορώντας το για πολιτικές ατασθαλίες, ενώ έσπευσε να καταδείξει την λαϊκή απογοήτευση για τα πεπραγμένα του κυβερνώντος κόμματος. Παρόλα αυτά, προσωρινά προβλήματα στην ισχυροποίηση του Κοινωνικού Κινήματος της Ιταλίας, αποτέλεσε η δράση του κόμματος Λέγκα του Βορρά, το οποίο υποστήριξε την ανεξαρτησία του Βορείου τμήματος της Ιταλίας από την κεντρική κυβέρνηση. Όμως, η εξτρεμιστική ιδεολογία της Λέγκας του Βορρά έκανε το κόμμα του Fini να μοιάζει μετριοπαθές και να κρίνεται πιο ευνοϊκά. Συνεπώς, παρά την πολιτική δύναμη της Λέγκας του Βορρά, η οποία αποσπούσε ψηφοφόρους από τα κυβερνώντα κόμματα, το ακροδεξιό κόμμα του Umberto Bossi δεν είχε ένα επαρκές σχέδιο για να καλύψει το πολιτικό κενό. Το εν λόγω κόμμα έχει ένα έντονο τοπικιστικό χαρακτήρα, καθότι υποστηρίζει την αυτονομία του βιομηχανοποιημένου ιταλικού βορρά, με αποτέλεσμα να μην δίνει επαρκείς λύσεις που αφορούν στο σύνολο της ιταλικής κοινωνίας. Συνεπώς δεν μπορεί να διατηρήσει στις τάξεις της ψηφοφόρους που δεν ανήκουν στον σκληρό

πυρήνα του κόμματος, ούτε μπορεί να αποτελέσει συλλέκτη διαμαρτυρίας ή μία εναλλακτική πολιτική πρόταση.

3.5 Η ακροδεξιά στη Γερμανία

Η επίδραση που έχει η ακροδεξιά στην πολιτική σκηνή της Γερμανίας είναι πολύ μεγάλη, ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε, τόσο τα εκλογικά ποσοστά των αντιστοίχων κομμάτων, όσο και την αύξηση των μελών τους. Το γεγονός αυτό οφείλεται στους εξής λόγους: Πρώτον, η αντιμεταναστευτική προπαγάνδα έχει δημιουργήσει κλίμα φυλετικής βίας. Δεύτερον, τα κυβερνώντα κόμματα έχουν ενσωματώσει στην ατζέντα τους ζητήματα με τα οποία ασχολείται παραδοσιακά η ακροδεξιά, με σκοπό την ανάκτηση των δυσαρεστημένων ψηφοφόρων. Τρίτον, τα ακροδεξιά κόμματα έχουν καταφέρει να συνδυάσουν τη μετριοπαθή με την ακραία δεξιά. Τέταρτον, η ιδεολογία της Νέας Δεξιάς έχει συμβάλλει στον δεξιό εξτρεμισμό, ο οποίος αποτελείται από τις εξής συνιστώσες: τη μετατροπή του φυλετικού ρατσισμού σε πολιτισμικό ρατσισμό και τον παραδοσιακό αντισημιτισμό. Πέμπτον, παρατηρείται ιδεολογική σύγκλιση πολλών κομμάτων της δεξιάς στις ιδεολογικές διακηρύξεις της Νέας Δεξιάς.

Γενικότερα, ο δεξιός εξτρεμισμός είναι μία ιδεολογία που σταδιακά παρεισφρεί στη Γερμανική κοινωνία. Η δυσαρέσκεια για το πολιτικό σύστημα, η κοινωνικό-οικονομική ανασφάλεια και οι αλλαγές στην κοινωνία, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που ευνόησαν την άνοδο της ακροδεξιάς. Στην εξέλιξη αυτή συνετέλεσε και η δίωξη των δεξιών εξτρεμιστικών κομμάτων κατά τη δεκαετία του 1990. Το γεγονός αυτό διέσπασε τις ακροδεξιές οργανώσεις σε αυτόνομες μικρές ομάδες που δραστηριοποιούνται παράνομα, αλλά δεν επηρέασε τη δράση τους, καθότι οι ομάδες αυτές είχαν ήδη δημιουργήσει ένα δίκτυο με πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες. Ακόμα, η άνοδος του εθνικισμού στην Ανατολική Ευρώπη, ευνόησε τη δραστηριοποίηση των γερμανικών ακροδεξιών οργανώσεων εκτός του κρατικού ελέγχου.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως η ακροδεξιά δραστηριοποιείται μέσω κομμάτων, μαχητικών νεοναζιστικών ομάδων δράσης και δικτύων φιλολογικών κύκλων. Κυριότερη μορφή δράσης της ακροδεξιάς αποτελεί αυτή των μαχητικών

παραπολιτικών οργανώσεων. Αυτή η μορφή δράσης είναι ακόμα πιο έντονη την περίοδο στην οποία είχαν απαγορευτεί οι ακροδεξιές οργανώσεις από την εκλογική διαδικασία. Μάλιστα, η συνέχιση της δράσης των ακροδεξιών οργανώσεων στο κοινωνικό περιβάλλον αποδεικνύει πως η επιβίωση της ακροδεξιάς ιδεολογίας δεν εξαρτάται από το αν έχει πολιτική ή κοινοβουλευτική εκπροσώπηση.

Όσον αφορά την εκλογική του ισχύ, ο ακροδεξιός κομματικός χώρος στη Γερμανία είναι παραγκωνισμένος. Εντούτοις, η αποδοχή των ακροδεξιών ιδεών είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτή που καταγράφεται στα εκλογικά ποσοστά. Οι δεξιές εξτρεμιστικές ιδεολογίες συγκροτούνται από αυταρχικές, εθνικιστικές, ξενοφοβικές, φιλοναζιστικές και αντισημιτικές αντιλήψεις και είναι αποδεκτές από το 11% με 12% των Δυτικογερμανών και από το 18% με 19% των Ανατολικογερμανών (*Γεωργιάδου, 2008:440*). Βέβαια, οι ακροδεξιές και οι δεξιές-εξτρεμιστικές αντιλήψεις δεν μετουσιώνονται απαραίτητα σε εκλογική δύναμη για τα κόμματα του ακροδεξιού χώρου. Μολαταύτα, υπάρχει μία αδρανής κοινωνική διαθεσιμότητα για την ακροδεξιά, η οποία μπορεί να μετατραπεί σε εκλογική ισχύ για τα ακροδεξιά κόμματα.

Εντούτοις, τα ακροδεξιά κόμματα δεν έχουν καταφέρει να μετουσιώσουν την κοινωνική διαθεσιμότητα προς την ακροδεξιά σε εκλογική δύναμη. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε δύο βασικές συνιστώσες. Η πρώτη συνιστώσα είναι οι «δομικές αδυναμίες» των κόμμάτων του ακροδεξιού χώρου (*Γεωργιάδου, 2008:441*). Τα ακροδεξιά κόμματα στη Γερμανία, όπως και σε όλη την Ευρώπη, χαρακτηρίζονται από ελλείψεις σε προγραμματικό και οργανωτικό επίπεδο, γεγονός που τα εμποδίζει να έχουν πρόσβαση σε ευρύτερα τμήματα του πληθυσμού. Η δεύτερη συνιστώσα σχετίζεται με την ιδιαίτερη θεσμική κατάσταση που υπάρχει στην γερμανική πολιτική σκηνή. Το ισχύον μοντέλο της «αμυνόμενης δημοκρατίας»¹⁹ έχει ως σκοπό την προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος από ακραίες ιδεολογίες (*Γεωργιάδου, 2008:442*) και έχει καθοριστεί με γνώμονα την αντίθεση στον δεξιό εξτρεμισμό και την πολιτική απομόνωση των άκρων του κομματικού συστήματος. Στόχος της «αμυνόμενης δημοκρατίας» αποτελεί η άκρα δεξιά, η οποία, τόσο λόγω της ιστορικής της σύνδεσης με τον ναζισμό, όσο και λόγω του πολιτικού της εξτρεμισμού.

¹⁹ Την έννοια της «αμυνόμενης δημοκρατίας» εισήγαγε ο Loewenstein σε άρθρο του στο *American Political Science Review*. Το μοντέλο της «αμυνόμενης δημοκρατίας» κατοχυρώνεται στον Θεμελιώδη νόμο της ΟΔΓ.

Τα κόμματα με συγκεκριμένο ιδεολογικό υπόβαθρο και ιδεολογικές συνδέσεις με τον ακροδεξιό χώρο, παρουσιάζονται εκλογικά ισχυρά και αμετάβλητα, παρά τις πιέσεις που δέχονται από τους θεσμούς της «αμυνόμενης δημοκρατίας». Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το NPD, το οποίο, παρά τις προσπάθειες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, της ομοσπονδιακής Βουλής και του ομοσπονδιακού συμβουλίου για την απαγόρευση λειτουργίας του, επιβίωσε και ενισχύθηκε εκλογικά. Αυτή είναι και η θεσμική αδυναμία της «αμυνόμενης δημοκρατίας» έναντι όσων δηλώνουν τυπικά την πίστη τους στο Σύνταγμα της χώρας. Η απειλή της κομματικής απαγόρευσης δύναται απλά να πιέσει τα κόμματα να δεχτούν προσχηματικά και όχι ουσιαστικά την νομιμοφροσύνη τους απέναντι στους πολιτικούς θεσμούς και στη δημοκρατία. Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται από την δράση των ακροδεξιών κομμάτων και κυρίως του NPD, που υιοθετούν ένα αμιγώς αντιμεταναστευτικό και εθνικιστικό προφίλ. Κόμματα, όπως το Εθνικο-δημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας (NPD), η Γερμανική Λαϊκή Ένωση (DVU) και οι Republikaner, αποτελούν τους κύριους εκφραστές της γερμανικής ακροδεξιάς.

3.5.1 Ο ρόλος του NPD στη Γερμανική Ακροδεξιά

Κύριος εκφραστής της ακροδεξιάς στη Γερμανία είναι το ακροδεξιό κόμμα NPD. Το Εθνικο-δημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας (NPD) στελεχώνεται αρχικά από τον κομματικό χώρο της παλαιάς άκρας δεξιάς. Η ίδρυσή του συμπίπτει χρονικά με την οικονομική και πολιτική ύφεση στη χώρα, με αποτέλεσμα το NPD να θεωρείται ως ο μοναδικός «υπερασπιστής της αντισοσιαλιστικής και αντικομμουνιστικής κληρονομιάς» (Γεωργιάδου, 2008:448). Με τον τρόπο αυτό, το κόμμα συγκέντρωνε ψήφους από τους Καθολικούς και όσους διαφωνούσαν με τις κυβερνήσεις συνασπισμού στη χώρα. Μολαταύτα, το κόμμα, παρά την εκλογική του επιτυχία στις ομοσπονδιακές εκλογές του 1969, όπου έλαβε το 4,3% του συνόλου των ψήφων, περιήλθε στην αφάνεια, διασπώμενο σε πολυάριθμες εξτρεμιστικές οργανώσεις.

Εντούτοις, το κόμμα θα επανέλθει στην πολιτική σκηνή της χώρας στα μέσα της δεκαετίας του 1990, με διαφορετικό ιδεολογικό προφίλ. Πλέον, το NPD επιδιώκει το ρόλο του κόμματος διαμαρτυρίας, με τον προγραμματικό του λόγο να αντιτίθεται στην παγκοσμιοποίηση, στη μετανάστευση και στην καθεστηκία τάξη. Μολαταύτα, η στρατηγική αυτή δεν απεδείχθη επιτυχής και από το 1996, όταν και εξελέγη

αρχηγός του NPD ο Udo Voigt, το κόμμα στράφηκε στη στρατολόγηση νεοναζί. Εντούτοις, το κόμμα διατήρησε έναν διττό ρόλο: διατήρησε το προφίλ ενός κόμματος διαμαρτυρίας (στοχεύοντας στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα), αλλά προέβαλλε και έναν πολιτικό εξτρεμισμό (για να τρομοκρατήσει τους αντιπάλους του). Τον πολιτικό του εξτρεμισμό τον διατηρεί ακόμα το NPD, γεγονός που φαίνεται και από την πολιτική του δραστηριότητα²⁰.

Ιδιαίτερη αίσθηση έχει προκαλέσει η ανακοίνωση του εν λόγω κόμματος πως θα προβεί σε κινητοποιήσεις σε τζαμιά. Ανακοίνωση που προκάλεσε την εντονη αντίδραση του Συμβουλίου των Μουσουλμάνων, μίας εκ των τεσσάρων σημαντικότερων Μουσουλμανικών οργανώσεων της Γερμανίας, η οποία κατηγόρησε το NPD για εκστρατεία μίσους και ζήτησε να τεθεί το ακροδεξιό κόμμα εκτός νόμου²¹. Ο γραμματέας του κόμματος Αϊμάν Μάζιεκ κατηγόρησε το NPD πως επιχειρεί να διεγείρει αντιμουσουλμανικά αισθήματα, ενώ χαρακτήρισε «ανυπόφορο» το γεγονός πως το κόμμα αυτό λαμβάνει κρατική ενίσχυση, όπως ορίζει ο νόμος περί επιχορηγήσεων βάσει εκλογικής δύναμης²².

Ο κίνδυνος της ακροδεξιάς είναι τόσο μεγάλος, ώστε Υπουργός της Βαυαρίας να ζητήσει να επανεκδοθεί το βιβλίο του Αδόλφου Χίτλερ, «Ο Αγών μου». Βέβαια, το κείμενο δεν θα είναι αυτούσιο, αλλά θα περιέχει σχόλια ιστορικών. Ο Βόλφγκανγκ Χόμπις, υπουργός Επιστημών και Έρευνας της Βαυαρίας, διατείνεται πως η διανθισμένη επανέκδοση του εν λόγω εντύπου, θα μειώσει τον κίνδυνο να εκμεταλλευτούν οι νεοναζί το περιεχόμενό του, ιδιαίτερα όταν τα πνευματικά δικαιώματα, που σήμερα ανήκουν στο κρατίδιο, γίνουν δημόσια περιουσία το 2015.

²⁰ Το NPD απαίτησε την επιστροφή στην πατρίδα του στην Αγκόλα ενός μαύρου εργαζομένου που συμμετείχε σε προεκλογική διαφήμιση των Χριστιανοδημοκρατών (CDU). Το Nationaldemokratische Partei Deutschlands «εύχεται» σε ανακοίνωσή του στον Τσέκα Σαλ, «καλό ταξίδι επιστροφής στην πατρίδα του»²⁰. Ο Τσέκα Σαλ, ο οποίος είναι ειδικός στην ενσωμάτωση των μεταναστών για την Χριστιανοδημοκρατική Ένωση (CDU) της καγκελαρίου Ανγκελα Μέρκελ, μετείχε στην εκστρατεία του συντηρητικού κόμματος στο ανατολικό κρατίδιο της Θουριγγίας, εμφανιζόμενος σε προεκλογική αφίσα του κόμματος εν όψει των εκλογών της 30ής Αυγούστου 2010 πλάι στους υποψηφίους του. Το NPD προσέθεσε ένα έντονα ρατσιστικό σχόλιο, αναφέροντας πως η Θουριγγία πρέπει να παραμείνει Γερμανική και πως η θέση του εν λόγω υποψηφίου πρέπει να καλυφθεί από κάποιον γηγενή.

²¹ Τα μεγάλα κόμματα στη Γερμανία διστάζουν να αρχίσουν εκ νέου προσπάθειες με στόχο να τεθεί εκτός νόμου το NPD. Παρόμοια πρωτοβουλία είχε απορριφθεί από το δικαστήριο το 2003.

²² Δεν είναι η πρώτη φορά που η Μουσουλμανική κοινότητα δέχεται προκλήσεις τέτοιου τύπου. Είχε προηγηθεί και η δολοφονία μιας μουσουλμάνας μέσα σε δικαστήριο από ακροδεξιό εξτρεμιστή (διότι η γυναίκα είχε καταθέσει μήνυση εναντίον του διότι την προσέβαλε επειδή φορούσε κεφαλομάντηλο), η οποία και χαρακτηρίστηκε από τον Μάζιεκ «έγκλημα που σαφώς είχε στόχο τους Μουσουλμάνους».

Ο «Αγών μου» απαγορεύτηκε στη Γερμανία μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (τα πνευματικά δικαιώματα παύουν να ισχύουν 70 χρόνια μετά το θάνατο του συγγραφέα), ενώ υπέρ της διανομισμένης επανέκδοσής του τάσσονται, επίσης, τόσο ιστορικοί, όσο και πολλές εβραϊκές οργανώσεις.

Μολαταύτα, οι πολίτες της Δρέσδης αντέδρασαν έντονα στην ετήσια πορεία των Γερμανών νεοναζί στην πόλη με αφορμή τον βομβαρδισμό της πόλης από τους Συμμάχους το 1945. Για πρώτη φορά στα χρονικά, δώδεκα χιλιάδες άτομα συμμετείχαν στο μπλοκάρισμα της «Πένθιμης Πορείας» έξι χιλιάδων νεοναζί, με την αστυνομία να προχωρά σε συλλήψεις, ενώ υπήρξαν και τραυματίες στα μικροεπεισόδια που πραγματοποιήθηκαν. Η κινητοποίηση 5.500 αστυνομικών απέτρεψε μεγαλύτερα επεισόδια, ενώ η Λένα Ροθ, εκπρόσωπος του κινήματος «Δρέσδη χωρίς ναζί» ανέφερε πως "Για πρώτη φορά αποτρέψαμε την μεγαλύτερη συγκέντρωση νεοναζιστών στην Ευρώπη".

Βέβαια, η ακροδεξιά έχει απήχηση μόνο σε τοπικό επίπεδο, ενώ χαρακτηρίζεται από έντονη εξωκοινοβουλευτική δραστηριότητα. Η εκλογική τους δύναμη αυξάνεται στα γερμανικά κρατίδια, αλλά δεν πλησιάζει το 5% που απαιτείται σε ομοσπονδιακό επίπεδο, ώστε να εισέλθουν στο Γερμανικό Κοινοβούλιο.

3.5.2 Η Γερμανική Λαϊκή Ένωση (DVU)

Η Γερμανική Λαϊκή Ένωση υπάρχει ως πολιτικό κόμμα από το 1987 (ως πολιτική οργάνωση υπάρχει από το 1971 με ιδρυτή τον Gerhard Frey). Η δομή του είναι αυστηρά προσωποκεντρική, καθότι όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται από τον ηγέτη και ιδρυτή της Gerhard Frey. Συνεπώς, απουσιάζει κάποια ηγετική ομάδα σε ομοσπονδιακό επίπεδο, ενώ δεν υπάρχουν ούτε πραγματικά κομματικά μέλη. Μέλη

του κόμματος θεωρούνται μόνο οι αναγνώστες της εβδομαδιαίας εφημερίδας Deutsche-National-Zeitung, την οποία και εκδίδει ο Frey. Η προσωπική φιλοδοξία του Frey είναι να μετατραπεί η Deutsche-National-Zeitung και οι αναγνώστες της σε «ομάδα δράσης», ώστε να ανανεωθεί η ακροδεξιά στη Γερμανία. Το DVU ενσωματώνει στον προγραμματικό του λόγο ζητήματα εθνικής ταυτότητας, αναθεώρησης της ιστορίας του εθνικοσοσιαλισμού, απαγόρευσης της μετανάστευσης, περισσότερης αστυνόμευσης και μεγαλύτερου κράτους πρόνοιας.

3.5.3 Το κόμμα των Republikaner

Το κόμμα των Republikaner έχει καταφέρει να αποσπάσει ψήφους από όλο το φάσμα της πολιτικής, κυρίως από τα κατεστημένα κόμματα των παλαιών κρατιδίων, στα οποία έχει μεγαλύτερη απήγηση. Βέβαια, τα εκλογικά ποσοστά δεν είναι πάντα ανάλογα της πραγματικής πολιτικής ισχύος του κόμματος. Δηλαδή, αν και οι Republikaner είχαν μειωμένα ποσοστά, κατάφεραν να αυξήσουν τα στρατολογημένα μέλη τους περίπου κατά 50%. Οι ψηφοφόροι του κόμματος είναι κυρίως οι δυσαρεστημένοι από τα κατεστημένα κόμματα και οι υποστηρικτές των δεξιών εξτρεμιστικών κομμάτων. Η ιδεολογία του κόμματος συνδυάζει τις συντηρητικές αξίες των Χριστιανοδημοκρατών με την επιθετική πολιτική του NPD τη νεοφιλελεύθερη κριτική του σύγχρονου κράτους πρόνοιας της Νέας Δεξιάς (Γεωργιάδου, 2004:207). Η ρητορική του κόμματος στηρίζεται περισσότερο στον εθνικισμό μέσω μίας λαϊκιστικής προσέγγισης των εθνικών ζητημάτων και της καταγγελίας των κρατικών δομών και της καθεστηκυίας τάξης²³. Όμως, η πολιτική των Republikaner έχει ως στόχο τους μετανάστες, γεγονός που δεν επιτρέπει ευελιξία στο δεξιό εξτρεμιστικό κόμμα. Δηλαδή, όταν το μεταναστευτικό πρόβλημα αποτελούσε πρωτεύον για την κοινή γνώμη, τα εκλογικά ποσοστά του κόμματος ήταν υψηλά, ενώ αντίθετα όταν το πρόβλημα αυτό χάνει τον επείγοντα χαρακτήρα του, τότε η εκλογική ισχύς του κόμματος εξασθενεί.

Επιπροσθέτως, το κόμμα αυτό είναι αρκετά ασταθές, όσον αφορά το ιδεολογικό του προφίλ. Το κόμμα είναι είτε αντικρατικό, προστατεύοντας τα συμφέροντα των ελεύθερων επαγγελματιών, είτε πολέμιος της παγκοσμιοποίησης και

²³ Saafeld, T., "The Politics of National-Populism: Ideology and Policies of the German Republikaner Party", 1993

υπέρμαχος του κράτους-πρόνοιας. Άλλες φορές στρέφεται κατά των Η.Π.Α. και άλλοτε κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι Ρεπουμπλικάνοι δίνουν αντιμεταναστευτικό τόνο στις προγραμματικές τους διακηρύξεις, θεωρώντας την παγκοσμιοποίηση και την Ευρωπαϊκή Ένωση τους βασικούς υπευθύνους για την πολυπολυτισμικότητα και τη μετανάστευση (λόγω της απελευθέρωσης της διακίνησης εργαζομένων).

Εντούτοις, η πολιτική αυτή βελτίωσε τα ποσοστά του κόμματος στα νέα κρατίδια, στα οποία παραδοσιακά το δεξιό εξτρεμιστικό κόμμα δεν είχε εκλογική ισχύ. Μάλιστα, από το 1990 και μετά και στα δύο τμήματα της Γερμανίας έχει παρατηρηθεί σταθερή αύξηση της φυλετικής βίας, ενώ η πλειονότητα των αδικημάτων διαπράχθηκαν στα νέα κρατίδια. Η ξеноφοβία προκαλεί είτε ανοχή, είτε συμμετοχή σε πράξεις βίας στα νέα κρατίδια.

3.5.4 Λόγοι ανόδου του δεξιού εξτρεμισμού στα νέα κρατίδια

Η ακροδεξιά, όπως προαναφέρθηκε, φαίνεται να βρίσκει απήχηση στα νέα κρατίδια. Γύρω από την εξέλιξη αυτή έχουν αναπτυχθεί θεωρίες, κυρίως λόγω πολιτικής φύσεως, όπως για παράδειγμα, η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, τόσο με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης (δηλαδή στο διεθνές περιβάλλον), όσο και στο εσωτερικό της χώρας, με την κατάρρευση του συστήματος της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Γενικότερα, η διάλυση της σοσιαλιστικής Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, αλλά και της Σοβιετικής Ένωσης, ανέδειξαν τις αδυναμίες του σοσιαλισμού. Βέβαια, η επικρατούσα θεωρία αφορά στον μετασχηματισμό του συστήματος, όπου η ενοποίηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας με τη Δυτική Γερμανία, δημιούργησε νέες κοινωνικές συνθήκες. Η Γερμανική κοινωνία της πρόνοιας και του κρατικού προστατευτισμού, μετατράπηκε σε «κοινωνία του ρίσκου» (Γεωργιάδου, 2004:215), όπου κυριαρχεί η κοινωνικο-οικονομική ανασφάλεια.

Ο μετασχηματισμός ενός σοσιαλιστικού κράτους σε ισχυρό καπιταλιστικό κράτος δημιούργησε κλίμα κοινωνικής αναταραχής. Ιδιαίτερα στα νέα κρατίδια, η ανεργία, η αποειδίκευση ως αποτέλεσμα της αποβιομηχάνισης, η άρση κάθε κρατικού ελέγχου στις τιμές, αλλά και οι περικοπές των κρατικών επιδοτήσεων, δημιούργησαν λαϊκή δυσαρέσκεια. Αλλά και στα παλαιά κρατίδια, η φορολογική πολιτική που

ασκήθηκε για την ενοποίηση με την Ανατολική Γερμανία δημιούργησε εξίσου μεγάλη δυσарέσκεια. Η μετάβαση από το καθεστώς του κρατικού παρεμβατισμού στην ελεύθερη αγορά δεν ήταν ευνοϊκή για το σύνολο του γερμανικού πληθυσμού, δημιουργώντας συνθήκες για την άνοδο της ακροδεξιάς.

3.5.5 Η μετανάστευση ως κύριος άξονας της Γερμανικής ακροδεξιάς

Με την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, η Γερμανία δέχθηκε ένα μεγάλο κύμα μεταναστών, Ανατολικογερμανών και γερμανικής καταγωγής από Ανατολικές χώρες. Παράλληλα, υπήρξε μία μεγάλη εισροή μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη και τις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Μάλιστα, το 79,8% των αιτούντων άσυλο στη Γερμανία ήταν εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (*Γεωργιάδου, 2004:220*). Βέβαια, όσον αφορά στους Ανατολικογερμανούς και στους μετανάστες γερμανικής καταγωγής από τις Ανατολικές χώρες, είχαν το ίδιο καθεστώς πρόνοιας με τους γερμανούς πολίτες. Μολαταύτα, το 83% των υποστηρικτών των ακροδεξιών κομμάτων δεν ήθελαν να δοθεί η γερμανική ιθαγένεια στους γερμανικής καταγωγής μετανάστες, καθότι θεωρούνται υπεύθυνοι για την ανεργία και τις ελλείψεις κοινωνικές παροχές του Γερμανικού κράτους προς τον γηγενή πληθυσμό. Ένα μεγάλο μέρος του Γερμανικού λαού υποστηρίζει τόσο την επιστροφή των μεταναστών στις χώρες προέλευσης, όσο και την αλλαγή του καθεστώτος υποδοχής μεταναστών. Μάλιστα, την περίοδο αυτή κλιμακώθηκε η φυλετική βία και αυξήθηκε ο αριθμός των δεξιών εξτρεμιστικών οργανώσεων.

Η κυβέρνηση, σε μία προσπάθεια να συγκρατήσει τους ψηφοφόρους της, έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στο ζήτημα της μετανάστευσης, διευκολύνοντας την απέλαση και τον περιορισμό του δικαιώματος έφεσης για τους αιτούντες άσυλο. Επίσης, έθεσε αυστηρότερα κριτήρια στην είσοδο των γερμανών μεταναστών στη χώρα, ενώ δημιούργησε προγράμματα επαναπατριsmού για Κροάτες και Βόσνιους που είχαν καταφύγει στη Γερμανία κατά την περίοδο του εμφυλίου στην Πρώην Γιουγκοσλαβία.

3.6 Βέλγιο: Η εκλογική επιτυχία του Vlaams Blok

Το Vlaams Blok είναι αποτέλεσμα συγχώνευσης μικρών ακροδεξιών ομάδων. Η παραστρατιωτική οργάνωση Vlaame Militanten Orde (Τάξη Φλαμανδών Στρατευμένων), όπως και οι οργανώσεις βετεράνων του Ανατολικού Μετώπου (στρατιώτες που είχαν πολεμήσει για τους Ναζί στη Ρωσία) είναι μερικές εξ' αυτών. Το ότι το κόμμα αυτό βρίσκει ιδιαίτερη απήχηση στην Αμβέρσα, οφείλεται στο γεγονός πως όσοι είχαν κατηγορηθεί για συνεργασία με τους Ναζί, βρήκαν καταφύγιο σε αυτό το αστικό κέντρο. Αυτοί ήταν και οι κύριοι υποστηρικτές του Vlaams Blok, το οποίο τα πρώτα χρόνια δεν είχε αξιοσημείωτη επιτυχία, λόγω της επικέντρωσης της πολιτικής του γύρω από τον φλαμανδικό εθνικισμό. Μολαταύτα, σημείωσε εκλογική άνοδο όταν υιοθέτησε μία αντιμεταναστευτική ρητορεία, η οποία και τοποθετήθηκε στην κορυφή της πολιτικής ατζέντα. Η δραστηριότητα του κόμματος επικεντρώθηκε κυρίως στην παρουσία τοπικών ακτιβιστών σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπου υπήρχαν περισσότερες δυνατότητες για λαϊκή διαμαρτυρία. Η πολιτική αυτή οδήγησε σε μαζικές διαδηλώσεις κατά της παρουσίας μεταναστών και της αύξησης των τζαμιών, ενώ οι διαδηλωτές κατήγγειλαν τους μετανάστες ως υπεύθυνους για την αύξηση της ανεργίας και της εγκληματικότητας. Γενικότερα, το Vlaams Blok στρεφόταν κατά των τοπικών αρχών, υποστηρίζοντας πως ευνοούσαν άδικα τους μετανάστες και κατά των κατεστημένων κομμάτων. Από το 1989 και μετά, όταν το κόμμα άρχισε να λαμβάνει κρατικές επιχορηγήσεις, όλοι οι οικονομικοί πόροι του κόμματος δίδονταν για την σύσταση ενός μεγάλου μηχανισμού προπαγάνδας που αποτελείτο τόσο από την έκδοση κομματικών περιοδικών, όσο και από τη διοργάνωση συνδιασκέψεων.

Το Vlaams Blok υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι δεν είναι ίσοι. Αν και δεν αναφέρεται ποτέ σε βιολογική ανισότητα, εντούτοις, βασίζει τη διάκριση αυτή σε πολιτισμικά και εθνικά κριτήρια. Ακόμα, στον προγραμματικό λόγο του κόμματος κυριαρχούν οι αντιμεταναστευτικές πολιτικές, η καταγγελία της καθεστηκυίας τάξης και η ανεξαρτητοποίηση της Φλάνδρας. Οι ψηφοφόροι του κόμματος φαίνονται να ταυτίζονται μόνο με τις δύο πρώτες συνιστώσες, καθότι, όπως προαναφέρθηκε, αποτελούν άτομα από την εργατική τάξη των πιο υποβαθμισμένων συνοικιών και ψηφίζουν με βάση τις κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες. Η ανεργία και η εγκληματικότητα, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια των κυβερνώντων κομμάτων να δώσουν λύσεις, οδηγούν τους ψηφοφόρους σε κόμματα που έχουν εντάξει στο πρόγραμμά τους σύγχρονα προβλήματα που απειλούν την κοινωνική συνοχή.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως παρά το γεγονός πως το Vlaams Blok αποποιείται κάθε σχέση με την «Νέα Τάξη» της δεκαετίας του '30, εντούτοις υιοθετεί αντιλήψεις κορπορατιστικού τύπου, σε μία προσπάθεια να καταγγείλει τόσο την φιλελεύθερη οικονομία που εκμεταλλεύεται τους εργαζομένους (κύρια δεξαμενή ψηφοφόρων του κόμματος), όσο και τα κομμουνιστικά καθεστάτα. Υπό την έννοια αυτή, η οικονομία δεν ορίζεται με όρους ταξικούς, αλλά με όρους εθνικούς. Απλούστατα, εργοδότης και εργαζόμενος δεν είναι αντικρουόμενες έννοιες (λόγω ταξικής διαφοράς), αλλά συνεργάζονται και αλληλοβοηθούνται λόγω κοινής εθνικής καταγωγής.

Όπως προαναφέρθηκε, οι ψηφοφόροι του Vlaams Blok είναι κυρίως άτομα με χαμηλή ή μέση εκπαίδευση. Η βασική συνιστώσα, όμως, που προσδιορίζει την εκλογική συμπεριφορά των ψηφοφόρων, αποτελεί ο δείκτης απασχόλησης. Συγκεκριμένα, το κόμμα βρίσκει ιδιαίτερη απήχηση ανάμεσα σε βιομηχανικούς εργάτες, ενώ λαμβάνει μικρότερα ποσοστά από τα διοικητικά στελέχη, τους αυτοαπασχολούμενους και τους επαγγελματίες.

Συνεπώς, θα πρέπει να επισημανθεί πως το πολιτικό πρόγραμμα του εν λόγω κόμματος εδράζεται στις θέσεις του επί της μετανάστευσης, οι οποίες αποτελούν απότοκο των κοινωνικο-οικονομικών μεταβολών. Η ανεξέλεγκτη μετανάστευση δεν είναι συνέπεια μίας ανεφάρμοστης πολιτικής, αλλά φυσικό επακόλουθο μίας διαδικασίας που επέφερε δικαιώματα μετανάστευσης από την αποικιακή χώρα προς τους υπηκόους των αποικιών. Μολαταύτα, τα κυρίαρχα κόμματα δεν κατάφεραν να διαχειριστούν την εισροή όλων των μεταναστών προς τη χώρα τους, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν οι διαθέσιμοι πόροι για να υποδεχθεί η χώρα τον αριθμό των μεταναστών. Εντούτοις, θα ήταν λάθος αν στεκόμασταν μόνο στη συνήθη διαδικασία αποαποικιοποίησης, χωρίς να συνυπολογίσουμε και μετανάστες από τρίτες χώρες, που δεν συνδέονται με τη χώρα υποδοχής.

Οι βασικές προϋποθέσεις για να λειτουργήσει το πολιτικό σύστημα αποτελούν, η οικονομική ανάπτυξη της χώρας, η εξάλειψη της ανεργίας, αλλά και η ικανότητα των κομμάτων να εντοπίζουν και να ανταποκρίνονται στις νέες προκλήσεις. Εκεί ακριβώς εδράζεται και η εκλογική επιτυχία του Vlaams Blok. Αναγνωρίζει πως στην κορυφή της πολιτικής ατζέντα πρέπει να βρίσκεται η διαρθρωτική οικονομική ύφεση και η ανεργία, επιχειρώντας να αποσπάσουν ψήφους από την εργατική τάξη. Οι αντιμεταναστευτικές ρητορείες του εν λόγω κόμματος, ο λαϊκιστικός πολιτικός λόγος του και η κομματική του δομή, που βασίζεται στην

τοπική δράση μέσω ακτιβιστών, αποτελούν τη βασικότερη συνιστώσα της πολιτικής δράσης του.

3.7 Η περιορισμένη επιτυχία της ακροδεξιάς στην Ολλανδία

Οι Δημοκράτες του Κέντρου είναι ένα από τα πιο τυπικά ακροδεξιά κόμματα στην Ολλανδία. Το κόμμα αυτό, όπως και το Κόμμα για την Ελευθερία του Βίλντερς, υστερούν τόσο σε επίπεδο οργάνωσης, όσο και σε επίπεδο στελέχωσης. Εντούτοις, παρά την μειωμένη στρατολόγηση μελών (περίπου 1000 με 1500 μέλη), το κόμμα αυτό έχει μία δημοκρατική δομή οργάνωσης, η οποία στηρίζεται στην ιεραρχία, αλλά και στην αποκέντρωση της εξουσίας. Αν και η δομή του κόμματος είναι δημοκρατική, η αδράνεια των κομματικών μελών και η συγκέντρωση των εξουσιών στο πρόσωπο του Janmaat (προεδρεύει σε όλα τα κομματικά όργανα, αλλά έχει και συμβουλευτικό ρόλο), έχουν ακυρώσει στην πράξη την αποκεντρωμένη (σύμφωνα με το καταστατικό) λειτουργία του κόμματος. Συνεπώς, πρακτικά οι Δημοκράτες του Κέντρου μετατρέπονται σε ένα προσωποπαγές κόμμα, όπως και τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κόμματα της ακροδεξιάς (Κόμμα της Ελευθερίας- Αυστρία, Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα- Ελβετία). Ο Janmaat λαμβάνει μέρος στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, είτε τυπικά είτε άτυπα, ενώ κατέστειλε κάθε προσπάθεια εσωτερικής αντιπολίτευσης.

Η ιδεολογία του κόμματος επικεντρώνεται στα ζητήματα μετανάστευσης, ορίζοντας πως αν οι μετανάστες δεν δεχτούν τον Ολλανδικό τρόπο ζωής, τότε θα πρέπει να επαναπροωθούνται στις χώρες προέλευσής τους. Συνεπώς, οι θέσεις του κόμματος κατά του Μουσουλμανισμού και της μπούργκας είναι παρόμοιες με αυτές του Κόμματος για την Ελευθερία του Βίλντερς. Ακόμα, προτάσσεται η «εθνική προτίμηση» (ένα από τα συνθήματα του κόμματος είναι «πρώτα οι Ολλανδοί»), ενώ τα «ελλιπή μέτρα» κατά της ανεξέλεγκτης μετανάστευσης θεωρούνται «υπονόμευση» του ολλανδικού πολιτισμού. Σύμφωνα με το Κόμμα για την Ελευθερία, η υπονόμευση αυτή ξεκινά από τα κατεστημένα κόμματα, τα οποία, όχι μόνο δημιούργησαν το πρόβλημα, αλλά και δυσφημούν κάθε πολιτική δύναμη που υπερασπίζεται τον ολλανδικό λαό (Γεωργιάδου, 2004:291).

Το κίνητρο της ψήφου στην ακροδεξιά δεν είναι απόλυτα σαφές, όσον αφορά την Ολλανδία. Τα κόμματα της ακροδεξιάς στην Ολλανδία έχουν μεγαλύτερη δύναμη στο Randstad (δυτικές επαρχίες της Βόρειας και Νότιας Ολλανδίας και Ουτρέχτη). Η ρητορική των ακροδεξιών κομμάτων μας αφήνει περιθώρια επικέντρωσης της ανάλυσης σε δύο καίριους άξονες, που αποτελούν και το εγχειρίδιο της ακροδεξιάς σε ολόκληρη την Ευρώπη (Αυστρία, Ελβετία), την ξενοφοβία και τα κατεστημένα κόμματα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως η ψήφος στην ακροδεξιά δεν είναι ιδεολογική. Ελάχιστοι είναι οι ακροδεξιοί ψηφοφόροι που εμπιστεύονται την πολιτική δράση των κομμάτων αυτών, ενώ η πλειοψηφία επιθυμεί τα κόμματα αυτά να παραμείνουν μόνο ως αντιπολίτευση. Γενικότερα, η ψήφος στην ακροδεξιά είναι ψήφος διαμαρτυρίας, και για τον λόγο αυτό, μία μεγάλη μερίδα των ψηφοφόρων δεν ταυτίζεται με την ιδεολογία των κομμάτων. Η εκλογική διαθεσιμότητα προς την ακροδεξιά δεν αποτελεί ιδεολογικό επίτευγμα των αντίστοιχων κομμάτων. Είναι απλούστατα αποτέλεσμα της συσσωρευμένης δυσαρέσκειας για τα κατεστημένα κόμματα.

Μολαταύτα, η εκλογική επιτυχία της ακροδεξιάς είναι περιορισμένη. Το μεγαλύτερο ποσοστό που έλαβε η ακροδεξιά στις εθνικές εκλογές ήταν το 2,5 % στις εκλογές του 1994²⁴. Όπως προαναφέρθηκε, οι δύο κύριοι λόγοι επιτυχίας της ακροδεξιάς εντοπίζονται στην δυσαρέσκεια απέναντι στους πολιτικούς και τα κόμματα και στην ξενοφοβία. Εντούτοις, οι δύο αυτές συνιστώσες είναι λιγότερο καθοριστικές της ψήφου στην Ολλανδία, από ό,τι σε άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Επί παραδείγματι, η αποχή από τις κάλπες λόγω δυσαρέσκειας για την αποτελεσματικότητα των κυρίαρχων κομμάτων, δεν είναι τόσο μεγάλη, όσο σε άλλες χώρες της Ευρώπης. Συνεπώς, η εκλογική διαθεσιμότητα προς την ακροδεξιά δεν είναι τόσο μεγάλη, όσο σε άλλα πολιτικά συστήματα, τα οποία χαρακτηρίζονται από σταθερότητα και όπου η φθορά από την εξουσία είναι μεγαλύτερη (Αυστρία, Ελβετία). Εντούτοις, το εκλογικό σύστημα της χώρας, αλλά και η τάση προς τον πολυκομματισμό δίνει τη δυνατότητα στην ακροδεξιά να εκπροσωπείται στο κοινοβούλιο (απαιτείται μόνο το 0,67 των ψήφων). Στο γεγονός αυτό συμβάλλει και η έλλειψη στελεχών, οργάνωσης, αλλά και εσωτερικών διασπάσεων των ακροδεξιών κομμάτων.

²⁴ Στις κοινοβουλευτικές εκλογές της 3^{ης} Μαΐου 1994, το CD κέρδισε μόνο το 17% του συνόλου των ψήφων στις μεγαλύτερες πόλεις. Εντούτοις, η μείωση των ψήφων του κόμματος στα δυτικά συνοδεύτηκε από εκλογική διεύρυνση στις νότιες επαρχίες.

Εντούτοις, η ακροδεξιά στην Ολλανδία έχει ενισχυθεί τα τελευταία χρόνια. Το ακροδεξιό Κόμμα για την Ελευθερία του Γκερτ Βίλντερς, στην πρώτη του συμμετοχή στις Ευρωεκλογές αναδείχθηκε δεύτερη δύναμη, πίσω από το κυβερνών κόμμα των Χριστιανοδημοκρατών του Γιαν Πέτερ Μπαλκενέντε (19,9%), καταλαμβάνοντας τέσσερις έδρες στο Στρασβούργο. Οι Ολλανδοί, οι οποίοι πριν από μερικά χρόνια ήταν πρωτοπόροι σε θέματα ελευθεριών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στρέφονται προς ακροδεξιές πεποιθήσεις. Τάσσονται υπέρ της απαγόρευσης της εισόδου νέων μεταναστών της χώρας, κυρίως από μουσουλμανικές χώρες, της απαγόρευσης της μαντίλας ή της επιβολής φόρου χιλίων ευρώ ετησίως σε όποια Μουσουλμάνα επιμένει να τη φορά, καθώς και της κατάργησης μουσουλμανικών τεμένων.

Ο αρχηγός του κόμματος Γκερτ Βίλντερς, στην ομιλία του στο δημαρχείο της Άλμερ (έδρα των ακροδεξιών), μετά τη νίκη του κόμματος του στις τοπικές εκλογές στην Ολλανδία, επισήμανε πως στόχος του είναι να προστατεύσει τη χώρα από τους αριστεριστές, που δεν καταπολεμούν την εγκληματικότητα, από το Ισλάμ και την πολυπολιτισμική κοινωνία. Επιπροσθέτως, είναι γνωστή η θέση του κόμματός του ενάντια στην ευρωπαϊκή πορεία της Ολλανδίας, καθότι ο ίδιος καταψήφισε την Συνθήκη της Λισσαβόνας.

3.8 Η αποτυχία της ακροδεξιάς στη Μ. Βρετανία

Η περίπτωση της βρετανικής ακροδεξιάς αποτελεί εξαίρεση στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή. Ενώ στην υπόλοιπη Ευρώπη η ακροδεξιά υπήρξε σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης της εσωτερικής πολιτικής και του συσχετισμού δυνάμεων, στη Βρετανία, τα ακροδεξιά κόμματα δεν κατάφεραν να επιτύχουν εκλογικά.

Ο κύριος εκπρόσωπος της Βρετανικής ακροδεξιάς ήταν το Εθνικό Μέτωπο (National Front). Η ιδεολογία του κόμματος ήταν κυρίως αντι-μεταναστευτική και έβρισκε υποστήριξη σε μεγάλο μέρος του βρετανικού λαού. Κατά τη δεκαετία του 1970, το 21% του πληθυσμού επικροτούσε την είσοδο του στη Βουλή των Κοινοτήτων, ενώ το 25% θεωρούσε πως το κόμμα αυτό εκφράζει τις απόψεις του «καθημερινού εργαζόμενου ανθρώπου» (Γεωργιάδου, 2004:326). Εντούτοις, η εκλογική αποτυχία του κόμματος εξηγείται από το γεγονός πως η ύπαρξη εθνικιστικών ή ρατσιστικών απόψεων δεν συνεπάγεται ακροδεξιά ψήφο. Δηλαδή, ενώ η ιδεολογία του κόμματος εξέφραζε σε συγκεκριμένα ζητήματα την άποψη σημαντικού μέρους του πληθυσμού, το Εθνικό Μέτωπο δεν απέκτησε την αντίστοιχη εκλογική ισχύ. Στην εξέλιξη αυτή συντελούν αρκετοί λόγοι. Το Εθνικό Μέτωπο δεν ηγούταν από κάποια ισχυρή προσωπικότητα (ούτε ο Chesterton, ούτε ο Tyndall ήταν χαρισματικοί ηγέτες), ενώ η έλλειψη οικονομικών κρίσεων ή έκρηξης των ποσοστών μετανάστευσης (παράγοντες που δημιουργούν εξτρεμιστικές τάσεις) δεν ευνόησαν το κόμμα εκλογικά.

Παρόλα αυτά, ένας σημαντικός παράγοντας που δεν ευνοεί τα ακροδεξιά κόμματα, είναι η «αστική κουλτούρα» της Βρετανίας και η υψηλή εκτίμηση απέναντι στους δημοκρατικούς θεσμούς²⁵ (Γεωργιάδου, 2004:334). Η συναίνεση, η διαφορετικότητα και ο πολιτικός πολιτισμός που καταδικάζουν τη βία και τον εξτρεισμό αποτελούν τον αντίποδα στον ριζοσπαστισμό και τον πολιτικό ακτιβισμό της ακροδεξιάς. Επιπροσθέτως, το πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα εμποδίζει τα εξτρεμιστικά κόμματα από το να αποκτήσουν εκλογική ισχύ, ενώ η αδυναμία των ακροδεξιών κομμάτων να αποκτήσουν εσωτερική οργάνωση σε εθνικό επίπεδο (περιορίζονται σε τοπικές οργανώσεις και δεν μπορούν να οργανώσουν εκδηλώσεις σε ευρύτερη κλίμακα) δεν ευνοεί την διεύρυνση της εκλογικής τους βάσης. Ακόμα, το Εθνικό Μέτωπο αποδυναμώθηκε εκλογικά λόγω της πολιτικής δράσης των Συντηρητικών, οι οποίοι υιοθέτησαν μία περισσότερο εθνικιστική ατζέντα, στοχεύοντας στην διείσδυση στην εργατική τάξη, ενώ πέρασαν και τον πρώτο περιοριστικό νόμο για τη Μετανάστευση, προωθώντας μία έντονη αντι-μεταναστευτική πολιτική.

²⁵ Benewick, R., “Political Violence and Public Order”, 1969

3.8.1 Το Βρετανικό Εθνικό Κόμμα ως συνέχεια του Εθνικού Μετώπου

Ο αρχηγός του κόμματος Tyndall εκτοπίστηκε από το Εθνικό Μέτωπο από όσους υποστήριζαν αναθεώρηση των αρχών του κόμματος, αλλά και από όσους θεωρούσαν πως το ναζιστικό παρελθόν του Tyndall αποτελούσε εμπόδιο για την απήχηση του κόμματος. Ο Tyndall, δεν αποποιήθηκε το ναζιστικό παρελθόν του, αλλά ούτε και τις απόψεις του περί ιστορικού αναθεωρητισμού, στοχεύοντας στους δυσανεστημένους συντηρητικούς ψηφοφόρους (Γεωργιάδου, 2004:342). Μολαταύτα, προσπάθησε να διευρύνει την εκλογική βάση του νεοιδρυθέντος κόμματος του, του Βρετανικού Εθνικού Κόμματος, μέσω της αποστασιοποίησης του από τις απόψεις του Εθνικού Μετώπου περί οικονομίας, το οποίο υποστήριζε τον κρατικό παρεμβατισμό και μέσω της προώθησης του μοντέλου της οικονομίας της αγοράς. Η πολιτική του Βρετανικού Εθνικού Κόμματος οδήγησε σε εκλογικές νίκες στο Millwall και στο Isle of Dogs, όπου η μετανάστευση αποτελούσε έντονο πρόβλημα για τον τοπικό πληθυσμό.

Μία σημαντική μειοψηφία των πολιτών υποστηρίζει την «εθνική προτίμηση» στις κοινωνικές παροχές, την επαναπροώθηση των μεταναστών που είναι άνεργοι ή καταδικασμένοι εγκληματίες στις χώρες προέλευσής τους, την αλλαγή των διαδικασιών παροχής ασύλου και την απέλαση των παράνομων μεταναστών. Η τρομοκρατική επίθεση στο μετρό του Λονδίνου, σε συνδυασμό με την από κοινού προπαγάνδα Η.Π.Α. και Βρετανίας απέναντι στους Μουσουλμάνους, έχουν ενισχύσει το αντι-μεταναστευτικό ρεύμα στη χώρα. Η πολιτική των Εργατικών και του πρώην πρωθυπουργού της χώρας Τόνι Μπλερ απέναντι στους μετανάστες απέδειξε πως το διακύβευμα της μετανάστευσης και της εθνικής ασφάλειας έχει τεθεί από τα κυβερνώντα κόμματα και όχι από τα κόμματα της ακροδεξιάς.

Το εκλογικό σύστημα της χώρας δεν επιτρέπει την εκλογική άνοδο των νεοεισερχόμενων κομμάτων, ενώ, επιτρέπει την διατήρηση της συνοχής των κυβερνητικών κομμάτων, αλλά και αποκλείει την είσοδο εξτρεμιστικών κομμάτων σε κυβερνητικούς συνασπισμούς, όπως έγινε στην Ιταλία (η Εθνική Συμμαχία του Φίνι). Τρίτον, το Βρετανικό Εθνικό Κόμμα δεν είχε την απαιτούμενη νομιμοποίηση, καθότι είχε στενή συνάφεια με το ναζισμό. Το πολιτικό σύστημα της χώρας δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη δημοκρατία και στον πολιτικό πολιτισμό, γεγονός που δεν επιτρέπει σε εξτρεμιστικά κόμματα να ενταχθούν στον πολιτικό στίβο, αλλά και να συνάψουν κυβερνητικές συμμαχίες.

Οι αλλαγές, όμως, στη Βρετανική κοινωνία δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την πιθανή εκλογική άνοδο της ακροδεξιάς στα επόμενα χρόνια. Το 74% των Βρετανών τάσσεται υπέρ του περιορισμού των μεταναστών, ενώ το 83% υποστηρίζει μέτρα αποκλεισμού των παράνομων μεταναστών (*Κοτζιάς, 2008:277*). Πολλοί Βρετανοί, δεδομένης της ύπαρξης Μουσουλμανικής τρομοκρατίας και στο εσωτερικό της χώρας) προβληματίζονται με το γεγονός πως οι Μουσουλμάνοι του Ηνωμένου Βασιλείου (ακόμα και ως μειοψηφία), ενώ στο παρελθόν πρότασαν τη Βρετανική ταυτότητα έναντι εκείνης της εθνότητας προέλευσης, στη συνέχεια πρόταξαν την εθνότητα προέλευσης, ενώ έπειτα την αντικατέστησαν με τη θρησκευτική ταυτότητα (από Πακιστανοί- Βρετανοί έγιναν Μουσουλμάνοι Βρετανοί).

Επιπροσθέτως, οι φονταμενταλιστές ισλαμιστές στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν θεωρούν ότι η δική τους θρησκεία και το σύστημα αξιών που μεταφέρει θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί ισότιμα με εκείνο της χριστιανικής Βρετανίας. Κάτι τέτοιο το θεωρούν ακόμα και απαξιωτικό. Δεν επιδιώκουν απλώς να κερδίσουν την υποστήριξη των Μουσουλμάνων της Βρετανίας ή να παίξουν καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις στα Μουσουλμανικά κράτη από τα οποία προέρχονται (ιδιαίτερα στις περιπτώσεις του Πακιστάν και των αραβικών χωρών). Στοχεύουν στον επηρεασμό της εσωτερικής πολιτικής στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και την καθυπόταξη της πρώην αποικιακής αυτοκρατορίας σε έναν νέο, δικό τους, πολιτικό σχεδιασμό (*Κοτζιάς, 2008:288*). Η αυξημένη μετανάστευση, σε συνδυασμό με την εσωτερική τρομοκρατία, που προέρχεται από τους Μουσουλμάνους δημιουργούν σημαντικά προβλήματα στη Βρετανική κοινωνία. Η μετανάστευση μετατράπηκε από οικονομικό πρόβλημα και ζήτημα κοινωνικών δαπανών σε ζήτημα κοινωνικής συνοχής, εθνικής ταυτότητας και ασφάλειας.

3.9 Καταδίκη της Ακροδεξιάς στην Τσεχία

Αντίθετα με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες η Ακροδεξιά είναι μία χρήσιμη πολιτική διέξοδος, στην Τσεχία, η πολιτική κουλτούρα της χώρας δεν φαίνεται να είναι δεκτική σε παροδικά πολιτικά μορφώματα που απειλούν την πολιτική ομαλότητα στο εσωτερικό. Χαρακτηριστική είναι η άμεση διάλυση του

ακροδεξιού Εργατικού κόμματος, η οποία διετάχθη από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχίας, έπειτα από αίτημα που υπέβαλλε στις αρχές Ιανουαρίου η τσέχικη μεταβατική κυβέρνηση του ανεξάρτητου πρωθυπουργού Γιαν Φίσερ. Στο συγκεκριμένο αίτημα, τονίζεται ο αντισυνταγματικός χαρακτήρας του εν λόγω κόμματος και για τον λόγο αυτό η απόφαση του δικαστηρίου αναφέρει πως η ύπαρξη ενός τέτοιου ακροδεξιού κόμματος απειλεί τη Δημοκρατία, ιδιαίτερα μέσω των διασυνδέσεων που έχει με τον τσέχικο νεοναζιστικό χώρο.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως παρόμοια διαδικασία εναντίον του Εργατικού κόμματος είχε κινήσει στις αρχές του 2009 και η προηγούμενη κεντροδεξιά κυβέρνηση του συντηρητικού πρώην πρωθυπουργού Μίρεκ Τοπολάνεκ, χωρίς, όμως, ιδιαίτερη επιτυχία, λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων. Και τούτο διότι η ακροδεξιά στην Τσεχία δεν περιορίζεται σε ιδεολογικές διακηρύξεις και παροδικές πολιτικές ατζέντες, αλλά υιοθετεί και νεοναζιστικές πρακτικές. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως ακροδεξιόι στην Τσεχία διώκονταν παλιότερα για την κυκλοφορία και πώληση παράνομης ναζιστικής μουσικής ή για τατουάζ με απεικονίσεις χιτλερικών συμβόλων, ή για διατάραξη δημόσιων συγκεντρώσεων. Μάλιστα, οι ίδιοι οργάνωσαν παρελάσεις σε συνοικισμούς μειονοτήτων των Ρομά, ενώ είχαν κάνει επιθέσεις με βόμβες μολότοφ και εμπρησμούς κατά κατοικιών της μειονότητας. Είχαν επίσης οργανώσει σε διάφορες πόλεις "περιπολίες προστασίας" για την "αντιμετώπιση απροσάρμοστων πολιτών". Επίσης, πέρσι, είχαν εκτοξευτεί από το Εργατικό Κόμμα απειλές εναντίον προσωπικοτήτων της δημόσιας ζωής με εβραϊκές ρίζες. Δέκτης των απειλών αυτών υπήρξε κι ο ίδιος ο σημερινός Τσέχος πρωθυπουργός Γιαν Φίσερ, όπως και η οικογένειά του, για την οποία οι αρχές της χώρας έχουν ζητήσει ενίσχυση της ασφάλειάς της, λόγω ενδείξεων για σχεδιαζόμενη επίθεση εναντίον της. Βέβαια, το εν λόγω ακροδεξιό κόμμα δεν έχει ιδιαίτερη πολιτική ισχύ, καθότι από το 2008 που συμμετέχει στις περιφερειακές εκλογές και στις ευρωεκλογές, συγκεντρώνει περίπου το 1% των ψήφων.

3.10 Η άνοδος των Νεοναζί στη Ρωσία

Η άνοδος της ακροδεξιάς στην Ευρώπη είναι μία πραγματικότητα που ενδέχεται να αλλάξει ραγδαία τον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης. Όμως, η αύξηση

κινήσεων νεοναζι είναι αυτή που ανησυχεί περισσότερο την πολιτική σκηνή της γηραιάς ηπείρου. Τα κινήματα των νεοναζι ευδοκούν περισσότερο στη Ρωσία, όπου τα φαινόμενα ναζιστικής βίας αυξάνονται ραγδαία. Μάλιστα, στη Ρωσία βρίσκονται οι περισσότεροι νεοναζι του κόσμου (50.000 έναντι 70.000 στον υπόλοιπο κόσμο), γεγονός παράδοξο, καθότι η Σοβιετική Ένωση ήταν αυτή που νίκησε το ναζισμό στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Μολαταύτα, οι εξτρεμιστικές ιδέες περί εθνικής καθαρότητας βρίσκουν πρόσφορο έδαφος στην πληγωμένη υπερηφάνεια των Ρώσων μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Οι ενεργοί ακροδεξιοί σκίνχεντς συμμετέχουν ενεργά σε νεοναζιστικές ομάδες, προπαγανδίζουν, πρωτοστατούν σε πορείες ή συγκεντρώσεις και εν γένει βιαιοπραγούν κατά αντιφρονούντων, κυρίως, όμως, μεταναστών. Η ακροδεξιά στην Ρωσία δεν είναι μία περιθωριακή ιδεολογία, ενάντια στην οποία η πολιτική σκηνή μπορεί να θωρακίσει την κοινωνία, αλλά έχει ισχυρό λαϊκό έρεισμα. Δεν είναι τυχαίο εξάλλου πως το 60% των Ρώσων ασπάζεται το σύνθημα «Η Ρωσία στους Ρώσους». Σαφώς, οι μετανάστες στη Ρωσία είναι και οι αποδέκτες συλλήβδην των κατηγοριών περί αυξήσεως της ανεργίας και της εγκληματικότητας²⁶. Υπεύθυνη κατά κύριο λόγο για την νεοναζιστική τρομοκρατία στην άλλοτε κομμουνιστική Ρωσία είναι η οργάνωση SS (Σλαβική Συμμαχία), η οποία δια στόματος του ηγέτη της Ντεμούσκιν, διακηρύττει πως η κοινωνική πραγματικότητα στη Γαλλία (με Αλγερινούς) και στη Γερμανία (με Τούρκους) δεν θα μεταφερθεί στο γίνεσθαι της Ρωσίας. Με στόχο να μην αυξηθούν οι Μουσουλμάνοι μετανάστες στη Ρωσία, οι Ρώσοι σκίνχεντς χρησιμοποιούν θανάσιμη βία.

Ο ακραίος εθνικισμός δεν αποτελεί ένα καινούργιο φαινόμενο για τη μετασοβιετική Ρωσία. Το Φιλελεύθερο Δημοκρατικό Κόμμα της Ρωσίας με ηγέτη τον Ζιρινόφσκι αποτέλεσε την οργανωμένη φωνή του ακραίου εθνικισμού στη χώρα. Η αρχική ιδεολογία του κόμματος υποστήριζε ένα κράτος βασισμένο στην οικονομία της αγοράς και τον πολυκομματισμό, που θα διέπεται από το νόμο και θα «αποϊδεολογικοποιήσει» την κοινωνία. **(Γεωργιάδου, 2004:420)**. Όμως, μετά το Δεύτερο Συνέδριό του τον Οκτώβριο του 1990, το κόμμα άρχισε να προβάλλει μία πιο επιθετική ιδεολογία που συνίσταται σε τέσσερα βασικά σημεία: 1) την ανασύσταση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, 2) την υπεράσπιση της εθνικής θέσης των Ρώσων σε ολόκληρη την πρώην Σοβιετική Ένωση, 3) την αύξηση της κρατικής

²⁶ Μέσα στους πρώτους τέσσερις μήνες του 2008, έχουν καταγραφεί 211 επιθέσεις κατά μεταναστών από νεοναζι, με 53 νεκρούς.

ισχύος με μία αυταρχική εκτελεστική δομή στον πυρήνα της και 4) περιορισμό, τόσο της έκτασης των ιδιωτικοποιήσεων, όσο και του βαθμού της ξένης ιδιοκτησίας της ρωσικής οικονομίας. Εντούτοις, το κόμμα κέρδιζε υποστηρικτές κυρίως λόγω της ικανότητας του Ζιρινόφσκι να καλλιεργεί τον φόβο σχετικά με την ανασφάλεια που προκαλεί στην κοινωνία η μετάβαση της Ρωσίας στο νέο καθεστώς.

Ακόμα, ο Ζιρινόφσκι επέμεινε στο να επιστρέψουν οι Η.Π.Α. την Αλάσκα στη Ρωσία, ενώ υποσχόταν μία σειρά από κοινωνικές παροχές, όπως υψηλότερες συντάξεις για τους ηλικιωμένους, εγγυημένη πλήρη απασχόληση για τους εργάτες, περισσότερες ευκαιρίες για τους νέους και κυρίως μεγαλύτερο σεβασμό για το ρωσικό λαό (Γεωργιάδου, 2004:421). Το όραμά του αφορούσε στη δημιουργία μίας Μεγάλης Ρωσίας διαιρεμένης σε διάφορες περιοχές, οργανωμένες στη βάση καθαρά διοικητικών γραμμών. Αν και ο ίδιος υποστήριζε ότι το όραμά του δεν είχε φυλετικές αποχρώσεις, οι επιθέσεις του κατά των μουσουλμάνων εντός και εκτός Ρωσίας αποδείκνυαν το αντίθετο. Το επιχείρημά του για την ανασυγκρότηση της Ρωσικής Αυτοκρατορίας δεν διέφερε από τη θέση ηγετικών στρατηγικών φυσιογνωμιών στο περιβάλλον του Ρώσου Προέδρου Μπόρις Γέλτσιν. Πράγματι, υπήρχαν πολλοί στο ανώτατο επίπεδο που υποστήριζαν ότι το Ισλάμ αποτελούσε έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους που ενδέχεται να αντιμετωπίσει η Ρωσία.

3.11 Η περίπτωση της Ουγγαρίας

Οι τελευταίες βουλευτικές εκλογές στην Ουγγαρία, απέδειξαν πως το κυβερνών σοσιαλιστικό κόμμα στη χώρα παραπαίει, ενώ η ακροδεξιά ισχυροποιείται σημαντικά. Οι προβλέψεις περί καταβάρθρωσης του μέχρι τώρα κυβερνώντος σοσιαλιστικού κόμματος, σε σημείο που να διακυβεύεται η πολιτική του υπόσταση, επαληθεύθηκαν. Αντίθετα, το κόμμα της εθνικιστικής Δεξιάς των Συντηρητικών του πρώην πρωθυπουργού Βίκτορ Ορμπάν, απέκτησε ισχυρή εκλογική δύναμη. Το νεοφασιστικό κόμμα «Κίνημα για μία καλύτερη Ουγγαρία» (Γιόπικ στα Ουγγρικά) ευνοήθηκε από τις τρέχουσες συνθήκες και εισήλθε για πρώτη φορά στο Ουγγρικό Κοινοβούλιο. Το «Κίνημα για μία καλύτερη Ουγγαρία» δεν περιορίζεται σε λαϊκίστικες ρητορείες, αλλά έχει αναπτύξει συγκεκριμένη παραστρατιωτική δράση.

Συγκροτείται από τάγματα εφόδου κατά τα πρότυπα των ναζιστικών Ες-Ες, γνωστά και ως «Ουγγρική Φρουρά».

Χαρακτηριστικό της ανόδου της παραδοσιακής ακροδεξιάς αποτελεί το γεγονός πως το εν λόγω κόμμα, στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές του 2006, δεν είχε ουσιαστική πολιτική ισχύ. Παρά τη σύναψη πολιτικής συμμαχίας με το κόμμα της Αλήθειας και της Ζωής, του παραδοσιακού ακροδεξιού Ιστβάν Τσούρκα, η ακροδεξιά στη χώρα παρέμενε ουσιαστικά μία εξωκοινοβουλευτική πολιτική δύναμη²⁷. Η μοναδική πολιτική συγκυρία που ευνόησε την πολιτική άνοδο του Γιόπικ, ήταν η πολιτική λιτότητας της σοσιαλιστικής κυβέρνησης του Φέρεντς Γκιούρτσανι, η οποία οδήγησε στην υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας. Όσον αφορά τα ποσοστά, μόλις το 30% των Ούγγρων θεωρεί πως η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν θετική, το 15% δηλώνει δυσπιστία απέναντι στους Βουλευτές, ενώ σχεδόν οι μισοί Ούγγροι αποδοκιμάζουν το πολυκομματικό σύστημα. Μολαταύτα, η ένταξη της χώρας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ήταν αυτή που έφερε κοινωνικές αναταράξεις. Τα σκληρά οικονομικά μέτρα που επιβλήθηκαν, όπως η περικοπή του 13^{ου} μισθού, η αύξηση του Φ.Π.Α. στο 5% και η αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης κατά τρία χρόνια, επιδείνωσαν ακόμα περισσότερο το πολιτικό κλίμα. Αποτέλεσμα ήταν να εισέλθει στο Ουγγρικό Κοινοβούλιο το προαναφερθέν ακροδεξιό κόμμα Jobbik με 48 έδρες στις τελευταίες εθνικές εκλογές.

3.12 Η άκρα δεξιά στο «ακλόνητο» πολιτικό σύστημα της Ελβετίας

Το πολιτικό σύστημα της Ελβετίας είναι ένα σύστημα με γνώμονα τη συμπολίτευση, τη συναίνεση και την ενότητα. Η θεσμική ακινησία που διέπει την πολιτική ζωή της χώρας συμπληρώνεται από την έλλειψη προσαρμοστικότητας στα

²⁷ Ο συνδυασμός των δύο ακροδεξιών κομμάτων της χώρας, καταβαραθρώθηκε λαμβάνοντας ποσοστό ψήφων της τάξεως του 2,2%, μένοντας ουσιαστικά εκτός Βουλής, καθότι το ποσοστό εισόδου ορίζεται στο 5%.

πολιτικά διακυβεύματα της εποχής. Δεν υπάρχει ουσιαστική αντιπολίτευση, ενώ τα κόμματα συμπράττουν σε ένα θεσμικό πλαίσιο που επιτρέπει την πολιτική σταθερότητα έναντι της πολιτικής μεταβολής. Το μοναδικό μέσο άσκησης αντιπολίτευσης σε ένα κατά τα άλλα ευθυγραμμισμένο πολιτικό σύστημα, αποτελεί η χρήση θεσμών της άμεσης δημοκρατίας, όπως τα δημοψηφίσματα, η οποία είναι αρκετή ώστε να πιέσει τους θεσμούς διακυβέρνησης της χώρας (κυβέρνηση και κοινοβούλιο) να υποχωρήσουν στα αιτήματα των «ομάδων αρνησικυρίας» (Γεωργιάδου, 2008:379). Η άμεση δημοκρατία έχει επεκτείνει τις ευκαιρίες συμμετοχής των πολιτών πολύ πάνω από το όριο των περισσότερων σύγχρονων δημοκρατιών. Έχει δημιουργήσει μία «πλήρη δημοκρατία», όχι απλώς μία «δημοκρατία μερικής απασχόλησης» (Schmidt, 2004:409), γεγονός που βοηθάει τον πολιτικό έλεγχο επί της εφαρμόζουσας πολιτικής. Εντούτοις, ένας ακόμα ισχυρός πολιτικός αντίπαλος των κατεστημένων κομμάτων, αποτελούν και τα κόμματα που κινούνται στα άκρα του πολιτικού συστήματος. Το κυριότερο εξ' αυτών είναι το **Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα** του μεγαλοεπιχειρηματία Christoph Blocher, το οποίο έχει έναν διττό στόχο: αφενός να υπονομεύσει τη συμφωνική και συναινετική διακυβέρνηση, ώστε να υπάρχει περισσότερη αντιπολίτευση και κομματικός ανταγωνισμός, και αφετέρου να συμμετάσχει στους θεσμούς της συναινετικής διακυβέρνησης.

Συνεπώς, το κόμμα αυτό επιδιώκει να γίνει μία «κυβερνώσα αντιπολίτευση» (Γεωργιάδου, 2008:379), δηλαδή να είναι ταυτόχρονα «κόμμα της κυβέρνησης και κόμμα της αντιπολίτευσης». Ο Blocher, πέραν της αδυναμίας των πολιτικών του αντιπάλων (οι οποίοι έχουν ευθυγραμμίσει την πολιτική τους και δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες πολιτικές απαιτήσεις), εκμεταλλεύτηκε την έλλειψη πολιτικής ευελιξίας των θεσμών της έμμεσης δημοκρατίας στις πιέσεις των θεσμών της άμεσης δημοκρατίας. Συνεπώς, στην περίπτωση της «ημι-άμεσης» δημοκρατίας (Γεωργιάδου, 2008:380) της Ελβετίας τα κόμματα που μένουν εκτός κυβερνητικού συνασπισμού, ασκούν αντιπολίτευση, μέσω της ενεργοποίησης δημοψηφισματικών μηχανισμών.

Ο Blocher δεν ασκούσε μόνο αντιπολίτευση απέναντι στα άλλα κόμματα, αλλά και σε πολλά από τα στελέχη του Ελβετικού Λαϊκού Κόμματος. Θεωρούσε πως τα μέλη του κόμματος που είχαν επιλεγεί ως ομοσπονδιακοί σύμβουλοι δεν εκπροσωπούσαν την πολιτική του κόμματος, αλλά συναινούσαν με τα συμφέροντα των άλλων κομμάτων. Συνεπώς, ο Ελβετός πολιτικός δεν στόχευε μόνο στην πολιτική

απαξίωση των πολιτικών του αντιπάλων, αλλά και στην αντιμετώπιση των αντικρουόμενων τάσεων εντός του κόμματός του. Εντούτοις, το κόμμα του Blocher χρησιμοποίησε μία ακόμα δυνατότητα που του παρέχει το πολιτικό σύστημα της χώρας του. Η αυτονομία των κομμάτων από την κυβέρνηση ή τη Βουλή, λόγω του πολιτικού συστήματος, δίνει τη δυνατότητα στα κόμματα να μην υποστηρίξουν υποχρεωτικά μία κυβερνητική απόφαση. Συνεπώς, το Εθνικό Λαϊκό Κόμμα δύναται να ασκήσει αντιπολίτευση στην κυβερνητική πολιτική, παρότι το ίδιο αποτελεί μέρος της. Το ακροδεξιό κόμμα μετατρέπεται σε υπονομευτή της πολιτικής σταθερότητας και της συναινετικής διακυβέρνησης, συγκεντρώνοντας ψήφους από όσους είναι δυσαρεστημένοι με το υπάρχον μοντέλο διακυβέρνησης. Ο ιδιότυπος συνδυασμός πολιτικής σταθερότητας και πολιτικής μεταβολής, δημιουργεί μία κινητικότητα στο κομματικό σύστημα της χώρας.

Το Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα λειτουργεί σε συνθήκες ενός μεταβαλλόμενου κομματικού συστήματος και αυξημένης πολιτικής διαμαρτυρίας. Η μικρή προσέλευση των εκλογέων στις κάλπες (42,2% το 1995, 43,3% το 1999, 45,2% το 2003) καταδεικνύει τη δυσαρέσκεια για το πολιτικό σύστημα και την ανάγκη για ένα πολυκομματικό σύστημα που περιορίζει την εκλογική συσπείρωση των ισχυρών κομμάτων (από εννέα μεταπολεμικά σε δεκαέξι το 1991 και δεκατέσσερα το 1995). Επιπροσθέτως, είναι ιδιαίτερα έντονη η χαλάρωση των κομματικών ταυτίσεων, ενώ περίπου το ήμισυ των εκλογέων είναι δυσαρεστημένοι με τα κοινοβουλευτικά κόμματα. Αυτή η κινητικότητα των εκλογέων, δεν ενίσχυσε μόνο τον πολυκομματισμό, αλλά κυρίως τα άκρα του κομματικού συστήματος. Τα κόμματα που ανήκουν στα άκρα του κομματικού συστήματος συγκέντρωσαν αθροιστικά μεγάλα ποσοστά, με αποκορύφωμα τις εκλογές του 1991 (19,9%). Τα ακροδεξιά κόμματα που είχαν έντονη πολιτική δράση, ήταν τα εξής:

Εθνική Δράση για τον Λαό και την Πατρίδα (μετονομάστηκε σε Ελβετούς Δημοκράτες). Το κόμμα αυτό εμφανίστηκε στο γερμανόφωνο καντόνι της Ζυρίχης και η πολιτική του ατζέντα είχε ως βασικό θέμα του μετανάστες²⁸. Ο αυξημένος αριθμός των μεταναστών και η αποτυχία επαναπατρισμού τους, έθεσε ψηλά στην πολιτική ατζέντα το ζήτημα της μετανάστευσης, ενώ δημιούργησε αντιπαλότητες ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα. Η Εθνική Δράση τόνισε την αλλοίωση της εθνικής

²⁸ Στην ιστοσελίδα του κόμματος, ο Bernhard Hess, πρόεδρος του κόμματος και μοναδικός βουλευτής των Ελβετών Δημοκρατών στο Nationalrat, κάνει έκκληση για νέο και αυστηρότερο νόμο για το άσυλο και τη μετανάστευση, προκειμένου να «σταματήσουν οι καταχρήσεις» του ήδη υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου.

ταυτότητας που ενδέχεται να προκαλέσει η αυξημένη μετανάστευση, ωθώντας τον πληθυσμό να καταφύγει στους θεσμούς της άμεσης δημοκρατίας για αυστηροποίηση των νόμων και των διαδικασιών πολιτογράφησης. Η δραστηριοποίηση του κόμματος σε συνδυασμό με την λαϊκή πρωτοβουλία για την διεξαγωγή δημοψηφισμάτων, ώθησαν την ομοσπονδιακή κυβέρνηση να θέσει ανώτατο επιτρεπτό όριο για την είσοδο των μεταναστών στη χώρα. Η αναγωγή του προβλήματος σε ομοσπονδιακό επίπεδο περιόρισε τα εκλογικά οφέλη για το κόμμα, το οποίο, όταν επανεμφανίστηκε με την ονομασία Ελβετοί Δημοκράτες, εισήλθε εντονότερα στην πολιτική σκηνή της χώρας, προωθώντας το ζήτημα του πολιτικού ασύλου. Τονίζοντας τις πολιτισμικές διαφορές μεταξύ γηγενών και αλλοδαπών, αλλά και την μη αφομοίωση των μεταναστών στην ελβετική κοινωνία, το κόμμα κατάφερε να συγκεντρώσει σημαντικά ποσοστά στην Εθνική Συνέλευση του 1991 (3,4%) και του 1995 (3,1%). Επίσης, το κόμμα υποστηρίζει την ιδέα ενός ισχυρού κράτους, το οποίο παρεμβαίνει στην οικονομία, με σκοπό τη διασφάλιση της ευημερίας των πολιτών, ενώ αντιτίθεται σε κάθε είδους συμμετοχή σε υπερεθνικούς οργανισμούς.

Το Κόμμα της Αυτοκίνησης (μετονομάστηκε σε Κόμμα της Ελευθερίας). Το κόμμα αυτό δεν έχει κάποιο συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα, αλλά ένα σύντομο κείμενο θέσεων. Οι θέσεις αυτές διαφοροποιούνται αρκετά από τις θέσεις των Ελβετών Δημοκρατών. Δεν υποστηρίζεται ο κρατικός παρεμβατισμός, αλλά αντίθετα, τονίζεται η ελεύθερη λειτουργία της οικονομίας της αγοράς. Ακόμα, το κόμμα τάσσεται κατά του πολιτικού κατεστημένου, ενώ έχει κοινές θέσεις με του Ελβετούς Δημοκράτες σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του είναι ο εθνικο-φιλελευθερισμός (*Γεωργιάδου, 2008:394*), καθότι συνδυάζει ένα είδος εθνικισμού και οικονομικού φιλελευθερισμού. Η εκλογική του επιτυχία εντοπίζεται στα γερμανόφωνα καντόνια της χώρας, αλλά οι αποχωρήσεις μελών και η προσχώρησή τους στις τάξεις του Ελβετικού Λαϊκού Κόμματος, οδήγησαν το Κόμμα της Ελευθερίας σε εκλογική αφάνεια.

Ο Συνασπισμός των Τισινέζων. Το κόμμα αυτό εντοπίζεται στο ιταλόφωνο καντόνι Ticino και έχει αμιγώς τοπικιστικό χαρακτήρα. Υποστηρίζει τις θέσεις για ενισχυμένη αυτονομία και ταυτότητα του καντονίου, αλλά προωθεί και ζητήματα που αφορούν ολόκληρο το ομοσπονδιακό κράτος, όπως η εναντίωση σε κάθε είδους ένταξη σε υπερεθνικούς οργανισμούς. Το κόμμα αυτό δεν είναι τυπικό τοπικιστικό κόμμα, καθότι προωθεί συμφέροντα ευρύτερων ομάδων πληθυσμών ενάντια στα κατεστημένα πολιτικά κόμματα. Εντούτοις, ο τοπικισμός αναπτύσσεται ευκολότερα,

καθότι το Ticino, αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της Ιταλόφωνης Κοινότητας της Ελβετίας. Ο Συνασπισμός των Τισινέζων κατάφερε να συγκεντρώσει υψηλά ποσοστά στο συγκεκριμένο καντόνι, εκμεταλλευόμενος δύο συγκεκριμένα γεγονότα: πρώτον, την ανασφάλεια του πληθυσμού του καντονίου, για ενδεχόμενη υποβάθμιση από το γαλλο-γερμανικό τμήμα της χώρας και δεύτερον, τις περικοπές στο κράτος πρόνοιας που προωθεί η ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Οι πολιτικές διακηρύξεις του κόμματος στρέφονται κατά του ομοσπονδιακού κράτους και κατά των υπερεθνικών θεσμών. Θεωρεί πως το ομοσπονδιακό κράτος υποβαθμίζει τα συμφέροντα του καντονίου και κατηγορεί τα κατεστημένα κόμματα για υποχωρητικότητα στις θέσεις τους για την Ε.Ε. Στρέφεται κατά της κρατικής γραφειοκρατίας, διότι δεν προωθεί τα συμφέροντα των κοινωνικά ευπαθών ομάδων, αλλά και κατά των πολιτικών του αντιπάλων στο καντόνι για αδιαφορία σχετικά με τα συμφέροντα του τοπικού πληθυσμού.

Όλα τα προαναφερθέντα κόμματα θεωρούνται κόμματα της ριζοσπαστικής δεξιάς, λόγω του έντονου ξενοφοβικού και αντιμεταναστευτικού τους λόγου. Τους προσδίδονται χαρακτηριστικά των δεξιο-λαϊκιστικών κομμάτων, λόγω του δεξιο-ριζοσπαστικού λόγου τους και του λαϊκισμού στις προγραμματικές τους διακηρύξεις. Είναι κόμματα με ακραίες αντιμεταναστευτικές και ξενοφοβικές θέσεις, ενώ αρνούνται την καθολικότητα, όσον αφορά στην ισότητα, με την υιοθέτηση διακρίσεων ανάμεσα σε γηγενείς και μετανάστες. Μάλιστα, στις προγραμματικές δηλώσεις των ακροδεξιών κομμάτων, οι αλλοδαποί δεν θεωρούνται Ελβετοί, ακόμα και αν αποκτήσουν την Ελβετική υπηκοότητα.

3.12.1 Το Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα (SVP)

Το Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα αποτελεί τον κύριο εκφραστή της ακροδεξιάς στην Ελβετία, καθότι, όχι μόνο κατάφερε να συγκεντρώσει στις τάξεις του μέλη και εκπροσώπους των υπολοίπων ακροδεξιών οργανώσεων της χώρας, αλλά και επειδή κατάφερε να αποκτήσει ουσιαστικό ρόλο στην κυβέρνηση της χώρας. Η εκλογική επιτυχία του κόμματος στις εκλογές του 1995 (14,9% των ψήφων) και στις εκλογές

του 1999 (22,5% των ψήφων) κατέδειξε πως η ακροδεξιά αποτελεί σημαντικό ρυθμιστή των εσωτερικών εξελίξεων της Ελβετίας. Η επιτυχία αυτή συμπληρώθηκε με την εκλογική αναμέτρηση για το Εθνικό Συμβούλιο το 2003, όπου το SVP συγκέντρωσε το 26,7 % των ψήφων (έφτασε στις 55 έδρες) και για πρώτη φορά στην πολιτική ιστορία της Ελβετίας απέκτησε και δεύτερο κυβερνητικό εκπρόσωπο στην επταμελή κυβερνητική επιτροπή. Το γεγονός αυτό σηματοδοτεί μία ανατροπή, όσον αφορά την έως τότε διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού. Όπως προαναφέρθηκε, το Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα άνηκε στο γερμανόφωνο τμήμα της Ομοσπονδίας (Ζυρίχη, Βέρνη), καταλαμβάνοντας σταθερά ποσοστά στις εκλογικές αναμετρήσεις για το Εθνικό Συμβούλιο (περίπου 11%) και 44 έδρες. Εντούτοις, η εκλογική άνοδος του κόμματος καταδεικνύει πως το εν λόγω κόμμα, έγινε κόμμα ομοσπονδιακής εμβέλειας, εισχωρώντας και στα γαλλόφωνα καντόνια της χώρας.

Το κόμμα αυτό, ακόμα και αν ανήκει κατά κανόνα στο κυβερνητικό σύστημα, αποτελεί τον κύριο μοχλό αντιπολίτευσης στα υπόλοιπα κόμματα της επταμελούς κυβερνητικής επιτροπής. Όπως προαναφέρθηκε, το κατά τα άλλα, αδρανές κομματικό σύστημα της χώρας, μπορεί να απειληθεί μόνο με την εισχώρηση δημοψηφισματικών μηχανισμών. Το Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα χρησιμοποίησε την δυνατότητα αυτή, ώστε να αποκτήσει ενισχυμένη εκλογική παρουσία, κινητοποιώντας τον Ελβετικό λαό σε θέματα που τοποθετούνταν ψηλά στην πολιτική ατζέντα, όπως τη μετανάστευση και τη χορήγηση ασύλου. Μολαταύτα, η κυριότερη πολιτική νίκη του κόμματος ήταν η αντίθεσή του στην είσοδο της χώρας στην Ε.Ε. Παρά το γεγονός πως τα αντίπαλα κόμματα, οι δυνάμεις του Ελβετικού κορπορατισμού και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαφωνούσαν με τις θέσεις του SVP, το κόμμα του Blocher, χρησιμοποιώντας τους δημοψηφισματικούς μηχανισμούς, απέτρεψε την είσοδο στην Ε.Ε.

Εντούτοις, αυτό που χαρακτηρίζει έντονα το SVP είναι η επικέντρωσή του σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου. Το κόμμα του Blocher έχει σημαντική θεματική εγγύτητα με τα υπόλοιπα κόμματα της Ελβετικής ακροδεξιάς (επιχειρήματα περί εθνικής αποξένωσης των Ελβετών, εγκληματικότητα και μη αφομοίωση των αλλοδαπών), αποσπώντας ψηφοφόρους από τα κόμματα αυτά.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της πολιτικής που ακολουθεί το SVP σε θέματα μετανάστευσης αποτελεί η απόρριψη από το κόμμα της απόφασης ένταξης της

Ελβετίας στη Συνθήκη του Σένγκεν²⁹, γεγονός που συντελεί στην αύξηση των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο στη χώρα. Το λαϊκό ριζοσπαστικό δεξιό κόμμα εκμεταλλεύτηκε τις ανησυχίες για τη μετανάστευση σε μία χώρα στην οποία καταφεύγουν δυσανάλογα πολλοί από αυτούς που αναζητούν άσυλο και στην οποία οι μη υπήκοοι απαρτίζουν το ένα τέταρτο του εργατικού δυναμικού (*Bale 2011:548*).

Οι παραδοσιακοί ψηφοφόροι του κόμματος εντοπίζονται στα χαμηλά κοινωνικά στρώματα (όπου υπάρχει έντονη εργασιακή ανασφάλεια), αλλά και στα μεσαία κοινωνικά στρώματα (απαιτούν χαμηλότερη φορολογία, λιγότερη γραφειοκρατία και περιορισμένες κρατικές δαπάνες). Μάλιστα, τα μεσαία στρώματα αποτελούν σημαντική δεξαμενή ψηφοφόρων για το κόμμα του Blocher, το οποίο, πέραν των θέσεων περί μετανάστευσης και ασύλου, προωθεί ένα μοντέλο οικονομικού φιλελευθερισμού που ευνοεί κυρίως τη μεσαία τάξη.

3.13 Η ακροδεξιά στη Φινλανδία φέρνει αλλαγές στην Ευρωζώνη

Το πιο πρόσφατο παράδειγμα ανόδου της ακροδεξιάς στην Ευρώπη, είναι αυτό της Φινλανδίας. Η Ευρώπη βρίσκεται σε μία κρίσιμη καμπή ιδεολογικών ανακατατάξεων, όπου πολλές από τις συμμετέχουσες χώρες στους θεσμούς και τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, βιώνουν σημαντικές αλλαγές στην εσωτερική πολιτική σκηνή, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν τη διαμόρφωση πολιτικών από μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Φόβοι εκφράζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την ανάδειξη πολιτικών δυνάμεων με έντονο αντι-ευρωπαϊκό χαρακτήρα στο εσωτερικό των χωρών που μετέχουν στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, γεγονός που καθιστά δύσκολη την συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών σε κρίσιμα διακυβεύματα, όπως ο μηχανισμός στήριξης των αδύναμων οικονομιών.

Οι εκλογές στη Φινλανδία, έρχονται να προσθέσουν ένα ακόμη εμπόδιο στην ομαλή λήψη των όποιων μέτρων για τη στήριξη του ευρώ. Το ακροδεξιό αντι-ευρωπαϊκό κόμμα των «Αληθινών Φινλανδών» κατέκτησε την τρίτη θέση στις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές, τετραπλασιάζοντας την εκλογική τους δύναμη,

²⁹ Η απόφαση λήφθηκε μέσα από δημοψήφισμα, το οποίο πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία των πολιτών και αμφισβητούσε την κοινοβουλευτική και κυβερνητική έγκριση της ένταξης της χώρας στη Συνθήκη του Σένγκεν. Η προσέλευση ανάμεσα στα 4,8 εκατομμύρια εγγεγραμμένων ψηφοφόρων της χώρας ήταν 56% και η απόφαση της ένταξης εγκρίθηκε με 55% έναντι 45%.

δημιουργώντας κατάλληλες προϋποθέσεις για σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού και εμπλοκής στα τεκταινόμενα της Ευρώπης. Εντούτοις, δεν είναι ακόμα σαφές κατά πόσον το ακροδεξιό κόμμα του Τίμο Σοίνι θα μπορέσει να ασκήσει πιέσεις στην κυβέρνηση συνασπισμού για την ενσωμάτωση των θέσεων του περί του μηχανισμού στήριξης.

Η εκλογική άνοδος του κόμματος των «Αληθινών Φινλανδών» αντικατοπτρίζει ως ένα βαθμό τη λαϊκή δυσαρέσκεια απέναντι στη χρηματοδότηση των υπερχρεωμένων χωρών. Το ακροδεξιό κόμμα έλαβε το 19% των ψήφων έναντι του 4% του 2007, γεγονός που αποδεικνύει τη σημασία των ευρωπαϊκών διαδικασιών για την εσωτερική πολιτική της χώρας. Ακόμα και αν επέλθει συμφωνία για τον μηχανισμό στήριξης, η φινλανδική κυβέρνηση αναμένεται να κρατήσει σκληρή στάση απέναντι στις ευρωπαϊκές διαδικασίες.

Κεφάλαιο 4^ο

Συμπεράσματα

Αναλύοντας στα κεφάλαια που προηγήθηκαν τη σύγχρονη άκρα δεξιά, συναντήσαμε ένα εξαιρετικά σύνθετο και αντιφατικό φαινόμενο. Ξεκινώντας από

την υπόθεση πως πρόκειται για ένα πολύπλοκο φαινόμενο, διαπιστώσαμε πως η συνθετότητα και η αντιφατικότητα του φαινομένου δεν είναι περιστασιακές, αλλά διαρκείς συνιστώσες. Οι συνιστώσες αυτές αποδεικνύονται βλέποντας πως η ακροδεξιά συνενώνει διαφορετικά ιδεολογικο-πολιτικά χαρακτηριστικά, από τον λαϊκιστικό αντικρατισμό έως τον ισχυρό κρατισμό ή από την άμεση δημοκρατία έως τον αξιακό αντιπλουραλισμό της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας.

Όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, αυτή η ύπαρξη διαφορετικών τάσεων και μορφωμάτων της ακροδεξιάς, δημιουργούν σημαντικά εμπόδια στην ανάλυση και την οριοθέτηση του φαινομένου. Όσες προσπάθειες ανάλυσης της ακροδεξιάς επικεντρώθηκαν μόνο στα χαρακτηριστικά της δεν ήταν πλήρεις, σε αντίθεση με αυτές που περιλαμβάνουν, τόσο τα χαρακτηριστικά του πολιτικού περιβάλλοντος, όσο και αυτά των υποστηρικτών της.

Παρατηρούμε ότι τα ακροδεξιά κόμματα της μεταπολεμικής και της μεταψυχροπολεμικής εποχής συγκεντρώνουν ψήφους, τόσο από την εκλογική δεξαμενή των ψηφοφόρων της παραδοσιακής δεξιάς, όσο και από την εκλογική δεξαμενή των ψηφοφόρων της παραδοσιακής αριστεράς. Τα πολυσυλλεκτικά χαρακτηριστικά της και η πρόσβασή της στα λαϊκά και εργατικά στρώματα που βιώνουν την κοινωνικο-οικονομική ανασφάλεια συντελούν στην εκλογική διείδυση της ακροδεξιάς στις κοινωνικές τάξεις που εκπροσωπούσε κατά κανόνα η αριστερά. Βέβαια, το κίνητρο της ακροδεξιάς ψήφου δεν περιορίζεται μόνο στις δύο αυτές συνιστώσες. Οφείλεται και στην προσαρμογή και ανταπόκριση των ακροδεξιών κομμάτων στα πολιτικο-ιδεολογικά διακυβεύματα των εκλογέων. Συνεπώς, όσο περισσότερο οδηγούμαστε σε «κόμματα καρτέλ», λόγω της ευθυγράμμισης των πολιτικών των κατεστημένων κομμάτων, τόσο διευκολύνεται η ευθυγράμμιση της ακροδεξιάς με την πολιτική ζήτηση.

Οι περιπτώσεις της Αυστρίας, αλλά και της Ελβετίας είναι οι πιο χαρακτηριστικές, όπου η ευθυγράμμιση των πολιτικών των κυρίαρχων κομμάτων και η λαϊκή δυσαρέσκεια είναι ιδιαίτερα έντονες. Στις δύο αυτές χώρες, η ακροδεξιά, όχι μόνο κατάφερε να εκπροσωπηθεί στα Εθνικά Συμβούλια, αλλά κατάφερε να συμμετάσχει και σε κυβερνήσεις συνασπισμών. Συνεπώς, το Κόμμα της Ελευθερίας του Haider και το Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα του Blocher, λόγω της ευρείας κοινωνικής αποδοχής και των υψηλών εκλογικών τους ποσοστών, είναι τα πιο επιτυχημένα παραδείγματα ακροδεξιών κομμάτων στη μεταπολεμική Ευρώπη. Και στις δύο

περιπτώσεις, η αντιπολίτευση των ακροδεξιών κομμάτων αποτέλεσε περισσότερο η φθορά των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων, παρά η αυξημένη μετανάστευση.

Στις ανταγωνιστικές δημοκρατίες, η ακροδεξιά έχει μακρά πετυχημένη πολιτική παρουσία στην Ιταλία και τη Γαλλία. Η Εθνική Συμμαχία του Φίνι, αποτέλεσε τον κυβερνητικό εταίρο του Μπερλουσκόνι στην Ιταλία (αυτή την περίοδο κυβερνητικός εταίρος του Μπερλουσκόνι είναι το ακροδεξιό-τοπικιστικό κόμμα της Λέγκας του Βορρά μετά την αποχώρηση της Εθνικής Συμμαχίας από τον κυβερνητικό συνασπισμό). Το Εθνικό Μέτωπο του Λεπέν αναδύεται εκλογικά τα τελευταία χρόνια απειλώντας, τόσο τη δεξιά παράταξη του Σαρκοζί, όσο και τους Σοσιαλιστές. Η κύρια διαφορά του κόμματος του Λεπέν με τα προαναφερθέντα κόμματα, είναι η επιχειρηματολογία του σε θέματα εθνικής ταυτότητας, εθνικής προτίμησης και μετανάστευσης. Ήταν ο κυριότερος εκφραστής του προνοιακού σοβινισμού, ενώ το κόμμα του φαίνεται να συγκεντρώνει πολλές διαφορετικές κατηγορίες ψηφοφόρων. Η επιτυχία του αυτή αποτυπώνεται στις Προεδρικές εκλογές του 2002, όπου ο Λεπέν κατάφερε να θέσει σοβαρή υποψηφιότητα για την ανάληψη της Προεδρίας στη Γαλλία, φτάνοντας στον δεύτερο γύρο.

Στη Γερμανία, τα ακροδεξιά κόμματα διατηρούν στενή ιδεολογική συγγένεια με τον ναζισμό. Το NPD αντιτίθεται στην παγκοσμιοποίηση, στη μετανάστευση και στην καθεστηκία τάξη, ενώ προβάλλει και ένα είδος πολιτικού εξτρεμισμού. Παρόμοιες θέσεις έχει και η Γερμανική Λαϊκή Ένωση, καθότι ενσωματώνει στον προγραμματικό της λόγο ζητήματα εθνικής ταυτότητας, αναθεώρησης της ιστορίας του εθνικοσοσιαλισμού, απαγόρευσης της μετανάστευσης, περισσότερης αστυνόμευσης και διευρυμένου κράτους πρόνοιας. Αντίθετα, το κόμμα των Republikaner επικεντρώνεται περισσότερο σε θέματα μετανάστευσης, γεγονός που δεν του επιτρέπει μεγάλη ευελιξία.

Στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, η επιτυχία της ακροδεξιάς ήταν ιδιαίτερα περιορισμένη. Στις Κάτω χώρες, η έλλειψη μελών και οργάνωσης περιόρισε τα ακροδεξιά κόμματα σε μικρές εκλογικές νίκες στην επαρχία. Αντίθετα, στη Βρετανία, το πολιτικό σύστημα είναι αυτό που δεν επιτρέπει την άνοδο εξτρεμιστικών κομμάτων, καθότι η ισχύς των δημοκρατικών θεσμών αποτελεί εχέγγυο για την επιβίωση των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων.

ΓΑΛΕΡΙΣΤΗΜΟ ΠΕΡΑΙΑ

Βιβλιογραφία

Γεωργιάδου, Β. (2004) *Η ακροδεξιά*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

**Γεωργιάδου, Β. (2008) *Η άκρα δεξιά και οι συνέπειες της συναίνεσης*,
Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.**

Κοτζιάς, Ν. (2008) *Πολιτικό σύστημα και ταυτότητα*.
Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Στόκερ, Τ. (2007) *Η πολιτική μετράει*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Κοτζιάς, Ν. (2003) *Παγκοσμιοποίηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Schmidt, M.G. (2004) *Θεωρίες της Δημοκρατίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.

Perrineau P. (1997) *Le symptôme Le Pen: radiographie des electeurs du Front National*. Paris : Fayard

Ignazi, P. (2003) *Extreme Right Parties in Western Europe*
Oxford: Oxford University Press

Hainsworth, P. (2008) *The Extreme Right in Western Europe*
Oxford: Routledge

Carter, E. (2005) *The Extreme Right in Western Europe: Success or Failure?*
Manchester: Manchester University Press

Klandermans B., Mayer N. (2006) *Extreme Right Activists in Europe: Through the Magnifying Glass*. Oxford:Routledge

Flecker J. (2007) *Changing Working Life and Appeal of the Extreme Right*
Hampshire: Ashgate Publishing

Hamann K., Kelly J. (2011) *Parties, Elections, and Policy Reforms in Western Europe: Voting for Social Pacts*. Oxford: Routledge

Hobert, L. (2003) *Defiant Populist: Jorg Haider and the Politics of Austria*
USA: Purdue University Press

Rydgren, J. (2004) *The Populist Challenge: Political Protest and Ethno-Nationalist Mobilization in France*. Oxford: Berghahn Books

Kitschelt H. (2000) *The Radical Right in Western Europe: a comparative analysis*
USA: University of Michigan Press

Liang C. S. (2007) *Europe for the Europeans: the foreign and security policy of the populist radical right*. Hampshire: Ashgate Publishing

**Ramet S. P. (1999) *The Radical Right in Central and Eastern Europe since 1989*
USA: The Pennsylvania State University Press**

**Pauly R. J. (2004) *Islam in Europe: integration or marginalization*
Aldershot: Ashgate Publishing**

Jackson R. (2007) *Religion and Education in Europe: developments, contexts and debates*. Germany: Waxmann Verlag

Oppenhuis E. (1995) *Voting behavior in Europe: a comparative analysis of electoral participation*. Amsterdam: Het Spinhuis

Αρθρα

Lister, M. (2008) Introduction: Europeanization and Migration: challenging the values of citizenship in Europe? *Citizenship Studies* 12 (6): 527-532

Laqueur, W. (2007), «*Fascism in the Twenty-First Century?* », *Society* 44 (4): 48-53

Gregor, J. A. (1997), «*Fascism at the End of the Twentieth Century*», *Society*: 56-63

Whitford, A. B., Yates J., Ochs H. L. (2006), «*Ideological Extremism and Public Participation*», *SOCIAL SCIENCE QUARTERLY* 87 (1): 36-51

Staats, J. L. (2004), «*Habermas and Democratic Theory: The Threat To Democracy of Unchecked Corporate Power*», *Political Research Quarterly* 57 (4): 585-593

McCluskey, M. R., Deshpande S., Shah D. V., McLeod, D. M. (2004), «*The Efficacy Gap and Political Participation: When Political Influence Fails to Meet Expectations*», *International Journal of Public Opinion Research* 16 (4): 437-450

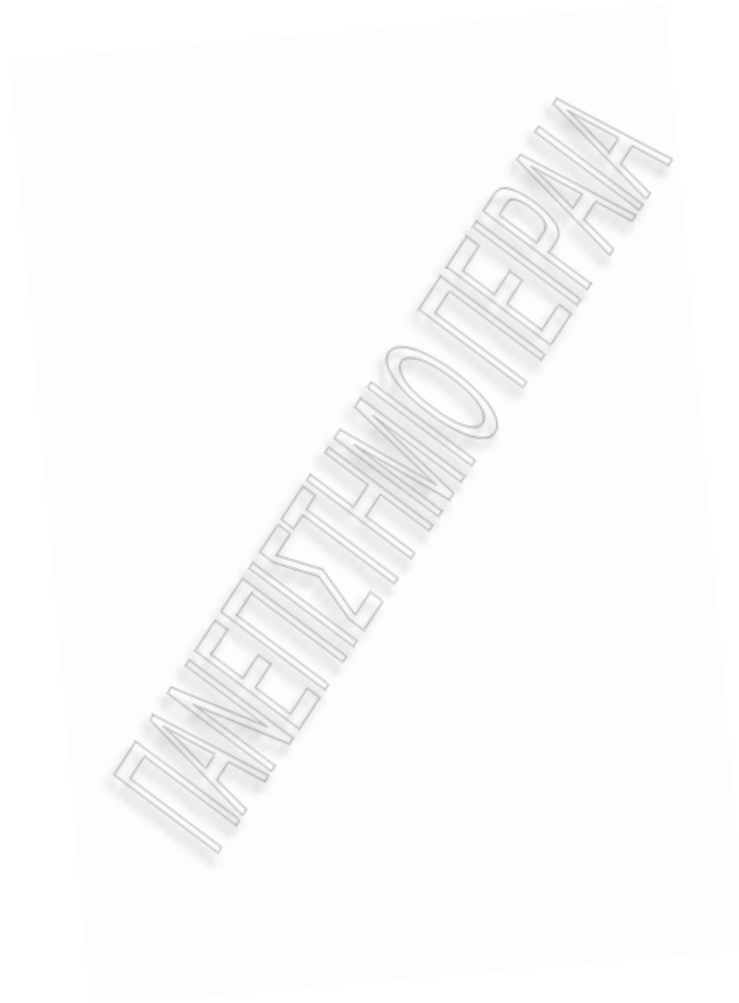
Claggett W., Pollock P.H. (2006), «*The Modes of Participation Revisited, 1980-2004*», *Political Research Quarterly* 59 (4): 593-600

Condor S., Gibson S. (2007), «*‘Everybody’s Entitled to Their Own Opinion’: Ideological Dilemmas of Liberal Individualism and Active Citizenship*», *Journal of Community & Applied Social Sociology* 17:115-140

British National Party (2002), *Putting the British First!*, www.bnp.org.uk/policies.html

Vlaams Blok (2011), *The Party's Programme*, www.vlaamsbelang.be/57/2/

Front National (2007) *Le Programme*, www.frontnational.com

Συντομογραφίες

Αυστρία

FPO: Κόμμα της Ελευθερίας

ONP: Χριστιανοδημοκράτες

Γερμανία

SRP: Sozialistische Reichspartei
VdU: Λίγκα των Ανεξάρτητων
NPD: Εθνικο-δημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας
SPD: Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα
CDU: Χριστιανοδημοκράτες
DVU: Γερμανική Λαϊκή Ένωση

Ιταλία
DC: Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα

Ελβετία
SVP: Ελβετικό Λαϊκό Κόμμα

ΓΑΛΕΡΙΣΤΗΜΟ ΓΕΡΑΝ

